

Wij borgen
een mooier
morgen

BEOORDELINGSRICHTLIJN 2016 VERSIE 2.0

BREEAM-NL In-Use

Duurzame huisvesting en bedrijfsvoering

BREEAM[®] NL

DG
BC
Dutch
Green Building
Council

Code for a Sustainable Built Environment
www.breeam.com
www.breeam.nl

© BRE Global Ltd. 2021

Dutch Green Building Council

Bezoekadres:

Zuid Hollandlaan 7
2596 AL Den Haag

E-mail: info@dgbc.nl voor algemene informatie

E-mail: helpdesk@dgbc.nl voor inhoudelijke vragen / opmerkingen

Telefoon: +31(0)88 55 80 100

www.dgbc.nl

www.breeam.nl

Foto voorpagina:

The Base, Schiphol

BEOORDELINGSRICHTLIJN 2016 VERSIE 2.0

BREEAM-NL In-Use Duurzame huisvesting en bedrijfsvoering

Uitgave:

Dutch Green Building Council
Zuid Hollandlaan 7
2596 AL Den Haag

Over dit document

Dit document betreft de beoordelingsrichtlijn voor BREEAM-NL In-Use 2016 v2.0 hierna BREEAM-NL In-Use Duurzame huisvesting en bedrijfsvoering genoemd. Het beschrijft een meetinstrument waartegen bestaande utiliteitsgebouwen kunnen worden beoordeeld en een BREEAM-NL In-Use kwalificatie kunnen behalen.

De beoordelingsrichtlijn en de informatie hierin is bedoeld voor door DGBC opgeleide, gekwalificeerde en bevoegde BREEAM-NL Assessoren en Experts. Dit document kan door derden gebruikt worden voor referentiedoeleinden.

Wijzigingen BREEAM-NL In-Use beoordelingsrichtlijn

Deze beoordelingsrichtlijn is onderhevig aan herziening en kan van tijd tot tijd opnieuw worden uitgegeven door DGBC. Een schema van de publicatiedatum voor elk nieuwe versie van dit document wordt hieronder weergegeven.

Versie	Datum van Goedkeuring	Opmerkingen
2016 v1.0	September 2016	Eerste uitgave
2016 v2.0	November 2021	Tweede uitgave

ALGEMENE VOORWAARDEN

Disclaimer

Dutch Green Building Council (DGBC) heeft een exclusieve licentie van BRE Global Limited om de BRE Environmental Assessment Methodology (BREEAM) in Nederland toe te passen. DGBC past BREEAM aan, oorspronkelijk ontwikkeld door BRE Global Limited, om de relevantie en toepasbaarheid ervan in Nederland te verbeteren (BREEAM-NL). Deze beoordelingsrichtlijn is in eigendom van DGBC en de richtlijn is openbaar toegankelijk voor informatiedoeleinden.

Alle test-, beoordelings-, certificerings- of goedkeuringsactiviteiten voor deze beoordelingsrichtlijn (direct of indirect) moeten worden uitgevoerd in overeenstemming met de door DGBC goedgekeurde processen. Dergelijke activiteiten mogen alleen worden uitgevoerd door geautoriseerde werknemers en vertegenwoordigers van DGBC, of zij die zijn goedgekeurd of aan wie een licentie is gegeven door DGBC.

Elke partij die deze beoordelingsrichtlijn wil gebruiken om testen, beoordelingen of certificeringen aan te bieden, moet bij DGBC een aanvraag indienen voor training en beoordeling en de nodige licenties verkrijgen. Houd er rekening mee dat normaal gesproken een vergoeding in rekening zal worden gebracht. DGBC en haar licentiegevers aanvaarden geen verantwoordelijkheid voor ongeoorloofd gebruik of verspreiding van dit schemadocument. Zij kunnen juridische stappen ondernemen om te voorkomen dat dergelijk gebruik door onbevoegden plaatsvindt.

Copyright

De informatie en afbeeldingen in dit document zijn eigendom van DGBC en haar licentiegevers, tenzij expliciet anders vermeld, en worden beschermd door auteursrechtwetten. De informatie en afbeeldingen in dit document kun je downloaden en afdrukken zonder specifieke toestemming. Wel blijven ze het intellectuele eigendom en auteursrechtelijk beschermd materiaal van DGBC en haar licentiegevers. Dergelijk materiaal mag niet geringschattend of misleidend worden gebruikt, op een manier die de namen van BRE Global of DGBC in diskrediet kan brengen. Ook mag het niet worden gebruikt voor commerciële doeleinden. We kunnen je vragen om je gegevens te registreren voordat je bepaalde informatie of documenten downloadt. Bovendien mag dit document niet worden verspreid aan derden, zonder uitdrukkelijke schriftelijke toestemming van zowel DGBC als BRE Global.

Trade Marks

“BRE”, “Building Research Establishment”, “BRE Global”, “BREEAM”, “BREEAM-NL” en “Green Book Live” zijn geregistreerde handelsmerken die eigendom zijn van Building Research Establishment Limited (“BRE”) of BRE Global Limited. Zij mogen niet worden gebruikt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van BRE of BRE Global Limited. “DGBC” is een geregistreerde handelsmerk van Dutch Green Building Council.

Stichting Dutch Green Building Council

Dutch Green Building Council (DGBC) is een onafhankelijke stichting die het BREEAM-NL duurzaamheidskeurmerk beheert voor Nederlandse gebouwen en gebieden. Zij verstrekt certificaten aan projecten waarvan de mate van duurzaamheid is beoordeeld volgens vooraf gestelde criteria die zijn vastgelegd in een Beoordelingsrichtlijn (BRL). De BREEAM-NL keurmerken zijn afgeleid van BREEAM internationaal, ontwikkeld door de BRE in Groot-Brittannië (zie verder onder BREEAM).

In de voorliggende beoordelingsrichtlijn, genaamd BREEAM-NL In-Use duurzame huisvesting en bedrijfsvoering, vind je alle informatie over de Nederlandse versie van het keurmerk voor nieuw ontwikkelde gebouwen. Het keurmerk voor nieuwe gebouwen heet BREEAM-NL Nieuwbouw, voor bestaande woningen BREEAM-NL In-Use Woningen en dat voor gebieden BREEAM-NL Gebied. Dit document behandelt uitsluitend BREEAM-NL In-Use duurzame huisvesting en bedrijfsvoering. Het is van groot belang het keurmerk te kiezen dat past bij jouw project; neem bij twijfel contact op met DGBC. Voor meer informatie over BREEAM-NL en de keurmerken kun je terecht op de website www.breeam.nl.

BRE Global Ltd. BREEAM

BREEAM (Building Research Establishment Environmental Assessment Method) was het eerste duurzaamheidskeurmerk voor de gebouwde omgeving in de wereld. Dit is nu de internationale standaard. Lokale aanpassingen en certificering vinden plaats door een netwerk van nationale schemabeheerders, Assessoren en professionals. BREEAM helpt projecten om hun milieu-impact te meten en te verkleinen, waardoor de gebouwen beter gewaardeerd worden.

Schemabeheer

DGBC beheert BREEAM-NL onder licentie van BRE Global Ltd. DGBC is formeel door de BRE erkend als 'National Scheme Operator' (Schemabeheerder). DGBC is als enige partij in Nederland gerechtigd dit keurmerk te beheren. DGBC is als schemabeheerder verantwoordelijk voor de inhoud en het goed functioneren van de BREEAM-NL beoordelingsrichtlijnen. De interne organisatie is daartoe verdeeld in een projectbureau, een bestuur en een onafhankelijk College van Deskundigen (CvD). Het CvD heeft als primaire taak het bewaken van de kwaliteit en het functioneren van de BREEAM-NL keurmerken. Dit college stelt zich onafhankelijk op ten opzichte van zowel projectbureau als bestuur. Zowel het CvD als het bestuur zijn - onbezoldigd - samengesteld op basis van het 'all parties concerned' principe. Zij vertegenwoordigen de relevante belanghebbende partijen.

Om de onafhankelijkheid van toetsing te borgen wordt voor de BREEAM-NL keurmerken een robuust certificeringssysteem gehanteerd. Een onafhankelijk Assessor toetst de juistheid en volledigheid van het dossier en stelt de kwalificatie van het project vast, nadat het dossier is opgebouwd en onderbouwd door middel van bewijsmateriaal. DGBC toetst steekproefsgewijs het werk van de Assessor.

DGBC wordt in haar activiteiten ondersteund door een groot aantal organisaties die allen een duurzaamheidsambitie hebben en de doelstellingen van DGBC onderschrijven. Deze partners helpen onze keurmerken mede te ontwikkelen en verbeteren. Meer informatie over DGBC en over samenwerkingsmogelijkheden vind je op onze website www.dgbc.nl.

Colofon

De DGBC is veel dank verschuldigd aan BRE Global en aan alle personen die via de adviesgroepen en op andere wijze feedback en aanbevelingen hebben geleverd. En verder aan de partners die het ontwikkelen en actualiseren van BREEAM-NL financieel mogelijk maken. Veel van de feedback is in de creditteksten verwerkt en je kunt input blijven leveren via helpdesk@dgbc.nl. Deze beoordelingsrichtlijn komt grotendeels tot stand via een 'open source'-benadering, met behulp van kennis en expertise uit de markt die zeer waardevol is.

Bij de afronding van deze versie van de beoordelingsrichtlijn was een groot aantal deskundige en ervaren personen betrokken. Niet in de laatste plaats het College van Deskundigen en de Adviesgroep BREEAM-NL In-Use Utiliteitsbouw, die de kwaliteit van het keurmerk borgt en richting geeft in het ontwikkelproces.

College van deskundigen

- Paul van Bergen, DGMR
- Marcel Smulders, De Nederlandsche Bank
- Claire van Staaij, ABN AMRO
- Paul Zonneveld, Duurzaamheidscoach
- Jan Klapwijk, KIWA
- Guido den Teuling, Redevco
- Iris van Beek, Being
- Marius Schoppink, Sweco
- Eva Hekkenberg, VORM
- Bram Adema, CFP Green Buildings

Adviesgroep BREEAM-NL In-Use

- Claire van Staaïj, ABN AMRO (voorzitter)
- Hil Bos, Colliers
- Ragna Clocquet, Royal HaskoningDHV
- Tim Habraken, CBRE
- Jasmin Koolhaas, Bouwinvest
- Joey Korteland, CBRE Global Investors
- Marleen Lubberding, W4Y Adviseurs B.V.
- Rob Flantua
- Rutger Oorsprong, Gemeente Amsterdam
- Jarno Visser, Schiphol Real Estate

De inhoud van deze beoordelingsrichtlijn is gecontroleerd en goedgekeurd door het College van Deskundigen en BRE Global. Verder zijn er meerdere experts geweest die inhoudelijk hebben ondersteund bij de vertaling en de ontwikkeling. Bij het beoordelen en schrijven van de creditteksten zijn de volgende personen betrokken geweest

Naam	Organisatie
Kristian van Herwijnen	Royal HaskoningDHV
Rob Klinkert	PwC
Laurens de Lange	Universiteit Utrecht
Theo Peters	Achmea
Sannie Verweij	Gebouwinzicht B.V.
Jan Roersen	W4Y Adviseurs B.V.
Rolf Hauser	Nationale Opera & Ballet
Julie Fuchs	Nationale Opera & Ballet
Femke Kamp	Universiteit van Amsterdam
Froukje-Anne Karsten	Gemeente Amsterdam
Peter Voortman	Probiblio
Jacco Verstraeten-Jochemsen	Circle Economy
Merlijn Blok	Metabolic
Nico Schouten	Metabolic
Kees Faes	SGS Search
Jeroen Kanselaar	SGS Search
Jip van Grinsven	Alba Concepts
Marie-Sophie Res	Alba Concepts
Olaf Oosting	Valstar Simonis
Ruben Zonnevrije	DGBC
Ronald Voorsluijs	Milieu Service Nederland

Dutch Green Building Council

- Annemarie van Doorn, Directeur
- Martin Mooij, Manager Certificering
- Rudy van der Helm, Manager Ontwikkeling en Beheer
- Peter Gabriëls, Senior Projectmanager
- Thomas Heye, Senior Projectmanager
- Maikel de Laat, Senior Projectmanager
- Bastiaan Versteeg, Projectmanager
- Leonie de Boer, Projectmanager
- Ties Ludden, Junior Projectmanager

Inhoudsopgave

1. Inleiding	13
1.1 Wat zijn BREEAM en BREEAM-NL	13
1.2 De BREEAM-NL Keurmerken	14
1.3 Vertrouwen in certificering	14
1.4 BREEAM-NL In-Use	15
1.5 De waarde van het verzamelen van data	16
1.6 Hoe BREEAM-NL In-Use te gebruiken	16
2. Reikwijdte van BREEAM-NL In-Use	18
2.1 Minimale vereisten	18
2.2 Beoordeling gebouwen met meerdere huurders (Multi-tenant).....	19
2.3 Gebouw of bouwdeel, de fysieke afbakening	20
2.4 Organisatie- of gebouwniveau	20
2.5 Beoordeelbare gebruiksfunctie.....	21
3. BREEAM-NL Score en kwalificatie	23
3.1 BREEAM In-Use kwalificatie.....	23
3.2 Weegfactor per categorie.....	23
3.3 BREEAM-NL credits en punten	24
3.4 Het berekenen van een BREEAM-NL In-Use score voor een asset.....	25
4. BREEAM-NL bewijsvoering	26
4.1 De BREEAM-NL In-Use Assessor rol	26
4.2 Type bewijsmateriaal	26
4.3 Te hanteren principes voor bewijsmateriaal	29
4.4 Robuustheid van bewijsmateriaal	30
5. Iconen	31
De betekenis van de iconen	31
6. Leeswijzer	32

Management	35
MAN 14 Milieubeleid en milieumanagementsysteem	36
MAN 15 Reikwijdte duurzaamheidsbeleid	39
MAN 16 Opnemen van duurzaamheidsbeleid in de organisatie	41
MAN 17 Samenwerkingsverbanden	43
MAN 18 Betrokkenheid gebouwgebruiker	45
MAN 19 Beoordeling milieuprestaties van de organisatie	47
MAN 20 Duurzaamheidsverslag	51
Gezondheid	53
HEA 25 Reikwijdte duurzaam personeelsbeleid	54
HEA 26 Opnemen van duurzaamheidsbeleid in de organisatie	57
HEA 27 Maatregelen ten behoeve van de fysieke gezondheid	59
HEA 28 Maatregelen ten behoeve van de mentale gezondheid	62
HEA 29 Maatregelen ten behoeve van de sociale gezondheid	65
HEA 30 Behaald resultaat duurzaam personeelsbeleid	67
Energie	69
ENE 67 Reikwijdte energiebeleid	70
ENE 68 Opnemen energiebeleid in de organisatie	72
ENE 69 Maatregelen ten behoeve van energiebesparend gedrag	75
ENE 70 Maatregelen ten behoeve van energiebesparende apparatuur/ installaties	77
ENE 71 Maatregelen ten behoeve van opwekken en gebruiken van hernieuwbare energie	81
ENE 72 Energiegebruik meetgegevens	83
ENE 73 Behaalde reductie energiegebruik	85
Transport	87
TRA 05 Reikwijdte transportbeleid	88
TRA 06 Opnemen van transportbeleid in de organisatie	90
TRA 07 Maatregelen verduurzamen woon-werkverkeer	92
TRA 08 Maatregelen beperken milieueffecten goederenverkeer	94
TRA 09 Maatregelen beperken milieueffecten reizen van klanten en bezoekers	96
TRA 10 Maatregelen beperken milieueffecten van zakenreizen	98
TRA 11 Milieubelasting woon-werkverkeer medewerkers	99
TRA 12 Milieubelasting zakelijk vervoer	101
TRA 13 Milieubelasting goederentransport	103
TRA 14 Behaald resultaat beperken milieueffecten vervoersstromen	104
Water	105
WAT 18 Reikwijdte waterbeleid	106
WAT 19 Opnemen van het waterbeleid in de organisatie	107
WAT 20 Maatregelen ten behoeve van het reduceren en/of beheersen van het waterverbruik	109
WAT 21 Waterverbruik afgelopen kalenderjaar	111
WAT 22 Reductie Waterverbruik	112

Materiaalstromen	113
RSC 07 Reikwijdte duurzaam en circulair materiaalstromen beleid	114
RSC 08 Opnemen beleid materiaalstromen in de organisatie	117
RSC 09 Maatregelen ten behoeve van het reduceren van de vraag naar materialen en producten	119
RSC 10 Maatregelen ten behoeve van duurzaam en circulair inkopen	121
RSC 11 Maatregelen ten behoeve van toekomstig hergebruik van materialen en afval	124
RSC 12 Maatregelen ten behoeve van het benutten van afval	128
RSC 13 Selectiecriteria leveranciers	130
RSC 14 Kwaliteitsmanagementsysteem leveranciers	131
RSC 15 Milieumanagementsysteem leveranciers	133
RSC 16 Circulaire herkomst producten en materialen	135
RSC 17 Resultaten beleidsmaatregelen materialenstromen	137
Bestendigheid	139
Landgebruik en ecologie	141
LUE 06 Sponsoring & actieve ondersteuning	142
LUE 07 Bijdrage aan behoud en versterken ecosystemen	144
Vervuiling	147
POL 15 Reikwijdte: beleid voor minimaliseren van vervuiling	148
POL 16 Opnemen van het milieubeleid in de organisatie	150
POL 17 Maatregelen ter beperking van milieuvervuiling en hinder	152
POL 18 Behaald resultaat klachten en incidenten milieuvervuiling	154

Inleiding

1. Inleiding in BREEAM

1.1 Wat zijn BREEAM en BREEAM-NL

BREEAM - Building Research Establishment Environmental Assessment Method - is de leidende en wereldwijd meest gebruikte methode voor het meten en certificeren van de duurzaamheidsprestaties van gebouwen. Deze internationale methode wordt lokaal aangepast, beheerd en toegepast door een netwerk van lokale schemabeheerders, Assessoren en professionals.

BREEAM wil hiermee inzicht verschaffen in beter presterende gebouwen, inspireren en verandering bewerkstelligen binnen alle fasen van de levenscyclus van gebiedsontwikkelingen en gebouwen.

Met BREEAM-NL is sinds 2009 meer dan 21 miljoen m² aan gebouwen gecertificeerd.

Doelen van BREEAM

De doelen van BREEAM zijn:

- De markt uitdagen innovatieve oplossingen aan te dragen, die de duurzaamheidsprestaties van gebouwen optimaliseren.
- Het vergroten van het bewustzijn van gebouweigenaren, gebruikers, ontwikkelaars en beheerders over de voordelen van gebouwen met een beperkte milieu-impact.
- Vertrouwen en waarde ontwikkelen door het ter beschikking stellen van onafhankelijke certificering waarin de meerwaarde voor individuen, bedrijven, maatschappij en milieu wordt getoond.

Doelstellingen van BREEAM

- Het voorzien in markterkenning van gebouwen met lage milieu-impact.
- Ervoor zorgen dat best practices op het gebied van duurzaamheid worden toegepast.
- Het uitdagen van de markt voor het beschikbaar stellen van innovatieve, kosteneffectieve oplossingen die de milieu-impact van gebouwen verlagen.
- Het mogelijk maken dat organisaties hun milieudoelen en verbeteringen op een eenduidige manier kunnen laten zien.

BREEAM is ontwikkeld en wordt beheerd om aan de volgende onderliggende principes te voldoen:

- Vaststellen van de milieutechnische kwaliteit door een toegankelijke, holistische en gebalanceerde methode.
- BREEAM is gebaseerd op objectieve criteria die goede duurzame prestaties waarderen.
- Gebruikmakend van een flexibele aanpak waarbij gestuurd wordt op positieve output zonder maatregelen voor te schrijven.
- Prestaties zijn waar mogelijk gebaseerd op wetenschappelijk bewijs.
- Een onafhankelijke manier van certificering waardoor de betrouwbaarheid wordt vergroot.
- Waar mogelijk bestaande tools en standaarden in de markt overnemen, om de ontwikkeling van beleid en technologie te bevorderen en kosten te verminderen.
- Harmonisering van technische en operationele vraagstukken met relevante internationale en nationale normen, inclusief de normen van het CEN/TC 350 van de Europese commissie.
- Samenwerking met een representatieve range van stakeholders om op de hoogte te blijven van ontwikkelingen die deze principes onderschrijven.

De BREEAM Core Standard bestaat uit twee aparte, maar gerelateerde documenten: de technische eisen in de Core Technical Standard (CTS) en de proceseisen in de Core Process Standards (CPS). Deze documenten bevatten lijsten met eisen waaraan een National Scheme Operator (zoals de DGBC dat is voor Nederland) moet voldoen om de naam BREEAM te mogen voeren. DGBC voert de BREEAM-NL uit onder licentie van BRE Global Ltd, BRE is geaccrediteerd door UKAS. Zie de gebruikershandleiding voor details over de licentie.

1.2 De BREEAM-NL Keurmerken

Stichting Dutch Green Building Council is de NSO (National Scheme Operator) voor BREEAM in Nederland. DGBC beheert verschillende BREEAM-NL keurmerken in Nederland, ontwikkeld om de duurzaamheidsprestaties van ontwikkelingen over de verschillende levensfasen te beoordelen. Dit zijn:

- BREEAM-NL Gebied voor (her)ontwikkelingen op gebiedsniveau
- BREEAM-NL Nieuwbouw voor nieuwe utiliteitsgebouwen
- BREEAM-NL Nieuwbouw en Renovatie/ BREEAM-NL Renovatie en Herinrichting
- BREEAM-NL In-Use Utiliteitsbouw voor bestaande utiliteitsgebouwen in gebruik
- BREEAM-NL In-Use Duurzame huisvesting en bedrijfsvoering voor gebruikers van gebouwen
- BREEAM-NL In-Use Woningen voor bestaande woningen in gebruik
- BREEAM-NL Sloop en demontage, voor gebouwen in de laatste fase van de levenscyclus

1.3 Vertrouwen in certificering

Het is belangrijk dat de industrie vertrouwen heeft in de integriteit van BREEAM. Een formeel certificeringsschema, robuustheid en eerlijkheid zijn belangrijke aspecten die de methode ondersteunen. BREEAM geeft op twee manieren extra vertrouwen:

1. Creëren en beheren van het keurmerk

De geloofwaardigheid en consistentie van het BREEAM-assessment en kwalificatie is een fundamenteel onderdeel van het schema. Als het in het Verenigd Koninkrijk leidende wetenschapscentrum is BRE eigenaar van BRE Trust. Dit is een geregistreerde non-profit organisatie die zich toelegt op het verbeteren van de duurzame kwaliteit in gebouwen en de gebouwde omgeving. BRE promoot best practices, kennis en inzichten in de sector en is onafhankelijk van groepen met een aanzienlijk belang in de ontwerp of bouw van nieuwe gebouwen.

De BRE wordt zeer gerespecteerd als wereldwijde autoriteit in gebouwonderzoeken, testen en certificering. Deze instelling heeft meer dan 90 jaar ervaring zowel binnen het Verenigd-Koninkrijk als op internationaal gebied. De wetenschappelijke gebaseerde content en onafhankelijke methode zijn in lijn met internationale standaarden en ondersteunen de ontwikkeling en beheer van BREEAM.

Een belangrijk aspect van deze onpartijdige structuur is een open en duidelijke organisatiestructuur. Het beheer van BREEAM wordt gemonitord door de onafhankelijke Governing Body. In de Governing Body zijn alle belangrijke stakeholders gerepresenteerd.

2. Zekerheid door certificeren

Onafhankelijke BREEAM-NL Assessoren, opgeleid, gekwalificeerd en in bezit van een licentie van DGBC, kunnen een BREEAM-NL assessment uitvoeren met dit schema en bijbehorende rapportage- en berekeningstools. Zodra een beoordeling is voltooid en de kwaliteit is gewaarborgd, geeft DGBC een BREEAM-NL certificaat vrij. Het BREEAM-NL certificaat biedt formele verificatie dat de Assessor een beoordeling van een gebouw heeft voltooid, in overeenstemming met de vereisten van het schema en de kwaliteitsnormen en -procedures.

Een BREEAM-NL certificaat biedt elke geïnteresseerde partij de zekerheid dat de BREEAM-NL kwalificatie van een gebouw op het moment van certificering de prestaties van de beoordelingsrichtlijn nauwkeurig weergeeft. Wil je een BREEAM-NL kwalificatie van een gebouw verifiëren? Zoek het BREEAM-NL certificaat dan op in de BREEAM-NL gecertificeerde-lijsten. Deze zijn te vinden op:

- <https://www.breeam.nl/projecten>
- <https://www.greenbooklive.com>

1.4 BREEAM-NL In-Use

BREEAM-NL In-Use voor Duurzame huisvesting en bedrijfsvoering is een prestatiegerichte beoordelingsmethodiek voor de certificering van het gebruik van bestaande utiliteitsgebouwen.

Klanten kunnen de prestatie van hun asset meten, evalueren en onderling of extern vergelijken op een onafhankelijke, kosteneffectieve en robuuste wijze. BREEAM-NL In-Use Duurzame huisvesting en bedrijfsvoering bestaat uit één deel:

- Duurzame huisvesting en bedrijfsvoering: beoordeling van het inzicht in en de uitvoering van het beleid, de procedures en de bedrijfsactiviteiten, gericht op een duurzaam gebruik van bestaande utiliteitsgebouwen.

De nadruk ligt hierbij op de interne bedrijfsvoering van de gebruiker. Onder de interne bedrijfsvoering vallen alle producten en diensten die het primaire proces ondersteunen, inclusief de impact van deze producten en diensten elders in de keten. Voorbeelden hiervan zijn facility management, IT en het personeelsbeleid. Bedrijfs- en productieprocessen in de asset vallen ook binnen de beoordeling.

BREEAM-NL In-Use Asset en Beheer

In Nederland kan deze richtlijn in combinatie met BREEAM-NL In-Use Utiliteitsbouw V6 Deel 1 Asset en Deel 2 Beheer worden beoordeeld en gecertificeerd als één assessment. Deze delen zijn gericht op de beoordeling van de inherente eigenschappen van het gebouw (zoals de constructie, installaties en afwerking) en het beheer van het gebouw. Elk deel krijgt een afzonderlijke score, die de prestatie weergeeft voor de categorieën zoals genoemd in Tabel 1. Op het certificaat wordt de versie van de Beoordelingsrichtlijnen weergegeven.

Het proces maakt het mogelijk om prestatieniveaus te benchmarken en biedt een handreiking voor het nemen van onderbouwde managementbeslissingen, waardoor de prestaties worden geoptimaliseerd. Door middel van voortdurende beoordelingen moedigt BREEAM-NL In-Use continue verbetering aan.

Tabel 1: BREEAM-NL In-Use categorieën

Categorie	Doel
Management	Stimuleert een duurzame wijze van beheer tijdens de hele levenscyclus van de asset. Deze categorie biedt richtlijnen voor het facilitair management/gebouwmanagement en andere gebouwgebruikers om de duurzaamheidsprestaties van de asset te verbeteren. Middels deze categorie kunnen duidelijke doelen worden opgesteld voor assets en feedbackloops bieden. Hierdoor kunnen processen naar de toekomst toe worden geoptimaliseerd.
Gezondheid	Stimuleert dat de asset een gezonde, veilige, comfortabele en toegankelijke omgeving voor gebouwgebruikers biedt, zowel binnen als buiten.
Energie	Stimuleert de vermindering van het energiegebruik, door het waarderen van gebouwen met een laag energiegebruik en lage koolstofemissies gedurende het gebruik van het gebouw. Met deze categorie wordt de inherente energie-efficiëntie van het gebouw, de geïnstalleerde onderhoudssystemen en de opwekkingscapaciteit voor hernieuwbare energie beoordeeld.
Transport	Stimuleert de beschikbaarheid van verbeterde toegang tot lokale voorzieningen en tot duurzame transportmiddelen, zoals openbaar vervoer, voor gebruikers van gebouwen. Deze categorie stimuleert oplossingen die tijdens de levensduur van de asset bijdragen aan een vermindering van het aantal autoritten, files en CO ₂ -emissies.
Water	Stimuleert duurzaam watergebruik tijdens de exploitatie van de asset en het perceel. Met als doel het drinkwaterverbruik (binnen en buiten) te verminderen. Bovendien worden de verliezen door lekkage met behulp van deze categorie geminimaliseerd.

Materiaalstromen	Stimuleert het behoedzaam en verantwoord gebruik van materiaalstromen. Om de gevolgen van het gebruik van grondstoffen te verminderen in de gebruiksfase, vereist deze categorie dat gebruikers rekening houden met de milieueffecten van hun activiteiten. De categorie moedigt gebruikers aan om het gebruik van grondstoffen te evalueren in het kader van een circulaire economie.
Bestendigheid	Moedigt aan om de blootstelling van de asset en het perceel aan een scala van risico's inzichtelijk te maken en significante risico's te minimaliseren. Voorbeelden zijn het voorkomen van aanzienlijke materiele schade door brand, aanrijdingen door transportbewegingen of inbraak, maar ook het identificeren en voorkomen van de effecten van klimaatgerelateerde fysieke risico's. Door het proactieve beheer van deze risico's kan de impact ervan worden geminimaliseerd en een spoedig herstel worden gegarandeerd.
Landgebruik en Ecologie	Stimuleert bewustwording van de huidige en potentiële ecologische waarde van de asset en het perceel, en de potentiële impact die het gebruik van de asset heeft op deze waarde. Zo kunnen er langetermijnstrategieën worden opgesteld die de ecologische waarde van de asset ook in de toekomst beschermen en versterken.
Vervuiling	Stimuleert de preventie en beheersing van zowel lucht-, bodem- als waterverontreiniging, door gebruik van de asset en het perceel. Moedigt het proactief beheersen van de transitierisico's naar duurzame koelmiddelen aan, en het verminderen van het risico op vervuiling van omgeving.

1.5 De waarde van het verzamelen van data

Vastgoedeigenaren, gebruikers, ontwikkelaars en financiers over de hele wereld worden geconfronteerd met steeds hogere eisen op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Dit zorgt voor de behoefte aan duidelijke rapportageprocessen voor de assets die ze bezitten, beheren en gebruiken.

Door data en trends te verzamelen, analyseren en delen over de prestaties van deze assets, geeft BREEAM-NL In-Use klanten inzicht in de prestaties van hun assets, en zien ze verbetermogelijkheden. Door een asset te beoordelen volgens BREEAM-NL In-Use kan een klant:

- Belangrijke prestatie-indicatoren vaststellen voor prestaties van assets en organisaties op het gebied van energie, water, afval en broeikasgassen.
- Inzicht krijgen in de prestaties van assets binnen portefeuilles.
- Een benchmark uitvoeren voor individuele assets met andere assets binnen portfolio's.
- De prestaties van de assets optimaliseren, door goed beleid en procedures voor beheer, onderhoud en bewoning.
- Prestatieverbeteringsdoelen vaststellen en de voortgang hiervan in de tijd meten.
- DGBC en BRE ondersteunen bij de voortdurende ontwikkeling van BREEAM In-Use, door de beste milieuprestaties van bestaande gebouwen te identificeren en te verbeteren.

1.6 Hoe BREEAM-NL In-Use te gebruiken

Deze beoordelingsrichtlijn is ontwikkeld:

- Om geregistreeerde BREEAM-NL In-Use Assessoren in staat te stellen een BREEAM-NL In-Use assessment te beoordelen en een score vast te stellen.
- Om DGBC in staat te stellen een kwaliteitscontrole uit te voeren over een assessment rapport, dat door een geregistreeerde BREEAM-NL In-Use Assessor is opgesteld, conform de geldende processen.
- Als referentie voor klanten van wie de asset/de organisatie wordt beoordeeld tegen BREEAM-NL In-Use.

De beoordelingsrichtlijn is opgesplitst in 6 hoofdstukken:

1. Introductie in BREEAM en BREEAM-NL

2. BREEAM-NL In-Use Duurzame huisvesting en bedrijfsvoering

In dit hoofdstuk wordt beschreven welke type assets kunnen worden beoordeeld met BREEAM-NL In-Use Duurzame huisvesting en bedrijfsvoering.

3. Score en kwalificatie

Dit hoofdstuk laat zien hoe de duurzaamheidsprestatie van een asset wordt beoordeeld en gewaardeerd. Het beschrijft de drempelwaarden per kwalificatie en de weegfactoren per categorie.

4. Bewijslast voor BREEAM-NL In-Use

Dit hoofdstuk geeft een beschrijving van de verschillende typen en vormen van bewijslast, waarmee kan worden aangetoond dat wordt voldaan aan de BREEAM-NL In-Use vereisten. Daarnaast wordt beschreven waarom een dossier met bewijslast nodig is.

5. Leeswijzer

In de leeswijzer wordt samengevat hoe de categorieën en credits zijn opgebouwd én hoe deze moet worden gebruikt.

6. Credits

BREEAM-NL In-Use Duurzame huisvesting en bedrijfsvoering in de beoordelingsrichtlijn is opgebouwd met credits uit de negen BREEAM-NL In-Use categorieën. Per credit is inzichtelijk gemaakt hoe de prestatieniveaus worden bepaald (uitgedrukt in het aantal te behalen punten). Door hier het juiste bewijsmateriaal aan te leveren kunnen, na beoordeling van een BREEAM-NL Assessor, de bijbehorende punten worden behaald. Deze richtlijn bevat geen categorie 'Bestendigheid'.

2. Reikwijdte van BREEAM-NL In-Use Duurzame huisvesting en bedrijfsvoering

De BREEAM-NL In-Use Duurzame huisvesting en bedrijfsvoering beoordelingsrichtlijn (BRL) wordt gebruikt voor de beoordeling van de duurzaamheidsprestatie van het gebruik van bestaande utiliteitsgebouwen. Bestaande woningen en woongebouwen kunnen worden beoordeeld met de beoordelingsrichtlijn BREEAM-NL In-Use Woningen. Instellingen met een tijdelijk verblijf van mensen, zoals woon-zorgcomplexen, hotels, motels, pensions, studentenhuysvesting en opvangcentra, worden niet beschouwd als woonfunctie en moeten worden beoordeeld met beoordelingsrichtlijn BREEAM-NL In-Use Utiliteitsbouw.

Projecten voor de constructie van nieuwe gebouwen, gebieden of grootschalige renovatie van bestaande gebouwen kun je niet beoordelen met het BREEAM-NL In-Use schema. Projecten die deze beoordelingstypen vereisen moeten worden beoordeeld met de relevante BREEAM-NL schema's.

2.1 Minimale vereisten

Alle gebruiksfuncties die kunnen worden beoordeeld tegen BREEAM-NL In-Use Duurzame huisvesting en bedrijfsvoering, moeten aan de volgende minimale vereisten voldoen:

1. De asset is een volledig en voltooid gebouw of gebouwdeel.

Leegstaande ruimtes

Niet meer dan 20% van de Gebruikersoppervlakte mag leegstaan. Met leegstand wordt het totale Gebruikersoppervlakte van de casco ruimtes en de oppervlakte van de ruimtes die niet in gebruik zijn bedoeld, gemeten over de rapportage periode (12 maanden). Definities van verschillende vormen van leegstand zijn weergegeven in tabel 2.

Tabel 2: Vormen van leegstand

Vormen van leegstand	Definitie
Casco	<p>Ruimtes van een asset die casco zijn én consistent niet in gebruik zijn. Ruimte die na in voorbereiding zijnde renovatie of verbouw in gebruik worden genomen vallen niet onder 'consistent niet in gebruik'. Casco ruimtes zijn in ieder geval voorzien van de volgende gebouwonderdelen:</p> <p>Casco ruimtes zijn in ieder geval voorzien van de volgende gebouwonderdelen:</p> <ul style="list-style-type: none">- Grond en funderingswerkzaamheden- Bouwkundige constructies- Hoofddraagconstructies- Gebouwgevel- Dak- Ramen <p>Als bewijs dat niet meer dan 20% van de gebruiksoppervlakte casco is, geldt voor gebouwen met industriefunctie (maar niet voor industriefunctie alleen) dat je aan moet tonen dat minstens 80% van de gebruiksoppervlakte klaar voor gebruik is. Dat betekent dat de ruimte in een afgewerkte staat is, klaar voor gebruik of al opereert in overeenstemming met de bedoelde functie of het proces. De afgewerkte staat kan een geklimatiseerde omgeving zijn voor bedrijfsprocessen, warme of gekoelde opslag, of andere technische operatie. Ook kan dit een ongeklimatiseerde omgeving zijn voor opslag of distributie, waarbij waarschijnlijk alleen verlichting de enige installatie betreft.</p> <p>Deze 80% criteria-regel is van toepassing op het totaal te beoordelen vloeroppervlak, inclusief de ruimten die geklimatiseerd zijn voor menselijk gebruik.</p>
Niet in gebruik	<p>Ruimtes in de asset die wel zijn ingericht en klaar voor gebruik, maar:</p> <p>Niet zijn verhuurd</p> <p>OF</p> <p>Niet in gebruik</p>

2. De asset moet in gebruik genomen verblijfsruimte(n) bevatten. Met andere woorden: er is een ruimte of er zijn meerdere ruimten binnen het gebouw in gebruik, die bestemd is/zijn voor het verblijven van personen gedurende een periode van 30 minuten of meer per dag. Deze ruimtes zijn geklimatiseerd voor menselijk gebruik en voorzien van basisvoorzieningen. Voorbeelden zijn kantoor-, winkel-, of onderwijsruimten die ventilatie, verlichting en energie- en watervoorzieningen hebben, zoals verwarming of koeling en toegang tot een toilet.
3. De asset moet minimaal 12 maanden voorafgaand aan het assessment in gebruik zijn genomen en beschikken over minimaal 12 maanden consumptiedata.
4. De asset hoeft niet een volledig gebouw te betreffen. Ook een gebouwdeel of een losse verdieping kan worden beoordeeld. In dat geval moet de beoordeling met BREEAM-NL In-Use ook de relevante faciliteiten en technische ruimten bevatten. De demarcatie van het te beoordelen gebouwdeel moet helder zijn omschreven en ook blijken uit de titel van het project. Als dit keurmerk in combinatie met Deel 1 Asset en Deel 2 Beheer van BREEAM-NL In-Use wordt gecertificeerd, dan moet de demarcatie voor alle 3 de onderdelen (Asset, Beheer en Duurzame huisvesting en bedrijfsvoering) gelijk zijn. Gebouwen die een mix zijn van woningen en niet-woningen, moeten voor deze functies afzonderlijke beoordelingen uitvoeren volgens het juiste BREEAM-NL schema.
5. Verbruiksgegevens gerelateerd aan de asset moeten beschikbaar zijn over een periode van tenminste een jaar. Deze beoordeling omvat bijvoorbeeld energie, water en/of transport.
6. De asset moet voldoen aan alle relevante wet- en regelgeving
7. Een asset kan normaal gesproken niet meer dan één gebouw omvatten. De enige uitzondering is wanneer meerdere gebouwen aan de volgende criteria voldoen:
 - a. Alle gebouwen bevinden zich op hetzelfde perceel. De grens van het perceel is waar de verantwoordelijkheid voor het beheer of eigendom van het perceel verandert.
 - b. Alle gebouwen hebben dezelfde functie, leveren vergelijkbare prestaties en hebben een vergelijkbaar ontwerp en bouwjaar.
 - c. Het beheer, het onderhoudsbeleid, de procedures en de aanpak van gebouwen is gelijk voor alle gebouwen die deel uitmaken van de asset.
 - d. Er moet bewijsmateriaal worden verzameld van elk gebouw dat is opgenomen in de beoordeling. Waar de prestaties tegen de BREEAM-NL vereisten variëren, wordt de uiteindelijke score bepaald door het gebouw met het laagste prestatieniveau.

2.2 Beoordeling gebouwen met meerdere huurders (Multi-tenant)

BREEAM-NL In-Use heeft als doel om een totaalscore van de beoordeelde asset vast te stellen. Daarom gelden de eisen voor alle relevante ruimtes, ongeacht wie verantwoordelijk/eigenaar is (d.w.z. verhuurder of huurder).

Dit moedigt alle belanghebbenden aan om hun prestaties te optimaliseren.

Wordt een gebouw met meerdere huurders met BREEAM-NL In-Use beoordeeld, dan zijn er verschillende mogelijkheden voor het bepalen van de demarcatie. Zie Tabel 3.

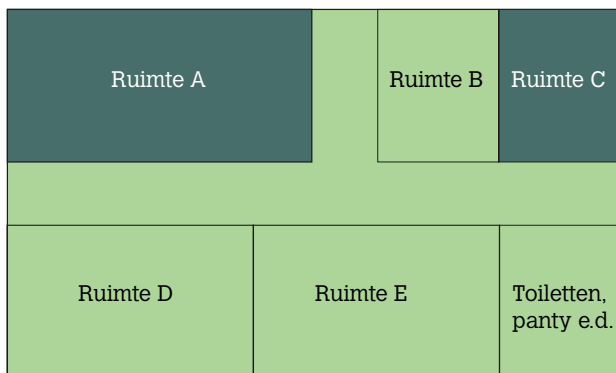
Tabel 3: Bepalen van de demarcatie bij gebouwen met meerdere huurders

Duurzame huisvesting en bedrijfsvoering	<p>Multi-tenant gebouwen kunnen worden beoordeeld als één gecombineerd asset. Omdat de aspecten gerelateerd aan de gebruiker zeer waarschijnlijk zullen verschillen per huurder, zal de huurder met de laagste score de uiteindelijke score bepalen.</p> <p>Wordt het volledige multi-tenant gebouw beoordeeld, dan gelden de vragen voor minimaal 80% van de gebruikers (huurders), gemeten naar bruto vloeroppervlak (bvo). Deze demarcatie moet op voorhand zijn bepaald. De gebruikers binnen de demarcatie doen volledig mee in het assessment. Het is niet mogelijk om een gebruiker bijvoorbeeld wel voor de verlichting mee te laten doen, en niet voor de afvalinzameling.</p>
---	---

2.3 Gebouw of gebouwdeel, de fysieke afbakening

Men kan ervoor kiezen om niet het gehele gebouw te certificeren, maar slechts een gebouwdeel, mits wordt voldaan aan de minimum vereisten uit paragraaf 2.1. Dit kan bijvoorbeeld één verdieping van een kantoorgebouw zijn of één winkelunit in een winkelcentrum. De afbakening van het gebouwdeel dient duidelijk te kunnen worden gedefinieerd door een fysieke scheiding, zoals bijvoorbeeld muren of vloeren. Alle vragen zijn dan alleen van toepassing op dat fysiek afgebakende deel, de asset. Gaat het bijvoorbeeld om energiebesparing, dan richt de vraag zich op de energiebesparing van het afgebakende deel.

Schematisch is dit als volgt weergegeven:

Figuur 1: Asset met meerder huurders waarbij de gemeenschappelijke ruimtes en verhuurde ruimtes B, D en E worden meegenomen in het assessment (in groen weergegeven), maar waar ruimte A en C buiten beschouwing zijn gelaten (in donkergroen weergegeven).

2.4 Organisatie- of gebouwniveau

Deze richtlijn heeft zowel betrekking op de organisatie die in het gebouw gehuisvest is, als op het gebouw zelf. Criteriaeisen die in deze richtlijn worden gesteld kunnen hierdoor aangetoond worden op organisatieniveau, op gebouwniveau of een combinatie van beide. Mochten er meerdere gebouwen gecertificeerd worden, dan kan op organisatieniveau voor meerdere gebouwen aangetoond worden dat aan de criteria wordt voldaan. Verificatie kan op verschillen niveaus voorkomen:

1. Organisatieniveau: de credit kan op organisatieniveau geverifieerd worden.
2. Organisatieniveau, met verificatie op gebouwniveau; Bewijsvoering kan op organisatieniveau zijn opgesteld, echter moet aangetoond worden dat het bewijsstuk ook op het te beoordelen gebouw van toepassing is.
3. Organisatie- of gebouwniveau; Deze credit kan antwoordopties bevatten die op de organisatie of op het gebouw van toepassing zijn.
4. Gebouwniveau: deze credit is van toepassing op het te beoordelen gebouw en moet op gebouwniveau geverifieerd worden.

Mogelijk heeft de organisatie op organisatieniveau de benodigde bewijsvoering (nog) niet gereed. Hierbij kan alsnog op gebouwniveau aangetoond worden dat aan de criteria wordt voldaan. Bij elke credit is aangegeven op welk niveau de verificatie van toepassing is.

2.5 Beoordeelbare gebruiksfuncties

Binnen BREEAM-NL In-Use worden in sommige credits specifieke eisen gesteld aan een gebruiksfunctie. Een gebruiksfunctie is volgens het Bouwbesluit een deel van een bouwwerk met dezelfde gebruiksbestemming, dat samen een gebruikseenheid vormt. Voorbeelden zijn kantoorfunctie, bijeenkomstfunctie en industriefunctie. Zie Tabel 4 voor alle gebruiksfuncties die tegen de BREEAM-NL In-Use Duurzame huisvesting en bedrijfsvoering kunnen worden beoordeeld.

Tabel 4: Gebruiksfuncties die kunnen worden beoordeeld tegen BREEAM-NL In-Use Duurzame huisvesting en bedrijfsvoering.

Gebruiksfunctie	Omschrijving	Scope van deze BRL	Maatwerk
Bijeenkomstfunctie	Gebruiksfunctie voor het samenkomen van personen voor kunst, cultuur, godsdienst, communicatie, kinderopvang, het verstrekken van consumpties voor het gebruik ter plaatse of het aanschouwen van sport	Wijkgebouw, eetzaal van een restaurant, kantine, cursusruimte, vergaderzaal van een kantoor of restaurant, kinderdagverblijf, kinderopvangruimte van een crèche. Ruimte voor kaart- en bordspelen, expositieruimte, conferentieruimte, leeszaal bibliotheek, café, tentoonstellingsruimte	Tribune in een sportgebouw, bioscoop, theater, casino, kerk, discotheek, schouwburgzaal, beursgebouw
Bijeenkomstfunctie	Gebruiksfunctie voor het samenkomen van personen voor kunst, cultuur, godsdienst, communicatie, kinderopvang, het verstrekken van consumpties voor het gebruik ter plaatse of het aanschouwen van sport	Wijkgebouw, eetzaal van een restaurant, kantine, cursusruimte, vergaderzaal van een kantoor of restaurant, kinderdagverblijf, kinderopvangruimte van een crèche. Ruimte voor kaart- en bordspelen, expositieruimte, conferentieruimte, leeszaal bibliotheek, café, tentoonstellingsruimte	Tribune in een sportgebouw, bioscoop, theater, casino, kerk, discotheek, schouwburgzaal, beursgebouw
Gezondheidszorgfunctie	Gebruiksfunctie voor medisch onderzoek, verpleging en verzorging.	Ruimte voor de behandeling of verpleging van patiënten in een ziekenhuis, verpleeghuis, psychiatrische inrichting, praktijkruimte van een huisarts, fysiotherapeut of tandarts	Operatiekamer, intensive care, beeldvormende diagnostiek, nucleaire geneeskunde, verlosafdeling, spoedeisende hulp
Industriefunctie	Gebruiksfunctie voor het bedrijfsmatig bewerken of opslaan van materialen en goederen, of voor agrarische doeleinden	Werkplaats, magazijn, fabriek (lichte industrie), laboratorium, keuken restaurant, practicumruimte ('nat')	(gekoelde) opslagruimte in een pakhuis, datacenter, fabriek (zware industrie*)
Kantoorfunctie	Gebruiksfunctie voor kantoorwerkzaamheden	Administratiekantoor, bankgebouw, gemeentehuis, kantoor bij winkel	-

Logiesfunctie	Gebruiksfunctie voor het bieden van recreatief verblijf of tijdelijk onderdak aan personen	Hotel, motel, pension, opvangcentrum voor tijdelijk verblijf van mensen	-
Onderwijsfunctie	Gebruiksfunctie voor het geven van onderwijs	Auditorium/collegezaal, leslokaal, practicumruimte ('droog'), lerarenkamer.	-
Sportfunctie	Gebruiksfunctie voor het beoefenen van sport	Fitnessruimte, kleedkamers bij sportfunctie	Zwembad, manege, tennishal, gymnastieklokaal, squashbaan, sporthal, overdekte wielervedbaan, bowlingbaan, biljartzaal, schietbaan, overdekt voetbalstadion (excl. tribune),
Winkelfunctie	Gebruiksfunctie voor het verhandelen van materialen, goederen of diensten	Winkelcentrum, warenhuis, supermarkt, pedicure, reisbureau, showroom, kapsalon, apotheek, bibliotheek (uitleendeel).	Tankstation, stationsloket
Overige gebruiksfunctie	Gebruiksfunctie voor activiteiten waarbij het verblijven van personen een ondergeschikte rol speelt	Niet op zichzelf certificeerbaar. Parkeergarage certificeerbaar mits onderdeel van een andere gebruiksfunctie, waarbij het oppervlak van de garage niet meer dan 1/3 van het totale BVO bedraagt	-
Bouwwerk geen gebouw zijnde	Bouwwerk of gedeelte daarvan, voor zover dat geen gebouw of onderdeel daarvan is	Niet op zichzelf certificeerbaar	-

* Gebouwen met industriefunctie met milieucategorie 1 of 2 (zoals groothandels en kleine drukkerijen) vallen naar verwachting binnen de scope van de Beoordelingsrichtlijn. Gebouwen met industriefunctie met milieucategorie 3 t/m 6 (zoals slachterijen en glas- of baksteenfabrieken) kunnen naar verwachting niet met BREEAM-NL In-Use Duurzame Huisvesting en bedrijfsvoering gecertificeerd worden.

Bij de introductie van de Omgevingswet zullen bedrijven die grote gevolgen kunnen hebben voor de leefomgeving worden aangeduid als complexe bedrijven. Deze complexe bedrijven kunnen naar verwachting niet met BREEAM-NL In-Use gecertificeerd worden. Neem bij twijfel contact op met DGBC.

Als er functietypen ontbreken in de tabel, en er onzekerheid bestaat over de vraag of een functietype kan worden beoordeeld met deze beoordelingsrichtlijn, kan contact worden opgenomen met DGBC via helpdesk@dgbc.nl.

Maatwerk

Indien het gebouw over ruimte(n) beschikt, dat gezamenlijk minder dan 5% van het BVO omvat en kleiner is dan 200 m², die functie(s) vervullen die niet standaard onder Maatwerk valt, is het mogelijk deze functie buiten beschouwing te laten. Dit is ter beoordeling aan de DGBC en afhankelijk van de project specifieke situatie én de impact die de functie heeft op het totaal.

Voor gebouwen waarin maatwerk vereist is moeten de stappen in Instructiedocument 115 worden gevolgd.

3. BREEAM-NL Score en kwalificatie

De prestatie van een project dat wordt beoordeeld volgens BREEAM-NL In-Use komt tot stand op basis van een aantal elementen, namelijk:

1. De BREEAM-NL In-Use kwalificatie
2. De BREEAM-NL In-Use weegfactoren per categorie
3. De BREEAM-NL In-Use credits en punten

De wijze waarop een BREEAM-NL In-Use classificatie wordt bepaald, is hieronder in Tabel 5 samengevat.

3.1 BREEAM In-Use kwalificatie

De BREEAM-NL kwalificatie voor projecten die worden beoordeeld tegen BREEAM-NL In-Use staat aangegeven in Tabel 5.

Tabel 5: BREEAM-NL In-Use Duurzame huisvesting en bedrijfsvoering kwalificatie

Kwalificatie	% score	Sterren classificatie
Outstanding	≥ 85	★★★★★★
Excellent	≥ 70 to < 85	★★★★★
Very good	≥ 55 to < 70	★★★★
Good	≥ 40 to < 55	★★★
Pass	≥ 25 to < 40	★★
Acceptable	≥ 10 to < 25	★
Unclassified	< 10	-

Door de BREEAM-NL In-Use kwalificatie kunnen de gebruiker en andere belanghebbenden de prestatie van de asset vergelijken met andere assets, ook met diegenen die binnen een portfolio vallen.

De kwalificatie 'Unclassified' geeft aan dat de prestatie niet aan de vereisten van BREEAM-NL In-Use voldoet. Dit kan zijn omdat niet aan de minimum vereisten (zie paragraaf 2.1) wordt voldaan van BREEAM-NL In-Use, of dat de behaalde score niet boven de drempelwaarde van 10% uitkomt. Beide zijn noodzakelijk, om een formeel BREEAM-NL In-Use certificaat te behalen.

3.2 Weegfactor per categorie

De weegfactor per categorie is een fundamenteel onderdeel van de beoordeling van de duurzaamheidsprestatie, omdat zij de relatieve impact definieert van verschillende duurzaamheidsaspecten.

BREEAM-NL gebruikt een weging per categorie om de totale BREEAM-NL score te bepalen. Het proces voor de bepaling van de categorieweging wordt uiteengezet in de BREEAM Briefing Paper 'New Methodology for Generating BREEAM Category Weightings'. Deze is beschikbaar op de BREEAM-website. De methodiek is toegepast bij de consultatie van stakeholders om tot op consensus gebaseerde wegingen te komen voor alle categorieën binnen BREEAM-NL. De resultaten zijn beoordeeld door BRE Global, met als doel de toepassing in BREEAM-NL In-Use. De weging voor elk van de negen categorieën binnen de BREEAM-NL In-Use beoordeling wordt weergegeven in Tabel 6.

Tabel 6: Weging van categorieën binnen BREEAM-NL In-Use Duurzame huisvesting en bedrijfsvoering

Categorieën	Weging
Management	11%
Gezondheid	17%
Energie	23%
Transport	16%
Water	5%
Materiaalstromen	19%
Bestendigheid	-
Landgebruik en ecologie	5%
Vervuiling	4%
Totaal	100%

3.3 BREEAM-NL credits en punten

Elk deel van BREEAM-NL In-Use bestaat uit losse credits verdeeld over de verschillende BREEAM-categorieën. Elke credit behandelt een specifieke gebouw en/of gebruik gerelateerde milieu-impact of -kwestie en per credit kunnen één of meerdere punten worden toegewezen.

BREEAM-punten worden toegekend wanneer een asset voldoet aan de prestatieniveaus die zijn vastgesteld per credit. Zo wordt in de categorie Gezondheid in elke credit een specifiek gezondheid gerelateerde kwestie benoemd, zoals thermisch comfort.

Het aantal beschikbare punten per credit varieert én weerspiegelt het belang van de credit. In veel gevallen, als er meerdere punten beschikbaar zijn, is het aantal punten dat wordt toegekend gebaseerd op een aflopende schaal of een benchmark. Daarbij worden voortschrijdende hogere normen voor gebouwprestaties beloond met een hoger aantal punten.

Als aanvulling op de categoriescore, de totale score en de BREEAM-kwalificatie, biedt een geverifieerde prestatie van individuele credits gebruikers een set van belangrijke prestatie-indicatoren voor gebouwen voor een reeks van gebouweffecten. De methode kan gebruikt worden om prestatieniveaus te definiëren ter ondersteuning van organisatorische beleidsdoelstellingen en voor individuele milieuvraagstukken. Houdt er echter rekening mee dat er kostenimplicaties kunnen optreden, als er doelen worden opgesteld op basis van individuele credits.

Filtercredits

De lijst met credits en antwoordopties waarop de Assessor een gebouw beoordeelt, is afhankelijk van de betreffende functie, de aanwezigheid van bepaalde voorzieningen en de eigendomssituatie. Denk bijvoorbeeld aan de aanwezigheid van witgoed en gebruikspecifieke verlichting. Daarnaast worden ook enkele antwoordopties uit het assessment gefilterd als de huurder ook de eigenaar van het gebouw is. De filter is bij de desbetreffende credit aangegeven. Als de gebouwgegevens in de assessmenttool in worden gevoerd, wordt automatisch de relevante creditlijst gegenereerd

3.4 Het berekenen van een BREEAM-NL In-Use score voor een asset

Een BREEAM-NL In-Use Assessor moet de score van een asset bepalen, gebruikmaken van de relevante hulpmiddelen en software en beoordelen in overeenstemming met de eisen in deze beoordelingsrichtlijn. Het proces van het vaststellen van een BREEAM-NL In-Use score voor Duurzame huisvesting en bedrijfsvoering is hieronder beschreven. Zoals eerder vermeld, wordt voor elk beoordeeld deel een onafhankelijke score verstrekt.

1. Binnen elke categorie van BREEAM-NL In-Use wordt per credit het aantal punten dat kan worden toegekend vastgesteld door de Assessor, in overeenstemming met de criteria die bij elke credit gelden.
2. Het percentage aan punten dat is behaald, wordt per categorie berekend.
3. Het percentage punten dat is behaald per categorie wordt vermenigvuldigd met het wegingspercentage van de betreffende categorie. Dat geeft het aandeel van de score per categorie op de totale score weer.
4. Vervolgens moeten de categoriescores worden opgeteld, om de totale BREEAM-NL In-Use score (%) te bepalen voor het deel dat wordt beoordeeld.
5. De Assessor vergelijkt de totale score met de BREEAM-NL kwalificaties en scores, als aan alle vereisten wordt voldaan, wordt de relevante BREEAM-NL score behaald

Tabel 7: Berekenen van een BREEAM-NL In-Score voor Duurzame huisvesting en bedrijfsvoering

Categorie	Behaalde punten	Maximaal aantal punten	% behaalde punten	Weging categorie	Score categorie
Management	30	52	57,70	0,11	6,35
Gezondheid	40	59	67,80	0,17	11,53
Energie	46	74 (98 voor musea)	62,16	0,23	14,30
Transport	44	76	57,89	0,16	9,26
Water	29	49	59,18	0,05	2,96
Materiaalstromen	76	114	66,67	0,19	12,67
Bestendigheid	-	-	-	-	-
Landgebruik en ecologie	6	9	66,67	0,05	3,33
Vervuiling	30	46	65,22	0,04	2,61
BREEAM-NL score					63,01%
BREEAM-NL kwalificatie					Very Good

4. BREEAM-NL bewijsvoering

BREEAM-NL is een onafhankelijk certificeringsmethodiek, beheerd onder accreditatie. Zo wordt ervoor gezorgd dat de methodiek op een consistente, onpartijdige en robuuste manier wordt toegepast. Het beoordelingsrapport van de BREEAM-NL In-Use Assessor en het kwaliteitsborgingsproces van DGBC zijn kernelementen van BREEAM. Ze zijn ontworpen om ervoor te zorgen dat gebruikers vertrouwen kunnen hebben in de BREEAM-NL In-Use beoordeling die door de Assessor is vastgesteld.

Om consistentie en vertrouwen te behouden, vereist certificering dat alle beoordelingsbeslissingen zijn gebaseerd op geverifieerde en geloofwaardige informatie. Dit is informatie die kan worden herleid, wat betekent dat beslissingen met bewijs zijn onderbouwd. Dit is belangrijk voor de naleving van de internationale normen waartegen certificeringsinstanties DGBC en BRE Global zijn geaccrediteerd, en beperkt het risico voor gebruikers en BREEAM-NL In-Use Assessoren dat een certificatie resultaat wordt betwist.

4.1 De BREEAM-NL In-Use Assessor rol

De BREEAM-NL In-Use Assessor dient op een competente en onpartijdige manier de prestaties van de asset te toetsen aan BREEAM-NL. Om punten voor een BREEAM-credit toe te kennen, moet de Assessor er zeker van zijn dat het verzamelde bewijs ondubbelzinnig voldoet aan alle relevante criteria in het betreffende schema. Alle bewijzen moeten door de Assessor op passende wijze zijn vermeld, wanneer hij of zij het assessment indient bij DGBC voor de kwaliteitsborgingscontrole (QA).

Voor alle BREEAM-NL credits moet de BREEAM-NL In-Use Assessor het prestatieniveau bepalen. Als er voor een credit geen consistent prestatieniveau wordt geboden voor de gehele asset, moet de uiteindelijke score voor deze credit worden bepaald aan de hand van de ruimte met het laagste prestatieniveau. Dit geldt voor alle BREEAM-NL In-Use credits en voor alle assessments, tenzij anders vermeld binnen de respectievelijke credit. De Assessor moet dit ondersteunen met een geschreven validatie. Daarin staat wat er is gezien en geverifieerd tijdens het locatiebezoek. Dit, als verduidelijking van de situatie voor de DGBC.

Duidelijk, geordend en goed gerefereerd bewijs voor elke BREEAM-NL credit en elk criterium vergemakkelijkt een efficiënte kwaliteitsborging én een certificeringsbeslissing. Het indienen van validatie door Assessors en het verzamelen van, en verwijzen naar, bewijsmateriaal kan allemaal worden uitgevoerd binnen de Assessmenttool.

4.2 Type bewijsmateriaal

Bewijs hoeft niet noodzakelijkerwijs speciaal te zijn opgesteld voor een BREEAM-NL In-Use assessment. In veel gevallen kan er aan de hand van beschikbare gebouwinformatie en een controle op locatie voor veel credits worden aangetoond dat wordt voldaan aan de vereisten. Daarom geeft deze beoordelingsrichtlijn geen al te specifieke beschrijving van het benodigde bewijsmateriaal, hoewel bij diverse credits wel specifieke documenten nodig blijven.

Wie betrokken is bij een BREEAM-NL In-Use assessment merkt dat voor diverse credits meerdere typen bewijsmateriaal nodig zijn. Aan de andere kant kan een stuk bewijsmateriaal soms bruikbaar zijn voor meerdere credits.

Hoe worden verschillende soorten verzamelde documenten gebruikt als bewijsmateriaal? Om de BREEAM-NL In-Use Assessor hierbij te helpen, verdeelt BREEAM-NL de bewijstypes grofweg in drie categorieën:

1. **Algemeen bewijsmateriaal** kan bestaan uit bewijsmateriaal dat normaal gesproken voor een asset beschikbaar is. Een of meerdere typen bewijsmateriaal kan worden gebruikt om aan te tonen dat aan een of meerdere credits en criteria wordt voldaan.

Voorbeelden van algemeen bewijsmateriaal zijn opgenomen in Tabel 8. Ze worden niet specifiek benoemd onder het kopje 'Bewijsvoering' bij elke credit. Niet alle typen algemeen bewijsmateriaal zijn van toepassing bij alle credits. Het is de verantwoordelijkheid van de BREEAM-NL In-Use Assessor om vast te stellen of het juiste bewijsmateriaal is aangeleverd.

2. **Specifiek bewijsmateriaal** is informatie die in ieder geval moet worden aangeleverd, om aan te tonen dat aan de gekozen antwoordoptie binnen een credit wordt voldaan. In alle gevallen is dit het enige type bewijsvoering dat wordt geaccepteerd voor de betreffende credit of criteria. Is het specifieke bewijs niet verstrekt en wordt er niet op de juiste wijze naar verwezen in de ingediende beoordeling, dan beoordeelt de QA (kwaliteitscontrole door DGBC) het identificeren als een non-conformiteit en stelt de uitgifte van het certificaat uit tot het moment waarop de non-conformiteit is aangepakt.

Een definitie van het specifieke bewijsmateriaal is te vinden bij de betreffende credit onder het kopje 'bewijsvoering'. Naast specifiek bewijsmateriaal kan aanvullend generiek bewijsmateriaal nodig zijn, om aan te tonen dat het voldoet aan de credit. Niet bij alle BREEAM-NL In-Use credits wordt specifiek bewijsmateriaal gevraagd.

3. **Ander bewijsmateriaal** is aangeleverde informatie dat afwijkt van wat is beschreven in Tabel 8 of onder 'bewijsvoering' bij de credits. Dit kan echter nog steeds worden gebruikt. Om te voorkomen dat dit type bewijsmateriaal niet in overeenstemming blijkt te zijn en daarmee certificering vertraagd, moet het geloofwaardig, robuust en herleidbaar zijn naar hetzelfde niveau, of beter dan het specifieke of generieke bewijs. Neem bij twijfel contact op met de DGBC voorafgaand aan het aanleveren of accepteren van dergelijk bewijs.

Voor sommige credits moet een combinatie van deze typen bewijsmateriaal worden aangeleverd.

Voor andere typen bewijsmateriaal kan de bovenstaande informatie worden gebruikt als leidraad voor geschiktheid. Het gebruikte bewijsmateriaal moet minimaal basisinformatie bevatten, zoals de projectnaam, de auteur, datum en het revisienummer (indien van toepassing). Voorbeelden van algemeen bewijsmateriaal zijn in tabel 8 weergegeven.

Tabel 8: Typen bewijsmateriaal

Referentie	Document of bewijstype	Beschrijving en notitie
E1	Rekeningen/ facturen	Bewijs in de vorm van rekeningen/facturaties dat ondersteunend is aan de gevraagde vereisten in de criteria. Factureringsgegevens moeten afkomstig zijn van de organisatie die de gefactureerde services aan het item levert.
E2	Meterstanden/ GBS-output	Bewijs op basis van meterstanden van het verbruik van onder andere gas, elektriciteit en water. Deze gegevens blijken uit individuele meterstanden of uit verzamelde gegevens van het gebouwbeheersysteem (GBS), geïnstalleerd in de asset.
E3	Building information model (BIM) data	BIM (Building information model) of BIM-bestanden die zijn gebruikt voor het project, die relevante informatie/bewijs bevatten en leesbaar zijn voor de toetsende partij.
E4	Communicatie met DGBC	Bijvoorbeeld de referentie voor een DGBC-reactie op een technische vraag van bijvoorbeeld een BREEAM-NL In-Use Expert.

Referentie	Document of bewijstype	Beschrijving en notitie
E5	Rapport van locatiebezoek Assessor	Rapportage gebaseerd op het door de BREEAM-NL In-Use Assessor zelf uitgevoerde locatiebezoek aan de asset, om vast te stellen dat wordt voldaan aan de BREEAM-NL In-Use criteria. De rapportage dient als afzonderlijk bewijs en kan foto's bevatten die zijn gemaakt door de Assessor tijdens het locatiebezoek.
E6	Erkende certificaten	Voorbeelden zijn ISO14001, FSC (Forrest Stewardship Council), EPD (Environmental Product Declaration) etc.
E7	Communicatieve uitingen	Formele stukken van communicatie met stakeholders en/of derden waaruit een afspraak, uitkomst of actie blijkt. Dit kan zijn in de vorm van een brief, notulen, e-mail correspondentie, een publicatie of een andere vorm van media.
E8	Computer-gestuurde modellerings-resultaten en conclusies	Voorbeelden zijn thermische modellering, beoordelingen/modellering van overstromingen, levenscyclusanalyse, levenscycluskostenanalyse, ventilatie-modellering etc.
E9	Contractstukken	Documenten/contracten die aantonen hoe onderhoud/monitoring/testen of andere diensten worden uitgevoerd door een (derde) partij.
E10	Andere informatie van derden	Bijvoorbeeld plattegronden, dienstregelingen, productspecificaties, wet- en regelgeving, product labels
E11	Fotografisch bewijs	Foto's waarmee wordt ondersteund of bevestigd dat installaties en bouw-elementen of andere relevante systemen of producten aanwezig of geïnstalleerd zijn bij de asset.
E12	Contract voor professionele diensten	Overeenkomst voor het verlenen van professionele (advies)diensten, zoals als onderhoud, testen of juridisch of technisch advies.
E13	Risico-beoordeling	Risicobeoordelingen omvatten diverse operationele risico's en andere risico's voor een project. Hierin is meegenomen hoe elk risico wordt gemanaged en wie verantwoordelijk is voor het managen van elk risico.
E14	Expert-rapportages	Professionele rapportages op basis van onderzoek, testen of studies door een expert, waaronder (maar niet beperkt tot): <ul style="list-style-type: none"> - Milieumanagementsysteem - Beoordeling overstromingsrisico - Akoestisch onderzoek - Kwaliteit van de binnenlucht - Vervoersanalyse - Prestatieborging en onderhoudsrapportages en strategieën - Ecologisch onderzoek - Legionella beheersplan
E15	Overzicht van te leveren diensten	Een overzicht met specifieke diensten en taken, uit te voeren door een bij de asset betrokken partij, die in het contract met deze partij zijn opgenomen.
E16	Interviews met medewerkers	Interviews met medewerkers die bevestigen dat gespecificeerde (management) praktijken/reviews in de asset worden uitgevoerd. Personeelsinterviews zijn een belangrijk onderdeel van de verificatie dat formele processen/ procedures/ documenten beschikbaar worden gesteld aan personeel/gebouwgebruikers.

4.3 Te hanteren principes voor bewijsmateriaal

Staat specifiek bewijs gedefinieerd en vermeld onder 'Bewijsmateriaal' binnen de credit? Dan moet de BREEAM-NL In-Use Assessor dit beoordelen.

Wordt er geen specifiek bewijs vermeld? Dan betekent dit dat er mogelijk een aantal verschillende soorten 'algemene' gebouwgegevens zijn. Deze 'algemene' gebouwgegevens kan de BREEAM-NL In-Use Assessor gebruiken om naleving aan te tonen.

Bij het vaststellen van de geschiktheid van het algemene bewijsmateriaal voor een credit, moet de Assessor de principes zoals gesteld in Tabel 9 hanteren en, indien van toepassing, de richtlijnen uit paragraaf 4.4 'robustheid van bewijsmateriaal'.

Voldoet het bewijsmateriaal hieraan, dan is het toelaatbaar voor het assessment en de kwaliteitscontrole door DGBC. De onderstaande principes zijn niet in een hiërarchische volgorde beschreven. Ze zijn allemaal even belangrijk bij het vaststellen van de toelaatbaarheid van het bewijsmateriaal.

Tabel 9: Principes bewijsmateriaal

Principe	Doel	Te stellen vraag
1 – Bewijs aangeleverd voor alle criteria voor alle credits die worden nagestreefd		
Bewijs moet aantonen dat ALLE relevante criteria en sub criteria voor de gekozen antwoordoptie binnen de credit worden behaald.	Volledigheid	Zijn alle criteria en sub-criteria gedekt? Is er rekening gehouden met alle relevante begrippen en definities?
2 - Eenduidig assessment		
Het assessment moet aantonen dat op eenduidige wijze wordt voldaan. Bewijs (en toelichtingen) moet helder maken aan de toetsende partij dat aan de vereisten wordt voldaan.	Onafhankelijke, eenduidige toetsing	Zou een derde partij (zoals DGBC) tot dezelfde beoordeling komen op basis van het aangeleverde bewijs?
3 - Robuust		
Altijd zeker stellen dat het geselecteerde bewijsmateriaal robuust en relevant is voor het assessment. Het geselecteerde bewijsmateriaal bevat alle relevante basisinformatie (zie paragraaf 4.4 voor een nadere toelichting).	Aantonen dat het bewijs robuust en van een betrouwbare bron afkomstig is.	Is het bewijs robuust genoeg om aantoonbaar te maken dat er aan de criteria wordt voldaan, op basis van het oordeel van de Assessor? Omvat het bewijs alle relevante basisinformatie? Is de herleidbaarheid van het bewijs te achterhalen?
4 - Maak gebruik van bestaand en beschikbaar bewijsmateriaal		
Maak gebruik van beschikbare en bestaande informatie om aan te tonen dat wordt voldaan. In de meeste gevallen zou bewijsmateriaal niet 'gecreëerd' hoeven te worden voor een BREEAM-NL In-Use assessment.	Beperken van bewijslast en reduceren van tijd en kosten.	Toont bestaand bewijsmateriaal aan dat er al wordt voldaan aan de criteria van de nagestreefde credits?

4.4 Robuustheid van bewijsmateriaal

Robuust bewijsmateriaal bevestigt dat de beoordeling correct is uitgevoerd. Dit betekent dat de asset voldoet aan de criteria van de nagestreefde BREEAM-credits. De Assessor moet het volgende in overweging nemen bij het verzamelen van projectinformatie en bij het evalueren of het verstrekte bewijsmateriaal zo 'robuust' mogelijk is:

- Is er meer dan één bewijsstuk dat kan worden gebruikt om aan te tonen dat wordt voldaan?
- Is het gekozen bewijs robuust en geschikt om aan te tonen dat aan een bepaald criterium is voldaan?

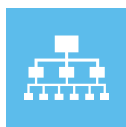
Elk bewijs dat wordt gebruikt voor een BREEAM-NL In-Use assessment, moet robuust zijn als het gaat om de bron en de herleidbaarheid. Hieronder staat een overzicht van gegevens die een BREEAM-NL Assessor minimaal moet willen ontvangen, wanneer bepaalde typen bewijsmateriaal worden ingediend:

- **Communicatieve uitingen:** op communicatieve uitingen, zoals nieuwsbrieven, posters, gespreksverslagen, e-mail conversaties of een andere vorm van media, die als bewijsmateriaal wordt ingezet, moet duidelijk de naam van de asset en/of de locatie, de identiteit en rol van de auteur, de datum en de identiteit van de ontvanger staan.
- **Formele correspondentiebrieven:** brieven moeten zijn geschreven op papier in de huisstijl van de organisatie/het bedrijf en zijn ondertekend (ook elektronische ondertekening is acceptabel). Digitale brieven zijn idealiter een beveiligd document.
- **Bouwtekeningen/plattegronden/installatietechnische tekeningen:** al deze documenten zijn voorzien van de naam van de asset en/of de locatie, titel van de tekening, datum, revisienummer en de schaal.
- **Specificatie/gebouwhandleidingen:** een specificatie/gebouwhandleiding moet duidelijk gerelateerd zijn aan de asset die wordt beoordeeld, en moet zijn voorzien van een datum en revisienummer. Zijn onderdelen van een specificatie of een gebouwhandleiding beschikbaar gesteld, dan moeten in ieder geval de inhoudsopgave en het voorblad van de specificatie of de handleiding worden bijgevoegd. Daarop moet de naam van het project, het revisienummer en de datum staan. Specificaties moeten altijd gerelateerd zijn aan de daadwerkelijke gebruiksomstandigheden.
- **Fotografisch bewijsmateriaal:** dit moet zijn voorzien van een datum en een titel/beschrijving hebben die de foto's duidelijk linkt aan de asset en de gerelateerde credit.

5. Iconen

De betekenis van de iconen

Iconen zijn ontworpen om een deel van de informatie in de beoordelingsrichtlijn visueel weer te geven. Ze helpen met de oriëntatie binnen de richtlijn. Elk icoon heeft de kleur van de BREEAM-categorie waar deze betrekking op heeft.

Management

Gezondheid

Energie

Transport

Water

Materiaalstromen

Bestendigheid

Landgebruik en Ecologie

Vervuiling

Weegfactor per categorie

Elke categorie in deze beoordelingsrichtlijn begint met een samenvatting. Hier wordt het icoon van de categorie weergegeven met de weegfactor. Als de weegfactor van de categorie bijvoorbeeld 15% bedraagt, ziet het icoon er als volgt uit:

6. Leeswijzer

In het lichtgroene vlak staat algemene informatie over hoeveel punten er beschikbaar zijn en op welk niveau de credit moet worden geverifieerd.

Code en naam van de credit.

RSC 16 - Circulaire herkomst van inkomende producten en materialen

Materiaalstromen

In het donkergroene vlak staat het doel van de credit.

Het maximaliseren van de circulaire herkomst van inkomende producten en materialen.

RSC 16
Circulaire herkomst van inkomende producten en materialen

Beschikbare punten : 8
Verificatie op : Gebouwniveau

Bij elke credit wordt een vraag gesteld met 1 of meerdere antwoordmogelijkheden. Boven de antwoordopties staat altijd of er 1 of meerdere opties mogelijk zijn.

Vraag

Wat is het aandeel circulaire herkomst van inkomende producten en materialen ten opzichte van het totaal?

Punten	Antwoord	Selecteer één antwoordoptie
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	B.	Er zijn geen producten en materialen ingekocht met een circulaire herkomst.
4	C.	20% van de inkoopovereenkomsten beschrijft materialen en producten met een circulaire herkomst.
8	D.	40% van de inkoopovereenkomsten beschrijft materialen en producten met een circulaire herkomst.

Bij de meeste antwoordopties horen criteria. In de laatste kolom van deze tabel is weergegeven op welke antwoordopties de criteria van toepassing zijn.

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1.	De gebruiker heeft inzichtelijk gemaakt hoe de informatie is verkregen, zie de Methodiek.	C, D
2.	De beoordeling vindt plaats op basis van de afgelopen drie jaar.	C, D
3.	Onder circulaire herkomst wordt verstaan: - Hernieuwbare grondstoffen (biobased) - Secundaire materialen - Hergebruikte producten	C, D

Methodiek staat omschreven op welke wijze de criteria moeten worden bepaald, bijvoorbeeld met berekeningen.

Methodiek

Er dient per product een materiaallijst ('Bill of Materials') of vergelijkbaar te worden gemaakt welke beschikbaar is voorafgaand aan de selectie van het product. Deze materiaallijst kan ook dienen voor de input van een materiaalpaspoort, zie RSC 03

Specifieke bewijslast staat omschreven bij elke credit. In de eerste kolom staat aangegeven voor welke criteria het bewijsmateriaal van toepassing is.

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan. Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.
Alle	Documentatie van de inkoopovereenkomsten van de afgelopen drie jaar.
Alle	Een materiaallijst of vergelijkbaar van het product, zie RSC 03
Alle	Onderbouwing van verantwoorde herkomst op basis van EPD's, C2C-certificaten of vergelijkbaar, bijvoorbeeld via een INSIDE/INSIDE platform.

RSC 16 - Circulaire herkomst van inkomende producten en materialen

Materiaalstromen

Definities

Hernieuwbare grondstoffen

Grondstof uit een bron die wordt geteeld, natuurlijk aangevuld of natuurlijk gereinigd op een menselijke tijdschaal.

Secundaire materialen

Materiaal afkomstig uit eerder gebruik of uit reststromen van een ander productsysteem en dat primaire materialen of andere secundaire materialen vervangt.

Hergebruikte producten

Producten opnieuw gebruiken in dezelfde functie, al dan niet na bewerking.

Referenties

- Lexicon Circulaire Bouw – Eenduidige termen en definities, 2 juli 2020
- CB'23 – Leidraad Paspoorten voor de Bouw

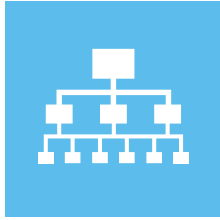
Bij definities staat omschreven op welke wijze belangrijke begrippen worden geïnterpreteerd.

Onder referenties staan stukken weergegevens waar je meer informatie kunt vinden over het desbetreffende onderwerp

Bij sommige credits zijn ook de volgende onderdelen aanwezig:

- Onder het kopje **Checklists en tabellen** is informatie aanwezig die betrekking hebben op de antwoordopties of criteria
- Als het kopje **Toelichting** is opgenomen, staat hier informatie die behulpvol kan zijn voor het behalen van de BREEAM-NL punten.

Management

Overzichtstabel categorie

MAN 14	Milieubeleid en milieumanagementsysteem	8
MAN 15	Reikwijdte duurzaamheidsbeleid	4
MAN 16	Opnemen van duurzaamheidsbeleid in de organisatie	5
MAN 17	Samenwerkingsverbanden	14
MAN 18	Betrokkenheid gebouwgebruiker	8
MAN 19	Beoordeling milieuprestaties van de organisatie	10
MAN 20	Duurzaamheidsverslag	3
Totaal beschikbaar aantal punten		52

Het waarderen en stimuleren van de implementatie van een formeel milieubeleid en/of -procedures en een milieumanagementsysteem.

MAN 14 Milieubeleid en milieumanagementsysteem

Beschikbare punten : 8

Verificatie op : Organisationsniveau

Vraag 1

Is er een milieubeleid en/of zijn er milieuprocedures ontwikkeld of in ontwikkeling?

Punten	Antwoord	Selecteer één antwoordoptie
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	B.	Nee, er is geen milieubeleid en/of -procedure.
1	C.	Ja, er is een milieubeleid en/of -procedures in ontwikkeling, en goedkeuring vindt binnen 1 jaar plaats.
2	D.	Ja, er is een milieubeleid en/of er zijn -procedures en deze worden ondersteund op het hoogste managementniveau.
4	E.	Ja, er is een milieubeleid en/of procedures waarbij eisen en wensen van stakeholders zijn geïdentificeerd en de opmerkingen van stakeholders zijn verwerkt.

Vraag 2

Is er een milieumanagementsysteem in ontwikkeling of ontwikkeld?

Punten	Antwoord	Selecteer één antwoordoptie
0	F.	Vraag niet beantwoord
0	G.	Nee, er is geen milieumanagementsysteem.
1	H.	Ja, er is een milieumanagementsysteem in ontwikkeling.
2	I.	Een milieumanagementsysteem is ontwikkeld en bevat procedures voor benchmarking.
4	J.	Een milieumanagementsysteem is ontwikkeld en minimaal 3 jaar in werking.

Milieubeleid en milieumanagementsysteem

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1.	Het milieubeleid moet en/of de milieuprocedures moeten: <ol style="list-style-type: none"> 1. In overeenstemming zijn met de aard, omvang en milieu-impact van de activiteiten van de organisatie. Daarbij wordt ook rekening gehouden met de indirecte effecten van de activiteiten (bedoeld en onbedoeld). 2. Een systematiek bevatten tot continue verbetering en het voorkomen van negatieve milieu-impact. 3. Concrete doelstellingen voor het managen van milieu-initiatieven omvatten. 4. Een verplichting bevatten om te voldoen aan de van toepassing zijnde milieuwet- en regelgeving 5. Een raamwerk bieden voor het vaststellen en evalueren van werkwijzen, procedures en incidenten op het gebied van milieuzorg 6. Gedocumenteerd, geïmplementeerd en onderhouden zijn. 7. Bekendgemaakt zijn aan alle personen die werken voor of namens de organisatie. 	C- E
2.	Het milieubeleid en/of de -procedure is in ontwikkeling en wordt binnen één jaar door het management goedgekeurd.	C
3.	Het milieubeleid en/of de -procedure is in werking en wordt onderschreven door het hoogste managementniveau (de directie).	D
4.	Het milieubeleid en/of procedures is opgesteld in lijn met ISO14001 of gelijkwaardig, de wensen van stakeholders zijn geïdentificeerd en de opmerkingen van stakeholders zijn verwerkt.	E
5.	Het milieumanagementsysteem is in ontwikkeling en wordt binnen één jaar gecertificeerd.	H
6.	Het milieumanagementsysteem is gecertificeerd conform ISO14001 of gelijkwaardig en wordt jaarlijks door een externe auditor gecontroleerd.	I, J
7.	Procedures van benchmarking omvat het bepalen van de referentiegroep en het vergelijken van de positie van de organisatie ten opzichte van de referentiegroep, aan de hand van gepubliceerde richtlijnen en beschikbare kengetallen.	I, J
8.	Het milieumanagementsysteem is in werking voor alle bedrijfsonderdelen en voor alle voor het bedrijf relevante milieuaspecten	J

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan. Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.
2, 5	Bevestiging dat een milieubeleid en/of milieuprocedures of het milieumanagementsysteem wordt ontwikkeld inclusief de voorgestelde planning/aanpak.
2	Een formele brief/ verklaring van het management waarin wordt bevestigd dat goedkeuring binnen 1 jaar zal plaatsvinden.
3	Documentatie die de onderschrijving door het management aantoont (indien van toepassing).
1, 3, 4	Een exemplaar van het milieubeleid en/of -procedure
4	Documentatie van het milieubeleid en de stakeholdersconsultatie waarin wordt aangetoond dat deze conform ISO14001 of gelijkwaardig zijn uitgevoerd.
6, 7, 8	Een exemplaar van het ISO14001 certificaat of gelijkwaardig en documentatie van de jaarlijks controle van de externe auditor. Als er geen formeel dossier is, dan kan de externe auditor een controle doen op basis van de relevante clausules van ISO14001.
7	Gebruikte gepubliceerde richtlijnen waarmee een referentiegroep is bepaald en een vergelijking is gemaakt en gegevens van de benchmark.

Toelichting

Onderwerpen aan de hand van de BREEAM-NL categorieën die in het milieubeleid beschreven kunnen zijn:

- Gezondheid
- Energie
- Transport
- Water
- Materiaalstromen
- Landgebruik en ecologie
- Vervuiling

Definities

Milieumanagementsysteem:

Een milieumanagementsysteem richt zich speciaal op het beheersen en verbeteren van prestaties op milieugebied. Dit kan een eigen systematiek zijn of een systematiek opgesteld en gecertificeerd volgens NEN-EN-ISO 14001 of een vergelijkbare methodiek

Het stimuleren van een duurzaamheidsbeleid met een breed scala aan milieu- en sociale kwesties, waardoor de organisatie bijdraagt aan een betere en duurzame wereld.

MAN 15
Reikwijdte
duurzaamheidsbeleid

Beschikbare punten : 4

Verificatie op : Organisationsniveau

Vraag

Op welke wijze zijn de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen in het duurzaamheidsbeleid opgenomen?

Punten	Antwoord	Selecteer één antwoordoptie
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	B.	De Duurzame Ontwikkelingsdoelen zijn niet in het duurzaamheidsbeleid opgenomen.
2	C.	In het duurzaamheidsbeleid is opgenomen aan welke Duurzame Ontwikkelingsdoelen de organisatie een bijdrage levert.
4	D.	In het duurzaamheidsbeleid zijn Duurzame Ontwikkelingsdoelen opgenomen en is vastgesteld hoe de impact wordt gemeten.

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1.	Er is vastgesteld op welke Duurzame Ontwikkelingsdoelen de organisatie impact heeft.	C, D
2.	In het duurzaamheidsbeleid is opgenomen aan welke Duurzame Ontwikkelingsdoelen de organisatie een bijdrage levert. Voor elk geïdentificeerde Duurzame Ontwikkelingsdoel is vastgesteld welke middelen beschikbaar worden gesteld en welke activiteiten worden uitgevoerd.	C, D
3.	Het duurzaamheidsbeleid is niet ouder dan drie jaar.	C, D
4.	De wijze waarop de impact van het duurzaamheidsbeleid op de Duurzame Ontwikkelingsdoelen wordt gemeten is vastgesteld. Bijvoorbeeld aan de hand van de 169 subdoelstellingen en/of de bedrijfsindicatoren.	D

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan. Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.
1.	Documentatie waaruit de impactanalyse van de organisatie op de Duurzame Ontwikkelingsdoelen wordt aangetoond.
2, 3	Exemplaar van het duurzaamheidsbeleid met daarin de gemarkeerde of aangewezen secties met betrekking tot de Duurzame Ontwikkelingsdoelen.
4.	Exemplaar van het duurzaamheidsbeleid inclusief de methode waarop de impact wordt gemeten.

Toelichting

Duurzame Ontwikkelingsdoelen

Nederland heeft zich, samen met 192 andere landen, gecommitteerd aan de realisatie van zeventien Duurzame Ontwikkelingsdoelen, of Sustainable Development Goals (SDG's). Dit zijn doelen die de Verenigde Naties heeft gesteld om de meest urgente mondiale problemen op het gebied van armoede, ongelijkheid, milieuvuiling en klimaatverandering in 2030 op te lossen. Onder de zeventien doelen zijn 169 subdoelen opgesteld om de doelen concreter te maken.

Referenties

- www.sdgnederland.nl

Bevorderen dat het milieu- en/of duurzaamheidsbeleid in de organisatie wordt opgenomen.

MAN 16 Opnemen van het duurzaamheid- en/of milieubeleid in de organisatie

Beschikbare punten : 5

Verificatie op : Gebouwniveau

Vraag

Hoe is het milieu en/of duurzaamheidsbeleid in de interne organisatie geborgd?

Punten	Antwoord	Selecteer alle antwoordopties die van toepassing zijn
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	B.	Het duurzaamheidsbeleid en/of milieubeleid is niet in de interne organisatie geborgd.
1	C.	Alle milieubeleidsmaatregelen die te maken kunnen hebben met de asset (inclusief preventiebeleid) zijn geïdentificeerd en beschreven.
1	D.	Alle milieubeleidsmaatregelen die te maken kunnen hebben met de asset zijn in actieplannen vertaald of geïmplementeerd en worden periodiek beoordeeld.
1	E.	Het inkoopbeleid van producten en diensten let naast kosten, tijd en kwaliteit ook op milieu- en duurzaamheidsaspecten.
1	F.	Bij het plannen van kapitaaluitgaven wordt naast kosten, tijd en kwaliteit gelet ook op milieu- en duurzaamheidsaspecten.
1	G.	Bij huisvesting en accommodatie wordt bij zakelijke reizen naast kosten, tijd en kwaliteit ook gelet op milieu- en duurzaamheidsaspecten.

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1.	Alle milieubeleidsmaatregelen gerelateerd aan het gebruik van de asset zijn geïdentificeerd en bij voorkeur geprioriteerd. Daarbij wordt ook rekening gehouden met de indirecte effecten van de activiteiten (bedoeld en onbedoeld). Voorbeelden van milieubeleidsmaatregelen zijn: - Reduceren van de CO ₂ -uitstoot - Beperken van afval - Voorkomen van vervuiling (zoals chemische stoffen, licht, geluid) - Reduceren van fossiele vervoersbewegingen	C
2.	Alle relevante geïdentificeerde milieubeleidsmaatregelen zijn omgezet in actieplannen waarin de uitvoering staat beschreven en in de tijd staat ingepland of al zijn uitgevoerd.	D
3.	Milieubeleidsmaatregelen worden met de relevante interne afdelingen en eventuele externe stakeholders periodiek geëvalueerd en waar nodig bijgesteld.	D
4.	Er zijn heldere besluitvormingsprocessen vastgesteld hoe en op welke milieu- en duurzaamheidsaspecten beoordeeld wordt.	E, F, G
5.	Bij de gunning van de inkoop van producten en diensten krijgt duurzaamheid minstens een weging van 30%, ten opzichte van kwaliteit, tijd en prijs.	E

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan. Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.
1.	Documentatie waaruit de identificatie en beschrijving van milieubeleidsmaatregelen blijkt.
2.	Documentatie waaruit blijkt dat de milieubeleidsmaatregelen zijn of worden uitgevoerd.
3.	Verslagen waarmee een periodieke beoordeling van de milieubeleidsmaatregelen wordt aangetoond.
4.	Procedures of andere relevante documentatie waaruit de rol van duurzaamheid in besluitvormingsprocessen blijkt
5.	Beleidsdocumenten of gunningsdocumenten waaruit de weging van duurzaamheid bij de inkoop van producten en diensten blijkt.

Het waarborgen van samenwerking tussen de gebruiker/huurder, eigenaar/verhuurder en/of andere relevante stakeholders om de milieuprestatie van de organisatie en gerelateerde impactgebieden te verbeteren.

MAN 17
Samenwerkings-
verbanden

Beschikbare punten : 14

Verificatie op : Organisatieniveau

Vraag

Zijn er samenwerkingsverbanden tussen de gebruiker/ huurder, eigenaar/ verhuurder en/of andere relevante stakeholders?

Punten	Antwoord	Selecteer alle antwoordopties van C-E die van toepassing zijn. Alleen antwoordoptie F of G kan worden geselecteerd.
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	B.	Nee
2	C.	Ja, tussen gebruiker/huurder en eigenaar/verhuurder.
4	D.	Ja, tussen gebruiker/huurder en leveranciers.
4	E.	Ja, tussen gebruiker/huurder en andere relevante stakeholders.
2	F.	Ja, tussen gebruiker en betrokken partijen bij de op- en afbouw van tentoonstellingen en/of tijdelijke inbouwconstructies.
4	G.	Ja, tussen gebruiker en betrokken partijen bij de op- en afbouw van tentoonstellingen en/of tijdelijke inbouwconstructies en partijen worden op duurzaamheidsprestaties geselecteerd.

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1.	Filter Als de gebruiker ook de eigenaar is van de asset, dan wordt de antwoordoptie uit het assessment gefilterd.	C
2.	Filter Als de te beoordelen asset geen tentoonstelling of tijdelijke inbouwconstructies heeft, worden de antwoordopties uit het assessment gefilterd.	F en G
3.	Afspraken tussen gebruiker/huurder en eigenaar/verhuurder zijn vastgelegd middels een green lease met kwalitatieve en kwantitatieve doelstellingen.	C
4.	Een Green lease moet minimaal 5 van onderstaande punten omvatten: a) Energie-efficiënte doelen b) Mogelijk te treffen duurzaamheidsmaatregelen bij herinrichting/ renovatie c) Gebruikershandleiding/ milieubeleid/energiebeheerplan d) Duurzaamheidsrapportage e) Verbeteringen/ een overzicht van gebreken f) Financiële stimulansen g) Voorkeur voor onderhoudsbedrijven h) Het separaat meten van energie, water en/of gas i) Geschillenbeslechtingprocedures j) Andere afspraken op het gebied van duurzaamheid	C

5.	In samenwerking met leveranciers wordt de milieu-impact in de inkoopketen inclusief het transport verminderd.	D
6.	Er wordt met andere stakeholders samengewerkt om de impact van de organisatie op het gebied van duurzaamheid te vergroten. Andere relevante stakeholders kunnen zijn: <ul style="list-style-type: none"> - Sectorgenoten - Lokale, regionale, landelijke of internationale overheidsinstanties - Lokale samenwerkingsverbanden, zoals de Green Business Club 	E
7.	Samenwerkingsverbanden met andere relevante stakeholders om de milieu-impact te verbeteren kunnen het volgende omvatten: <ul style="list-style-type: none"> - Kennisuitwisseling - Uitvoeren van collectieve duurzaamheidsprojecten. - Opstellen van of bijdragen aan gezamenlijke (sectorale) routekaarten. - Delen van data over bijvoorbeeld energiegebruik, waterverbruik en afval. - Financiële ondersteuning in bijvoorbeeld het aanjagen van innovaties. 	E
8	Er zijn afspraken vastgelegd in ieder geval op het gebied van hergebruik van materialen en het minimaliseren van het energiegebruik.	F, G

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan. Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.
3, 4	Een exemplaar van het 'green lease' huurcontract, met de relevante onderwerpen en kwalitatieve en kwantitatieve doelstellingen gemarkeerd.
5	Documentatie waaruit blijkt dat in samenwerking van leveranciers de milieu-impact in de keten en van het transport wordt verminderd.
6, 7	Documentatie waaruit blijkt dat er samenwerkingsverbanden met andere relevante stakeholders zijn aangegaan en hoe deze samenwerking is vormgegeven.
8	Documentatie waaruit blijkt welke afspraken zijn vastgelegd en, indien relevant, hoe partijen hierop worden geselecteerd.

Definities

Tentoonstelling of tijdelijke inbouwconstructies

Hieronder worden tentoonstellingen en tijdelijke constructies verstaan die worden gebouwd voor een tijdelijke toepassing van maximaal drie jaar.

Betrokkenheid gebouwgebruiker

Het bevorderen van de betrokkenheid en het draagvlak bij de gebouwgebruiker over het duurzaamheidsbeleid van de organisatie en het bevorderen van duurzaam gedrag.

MAN 18
Betrokkenheid
gebouwgebruiker

Beschikbare punten : 8

Verificatie op : Gebouwniveau

Vraag

Hoe worden de gebouwgebruikers van de asset betrokken bij het duurzaamheidsbeleid van de organisatie?

Punten	Antwoord	Selecteer alle antwoordopties die van toepassing zijn
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	B.	Er zijn geen maatregelen getroffen.
1	C.	Gebouwgebruikers worden geïnformeerd over de gebruiksgegevens.
1	D.	Er worden seminars, cursussen of andere bedrijfscommunicatie aangeboden om meer bewustwording te creëren.
1	E.	Er is informatieverstrekking over gesteunde goede doelen.
1	F.	Er is informatieverstrekking over CO ₂ -emissie van de bedrijfsvoering en/of de gerealiseerde CO ₂ -reductie.
2	G.	Er zijn maatregelen geïmplementeerd om duurzaam gedrag van gebouwgebruikers te bevorderen.
2	H.	Relevante gebouwgebruikers worden betrokken bij de ontwikkeling, beheer en uitvoering van het duurzaamheidsbeleid.

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1.	Gebruiksgegevens (van bijvoorbeeld energie, water en afval) worden aan alle gebouwgebruikers digitaal of in de asset beschikbaar gesteld.	C
2.	Minimaal twee keer per jaar worden interne seminars, cursussen of andere bedrijfscommunicatie aangeboden over duurzaamheidsthema's (en het belang hiervan) zoals de energietransitie, circulariteit en biodiversiteit.	D
3.	Informatie over het gesteunde goede doel en mogelijkheden om actief bij te dragen worden aan alle gebouwgebruikers beschikbaar gesteld.	E
4.	Informatie over de CO ₂ -emissies van de bedrijfsvoering en/of de gerealiseerde CO ₂ -reductie wordt elk jaar geactualiseerd en is voor alle gebouwgebruikers beschikbaar.	F
5.	Maatregelen om duurzaam gedrag van gebouwgebruikers te bevorderen, of 'nudging', zijn geïmplementeerd. Voorbeelden van maatregelen kunnen zijn; <ul style="list-style-type: none"> - 'Voetstapjes' naar de trap om het gebruik van de trap te stimuleren. - Promotie van gezonde of duurzame keuzes (bijvoorbeeld posters van of meer ruimte voor fruit en groenten). - Positieve 'feedback' bij het tonen van duurzaam gedrag. - Voorbeelden laten zien van duurzaam gedrag (modelling). 	G.

Betrokkenheid gebouwgebruiker

6.	<p>De organisatie stimuleert de betrokkenheid van relevante gebouwgebruikers bij de ontwikkeling, beheer en uitvoering van het duurzaamheidsbeleid door bijvoorbeeld:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gebouwgebruikers zijn verantwoordelijk voor het uitvoeren van duurzaamheidsprojecten. - Gebouwgebruikers hebben zeggenschap over het duurzaamheidsbeleid. - Gebouwgebruikers stellen de duurzaamheidsdoelen mede op. - Gebouwgebruikers kunnen ideeën aandragen of adviseren in het duurzaamheidsbeleid. - Gebouwgebruikers fungeren als klankbord om duurzame activiteiten te toetsen. <p>Het informeren van gebouwgebruikers is niet voldoende.</p>	H.
----	---	----

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	<p>De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan.</p> <p>Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.</p>
1	Documentatie van communicatiekanalen waar de gebruiksgegevens beschikbaar worden gesteld.
2	Fotografisch bewijsmateriaal, verslagen of andere documentatie van de bedrijfsactiviteiten- of communicatie
3, 4	Documentatie van de bedrijfscommunicatie
5	Fotografisch bewijsmateriaal van de getroffen maatregelen
6	Documentatie, zoals verslagen, waaruit blijkt op welke wijze de betrokkenheid van gebouwgebruikers wordt gestimuleerd.

Definities

Nudging

Nudging is een gedragspsychologische motivatietechniek waarbij mensen subtiel worden gestimuleerd om zich op een gewenste wijze te gedragen, zonder daarbij keuzes te beperken of op een significante manier de economische prikkels te veranderen.

Referenties

- R. Thaler, CR. Sunstein; Nudge. Naar betere beslissingen over gezondheid, geluk en welvaart, 2009

Het continue verbeteren van de prestaties van de organisatie, door de ontwikkeling en beoordeling van milieu- en/of duurzaamheidsprestaties en de vastlegging en compensatie van de CO₂-uitstoot te stimuleren.

MAN 19
Beoordeling milieu- en duurzaamheidsprestaties van de organisatie

Beschikbare punten : 10

Verificatie op : Organisatieniveau

Vraag 1

Hoe frequent beoordeelt de raad van bestuur/het hoger kader van het management de prestaties van de organisatie op de milieudoelen en/of het duurzaamheidsbeleid?

Punten	Antwoord	Selecteer één antwoordoptie
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	B.	De prestaties van de organisatie op de milieudoelen en/of het duurzaamheidsbeleid worden niet frequent beoordeeld.
1	C.	Minimaal 1 keer per jaar.
2	D.	Minimaal 2 keer per jaar.

Vraag 2

Wordt de CO₂- uitstoot van woon-werkverkeer, zakenreizen en/ of de interne bedrijfsvoering vastgesteld en gecompenseerd?

Punten	Antwoord	Selecteer alle antwoordopties die van toepassing zijn. J – L kunnen alleen worden geselecteerd als de bijbehorende antwoordoptie G – I is geselecteerd
0	E.	Vraag niet beantwoord
0	F.	De CO ₂ -uitstoot is niet vastgesteld en gecompenseerd.
1	G.	De CO ₂ -uitstoot als gevolg van woon-werk verkeer en zakenreizen wordt vastgesteld.
1	H.	De CO ₂ -uitstoot van de interne bedrijfsvoering van het bedrijf wordt vastgesteld.
2	I.	De CO ₂ -uitstoot van de interne bedrijfsvoering, inclusief de overige indirecte emissies, wordt vastgesteld.
1	J.	De CO ₂ -uitstoot als gevolg van woon-werk verkeer en zakenreizen wordt gecompenseerd.
1	K.	De CO ₂ -uitstoot van de interne bedrijfsvoering van het bedrijf wordt gecompenseerd.
2	L.	De CO ₂ -uitstoot van de interne bedrijfsvoering, inclusief de overige indirecte emissies, wordt gecompenseerd.

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1.	<p>In de beoordeling van de milieudoelen wordt meegenomen:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) Evaluatie of er wordt voldaan aan de wettelijke vereisten b) Reacties van externe partijen, waaronder klachten c) De prestatie ten opzichte van de doel- en taakstellingen d) Vervolgacties van eerdere beoordelingen e) Veranderende omstandigheden, waaronder ontwikkelingen in wetgeving of andere verplichtingen gerelateerd aan de milieudoelen van de organisatie f) Verbetervoorstellen <p>In de beoordeling van het duurzaamheidsbeleid wordt meegenomen:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) Behaalde resultaten ten opzichte van Duurzame Ontwikkelingsdoelen b) Evaluatie van de behaalde resultaten c) De prestaties ten opzichte van de doelen en subdoelstellingen d) Verbetervoorstellen 	C en D
2.	De beoordeling van de raad van het bestuur/ het hoger kader van het management omvat de reikwijdte van het milieubeleid. Niet alle elementen uit het milieubeleid hoeven in één keer te worden beoordeeld.	C en D
3.	De CO ₂ -uitstoot als gevolg van woon-werkverkeer en zakenreizen is vastgelegd. Als het bedrijf gecertificeerd is volgens de CO ₂ -prestatieladder niveau 3, dan kunnen automatisch de punten worden toegekend.	G
4.	De CO ₂ -footprint als gevolg van de interne bedrijfsvoering (o.a. energie, afval, processen) is vastgelegd. De CO ₂ -footprint omvat de directe emissies (scope 1) en indirecte emissies (scope 2). Als het bedrijf gecertificeerd is volgens de CO ₂ -prestatieladder niveau 3 of hoger, dan kunnen automatisch de punten worden toegekend.	H
5.	De CO ₂ -footprint als gevolg van de interne bedrijfsvoering is vastgelegd. De CO ₂ -uitstoot omvat de directe emissies (scope 1), indirecte emissies (scope 2) en overige indirecte emissies (scope 3). Als het bedrijf gecertificeerd is volgens de CO ₂ -prestatieladder niveau 4 of hoger, dan kunnen automatisch de punten worden toegekend.	I
6.	Er moeten punten kunnen worden toegekend voor ENE68 antwoord C t/m E voordat punten voor MAN19 antwoord J t/m L toegekend kunnen worden.	J-L
7.	Punten voor CO ₂ -compensatie kunnen worden toegekend als de CO ₂ -uitstoot is vastgelegd met betrekking tot de geselecteerde antwoordoptie van G-I. Dit betekent dat antwoordoptie J allen kan worden geselecteerd als antwoordoptie G is geselecteerd etc.	J-L
8.	De CO ₂ -uitstoot wordt gecompenseerd conform Gold Standard of gelijkwaardig.	J-L

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan. Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.
1	Documentatie waaruit blijkt wat de frequentie van beoordelen is door een raad van bestuur/ het hoger kader management (bijvoorbeeld notulen en/of een vergaderschema met agendapunten).
2	Documentatie waaruit blijkt dat in de beoordeling de vereiste punten zijn meegenomen.
3	Documentatie waaruit de berekening van de CO ₂ -uitstoot van woon-werkverkeer en zakenreizen blijkt.
4, 5	Documentatie waaruit de berekening van de CO ₂ -footprint van de interne bedrijfsvoering blijkt, inclusief de onderverdeling in scope 1, 2 en (indien van toepassing) 3.
3, 4, 5	Een exemplaar van het MVO-prestatieladder certificaat inclusief het behaalde niveau (indien van toepassing).
8	Documentatie waaruit blijkt dat de CO ₂ -uitstoot wordt gecompenseerd conform Gold Standard of gelijkwaardig.

Toelichting

Gold Standard

Gold Standard is een keurmerk voor klimaatcompensatie via kleinschalige projecten in ontwikkelingslanden.

Het keurmerk stelt eisen aan:

1. De projecten zorgen echt voor CO₂-vermindering.
2. Er zijn lokale organisaties bij betrokken.
3. De bijdrage aan de duurzame ontwikkeling is transparant.

Een onafhankelijke partij beoordeelt of aan de Gold Standard vereisten wordt voldaan.

Scope bepaling CO₂-uitstoot

In de NEN-ISO 14064-1 wordt onderscheid gemaakt tussen drie soorten reikwijdten. Hieronder wordt het onderscheid in scope 1, 2 en 3 toegelicht:

- **Scope 1 emissies of directe emissies**
Scope 1 emissies zijn emissies die worden uitgestoten door installaties die in eigendom zijn van of gecontroleerd worden door de organisatie, zoals emissies door eigen gasgebruik (in bijv. gasboilers, warmtekrachtinstallaties en ovens) en emissies door het eigen wagenpark.
- **Scope 2 emissies of indirecte emissies**
Scope 2 emissies zijn emissies ontstaan door de opwekking van elektriciteit, warmte en koeling en stoom in installaties die niet tot de eigen onderneming behoren, doch die door de organisatie worden gebruikt, zoals bijvoorbeeld de emissies die vrijkomen bij het opwekken van elektriciteit in centrales.
- **Scope 3 of overige indirecte emissies**
Scope 3 emissies zijn emissies die ontstaan als gevolg van de activiteiten van de organisatie maar die voortkomen uit bronnen die geen eigendom van de organisatie zijn noch beheerd worden door de organisatie. Voorbeelden zijn emissies die voortkomen uit de productie van ingekochte materialen (upstream) en het gebruik van het door de organisatie aangeboden/verkochte werk, project, dienst of levering (downstream).

CO₂-compensatie

Enkel het compenseren van de CO₂-uitstoot is geen effectieve maatregel om de doelstellingen uit het Klimaatakkoord van Parijs en de EU Green Deal te behalen. Organisaties moeten een route uitwerken om de CO₂-uitstoot te voorkomen of te reduceren om de temperatuurstijging tot maximaal 1,5 – 2 graden te beperken. Gedurende deze transitieperiode is CO₂-compensatie supplementair, maar mag CO₂-reductie niet vervangen. Dit blijkt onder andere uit het rapport 'Foundations for science-based net-zero target setting in the corporate sector – CDP'. Hierdoor moeten er punten worden toegekend voor ENE 68 antwoord C t/m E voordat er punten kunnen worden toegekend voor CO₂-compensatie.

Referenties

- www.goldstandard.org
- CO₂-prestatieladder (www.skao.nl)
- Foundations for science-based net-zero target setting in the corporate sector (2020) – CDP
- NEN-EN-ISO 14041-1 Broeikasgassen

Het bevorderen van transparante communicatie over sociale, economische en milieuprestaties.

MAN 20

Duurzaamheidsverslag

Beschikbare punten : 3

Verificatie op : Organisationsniveau

Vraag

Is er over het afgelopen jaar een duurzaamheidsverslag opgesteld?

Punten	Antwoord	Selecteer één antwoordoptie
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	B.	Nee
1	C.	Ja, er is een intern opgesteld rapport, dat niet door een onafhankelijke partij is getoetst. Deze is beschikbaar voor alle interne en externe stakeholders.
2	D.	Ja, het rapport is door een derde en onafhankelijke partij getoetst en is beschikbaar voor alle interne en externe stakeholders.
3	E.	Ja, het rapport is opgesteld conform onafhankelijke richtlijnen voor duurzaamheidsverslaggeving, is door een onafhankelijke partij getoetst en is publiekelijk beschikbaar.

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1.	Het duurzaamheids-/MVO- verslag geeft een evenwichtige en reële weergave van de prestaties van de rapporterende organisatie. Dit betreft sociale en ecologische aspecten, en zowel de kosten als de baten. Integratie met de financiële rapportage is niet verplicht.	C-E
2.	Het duurzaamheids-/MVO- verslag moet zijn gebaseerd op accurate, verifieerbare gegevens, verzameld door de organisatie over een periode van een jaar. Een verslag dat een periode van meer dan een jaar beslaat, kan worden goedgekeurd wanneer de data voor elke jaarlijks interval is opgenomen.	C-E
3.	Duurzaamheidsverslaggeving is conform de onafhankelijke richtlijnen Global Reporting Initiative (GRI), Integrated Reporting (IR) of gelijkwaardig	E

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan. Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.
1, 2	Een exemplaar van het duurzaamheids-/ MVO verslag
2.	Documentatie waaruit blijkt dat de toetsing heeft plaatsgevonden door een onafhankelijke partij.
1, 2, 3	Controle door de assessor van de toegankelijkheid van het verslag.

Toelichting

Global Reporting Initiative (GRI)

Om de inhoud van duurzaamheidsverslagen te uniformiseren is er een internationale richtlijn voor duurzaamheidsverslaggeving door de internationale en onafhankelijke organisatie Global Reporting Initiative (GRI) samengesteld. In de richtlijnen van het GRI worden sociale, ecologische en economische prestatie-indicatoren onderscheiden waarover dient te worden gerapporteerd.

Integrated Reporting (IR)

Door de International Integrated Reporting Council (IIRC) gestart model voor het integreren van het financieel jaarverslag en het duurzaamheidsverslag (geïntegreerd jaarverslag)

Gezondheid

Overzichtstabel categorie

HEA 25	Reikwijdte duurzaam personeelsbeleid	10
HEA 26	Opnemen van duurzaam personeelsbeleid in de organisatie	6
HEA 27	Maatregelen ten behoeve van de fysieke gezondheid	20
HEA 28	Maatregelen ten behoeve van de mentale gezondheid	12
HEA 29	Maatregelen ten behoeve van de sociale gezondheid	7
HEA 30	Behaald resultaat duurzaam personeelsbeleid	4
Totaal beschikbaar aantal punten		59

Het bevorderen van de gezondheid en het welzijn van medewerkers, het vergroten van hun mogelijkheden en competenties en het bieden van gelijke kansen voor iedereen.

HEA 25
Reikwijdte duurzaam personeelsbeleid

Beschikbare punten : 10

Verificatie op : Organisatieniveau,
met verificatie op
gebouwniveau

Vraag

Zijn de volgende onderwerpen op het gebied van gezondheid en welzijn geborgd in de organisatie?

Punten	Antwoord	Selecteer alle antwoordopties die van toepassing zijn
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	B.	Weet niet
2	C.	Behoud en ontwikkeling
2	D.	Tevredenheid
2	E.	Diversiteit en inclusiviteit
2	F.	Fysieke, mentale en sociale gezondheid
2	G.	De organisatie draagt bij aan het versterken van de (fysieke, mentale of sociale) gezondheid en het welzijn van de overige gebouwgebruikers, additioneel op medewerkers.

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1.	Het duurzaam personeelsbeleid moet: 1 Door het hoger kader van het management of de raad van bestuur zijn goedgekeurd 2 Actief worden geïmplementeerd door toegewezen medewerkers binnen de organisatie.	C – G
2.	Er is sprake van voortdurende professionele ontwikkeling van alle medewerkers in de asset, bijvoorbeeld met een functionerings- en beoordelingssystematiek als PCB of een persoonlijk ontwikkelingsplan. Medewerkers kunnen zich continu ontwikkelen door het volgen van opleidingen en trainingen, bijvoorbeeld door een persoonlijk ontwikkelbudget.	C, D
3.	De beheersing van de onderwerpen uit de antwoordopties wordt volgens een geformaliseerd proces uitgevoerd. Bijvoorbeeld door: - Regelmatige functionerings-/beoordelingscycli - Vragenlijsten/enquêtes (tevredenheid, sociale interactie) - Audits (ARBO)	C, D

Reikwijdte duurzaam personeelsbeleid

4.	Tevredenheidsonderzoeken moeten ten minste een keer in de drie jaar worden uitgevoerd en aanvullend wanneer er grote verandering zijn doorgevoerd in het huisvestingsconcept, gebouwvoorzieningen, etc. Het onderzoek moet ten minste het volgende omvatten: a) Tevredenheid b) Management c) Werkomstandigheden (o.a. beschikbaarheid middelen, werkdruk) d) Comfort van werkplekken en binnenklimaat e) Betrokkenheid van organisatie en collega's	D
5.	Verbeteringen uit vragenlijsten, enquêtes en audits zijn doorgevoerd, tenzij is aangetoond dat deze niet relevant of niet door te voeren zijn.	D
6.	Bij diversiteit en inclusiviteit kan gedacht worden aan het opnemen van beleidsmaatregelen ten behoeve van arbeidsvermogen, etnisch-culturele diversiteit, gender, leeftijd en LHBTI+. Punten kunnen automatisch worden toegekend als de organisatie de Charter Diversiteit van de Sociaal-Economische Raad heeft ondertekend en een plan van aanpak heeft opgesteld.	E
7.	Fysiek, mentaal en sociaal gezonde medewerkers wordt door middel van het duurzaam personeelsbeleid geborgd. Zie ook de Toelichting.	F
8.	De organisatie streeft, naast het bevorderen van de gezondheid van haar eigen werknemers, ook naar een gezonde en welvarende gemeenschap en/of andere relevante gebouwgebruikers (zoals gebouwbezoekers).	G

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan. Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.
Alle	Personeelsbeleid of kopie van relevante stukken uit het milieubeleid met daarin de stukken gemarkeerd die betrekking hebben op de verbeterdoelen.
3, 4, 5	Een kopie van de gebruikerstevredenheid formulieren, feedbackformulieren, de procedure en/of het onderzoek naar o.a. de tevredenheid en gezondheid van de gebouwgebruikers en de sociale interactie inclusief een aantal ingevulde formulieren.
5	Gegevens over hoe er met de gebouwgebruikers is gecommuniceerd over de gestelde doelstellingen en ontwikkelingen in procedures.
2, 3	Een beschrijving van de formele processen waarmee de onderwerpen worden beheerst, met voorbeelden van bijvoorbeeld dossiers van de beoordelingscycli. De assessor controleert (steekproefsgewijs) dat de dossiers worden geactualiseerd bij bijvoorbeeld vertrek of inhuur van de medewerkers.
5	Onderbouwing op welke wijze verbeterpunten uit de doorlopen processen zijn doorgevoerd.
2	Beleid, bedrijfsregels, ten aanzien van opleiding van medewerkers, bijvoorbeeld met een voorbeeld van een Persoonlijk Opleidings Plan (POP) en hoe hiermee wordt gewerkt.

Reikwijdte duurzaam personeelsbeleid

Toelichting

Fysieke, mentale en sociale gezondheid

Het bevorderen van de fysieke, mentale en sociale gezondheid van medewerkers en/of andere gebruikers kan door de organisatie op haar eigen manier nagestreefd worden. Enkele voorbeelden (maar niet uitputtend) van elementen die relatie hebben met het bevorderen van fysieke, mentale en sociale gezondheid zijn:

- Lichaamsfuncties (zoals fitheid, verminderen klachten en pijn, bewegen)
- Mentaal welbevinden (zoals concentreren en controle)
- Zingeving (zoals betekenisvolle werkzaamheden)
- Kwaliteit van leven (zoals balans en werkomstandigheden)
- Sociaal (zoals sociale contacten, communiceren)
- Dagelijks functioneren (zoals het kunnen aangeven van grenzen en vragen van hulp, voldoende tijd)

Definities

PCB

Een functionerings- en beoordelingssystematiek. PCB staat voor Plannen – Coachen – Beoordelen.

Referenties

- Charter Diversiteit van de Sociaal-Economische Raad: <https://diversiteitinbedrijf.nl/charter-diversiteit-wat-is-het/>

Bevorderen dat het duurzaam personeelsbeleid in de organisatie is opgenomen.

HEA 26 Opnemen van het duurzaam personeelsbeleid in de organisatie

Beschikbare punten : 6

Verificatie op : Organisatieniveau, met verificatie op gebouwniveau

Vraag

Hoe is het duurzaam personeelsbeleid in de interne organisatie geborgd?

Punten	Antwoord	Selecteer alle antwoordopties die van toepassing zijn
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	B.	Er is geen borging van het beleid in de organisatie.
1	C.	De doelstellingen op het gebied van welzijn en gezondheid zijn vastgesteld.
1	D.	Doelstellingen op langere termijn worden omgezet in jaarlijkse actieplannen met concrete maatregelen ter verwezenlijking.
1	E.	De doelstellingen en acties op het gebied van welzijn en gezondheid worden gemonitord.
1	F.	Er zijn procedures in werking gesteld om feedback van gebouwgebruikers en andere relevante stakeholders op te nemen in de strategie.
1	G.	Er zijn afzonderlijke medewerkers en/of koplopers aangewezen die verantwoordelijk zijn voor de implementatie van het beleid, de doelstellingen en de streefcijfers voor gezondheid en welzijn.
1	H.	De aangewezen medewerkers en/of koplopers, als bedoeld in antwoordoptie G, hebben relevante opleiding genoten en houden hun kennis op niveau.

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1.	Doelstellingen en acties/actieplannen voortkomend uit het duurzaam personeelsbeleid moeten: a) Worden geïmplementeerd en het evaluatieproces moet ervoor zorgen dat doelen worden gesteld en actieplannen worden uitgevoerd. b) De reikwijdte, doelstellingen en doelen bevatten. c) Moet beschikbaar en toegankelijk zijn voor alle gebouwgebruikers.	C – E
2.	Voor de geselecteerde onderwerpen zijn beleidsmaatregelen en initiatieven met concrete doelstellingen vastgelegd, en er is aangegeven dat de implementatie wordt bewaakt.	C – E
3.	Beleidsmaatregelen kunnen zijn opgenomen in een separaat document, of zijn onderdeel van het algemeen beleid.	C – E
4.	Er vindt regelmatige terugkoppeling plaats op basis waarvan het hoger kader van het management of een raad van bestuur de gezondheidsmaatregelen kan evalueren, en verbeterpunten kan meegeven.	C – E
5.	Een procedure moet beschrijven hoe feedback opgenomen wordt in de strategie.	F

6.	Rollen, verantwoordelijkheden en bevoegdheden zijn vastgelegd en gecommuniceerd met goedkeuring van het hoger kader van het management of een raad van bestuur.	G
7.	Opleiding kan betrekking hebben op Human Resource Management of is gerelateerd aan onderwerp gezondheid en welzijn. Kennis kan op peil worden gehouden door bijvoorbeeld het bijwonen van relevante seminars/cursussen of aansluiting bij kennis-, expert- en/of werkgroepen.	H

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan. Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.
1-6	Het personeelsbeleid of gezondheidsplan, met daarin de stukken gemarkeerd die betrekking hebben op de relevante antwoordopties.
2	De uitkomsten van onderzoek, registratie en monitoring (indien van toepassing).
4	Een verklaring OF notulen waaruit blijkt dat er regelmatige terugkoppeling plaatsvindt met hoger kader van het management of een raad van bestuur.
5	Kopie of beschrijving van relevante procedure.
6	Documentatie van de functietitels en/of namen van afzonderlijke medewerkers en/of koplopers die verantwoordelijk zijn voor de implementatie van het beleid, de doelstellingen en de streefcijfers voor gezondheid.
7	Kopie van relevante documenten, kwalificaties, CV of lidmaatschap.

Maatregelen ten behoeve van fysieke gezondheid

Het herkennen en stimuleren van maatregelen waarmee de fysieke gezondheid van medewerkers wordt bewaakt en verbeterd.

HEA 27
Maatregelen ten behoeve van fysieke gezondheid

Beschikbare punten : 20

Verificatie op : Organisatie- of gebouwniveau

Vraag

Welke maatregelen zijn getroffen om de fysieke gezondheid van medewerkers te bewaken en verbeteren?

Punten	Antwoord	Selecteer alle antwoordopties die van toepassing zijn
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	B.	Weet niet
1	C.	Gezondheids- en comfortproblemen van medewerkers worden gemonitord en geregistreerd.
2	D.	De prestaties van het binnenklimaat worden gemonitord en geoptimaliseerd.
2	E.	Sporten door medewerkers wordt gesubsidieerd/ financieel ondersteund of (op locatie) beschikbaar gesteld.
2	F.	Er wordt voorzien in een gezondheidsplan voor medewerkers, een bijdrage in de ziektekosten of medische kosten.
5	G.	Een risico-inventarisatie en -evaluatie is uitgevoerd en getoetst en afspraken uit het plan van aanpak zijn opgevolgd.
2	H.	Het huisvestingsconcept en de werkplek stimuleert een actieve houding en gedrag.
2	I.	Het gebruik van middelen en materialen met toxische stoffen in afwerking en inrichting wordt gereduceerd/geminimaliseerd.
2	J.	Het nuttigen van gezonde voeding en dranken wordt gestimuleerd.
2	K.	Een gezonde thuiswerkplek wordt gefaciliteerd.

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1.	Filter Als er geen thuiswerkregeling is, dan wordt de antwoordoptie uit het assessment gefilterd.	K
2.	De feedback of klachtenprocedure moet beschrijven hoe gezondheids- of comfortproblemen kunnen worden gemeld, geregistreerd.	C, D
3.	Er vindt regelmatige terugkoppeling plaats op basis waarvan verantwoordelijke de gezondheidsmaatregelen kan evalueren, en verbeterpunten kan meegeven.	C, D
4.	De organisatie beschikt over een formele regeling die toegankelijk is voor de medewerkers.	E, F

Maatregelen ten behoeve van fysieke gezondheid

5.	<p>Een Risico-Inventarisatie & Evaluatie (RI&E) is uitgevoerd en door een gecertificeerde arbodienst of deskundige getoetst. De RI&E is maximaal vijf jaar oud. Bij tussentijdse veranderende interne factoren, zoals een verbouwing of ingrijpende wijziging van werknemerstaken, is de RI&E herzien. Een plan van aanpak is opgesteld en alle afspraken zijn opgevolgd.</p> <p>In ieder geval wordt aan de volgende punten voldaan:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) Borden, mededelingen en posters van worden zichtbaar en op een geschikte plek aangebracht, om te wijzen op ruimten die een gevaar voor de gezondheid en de veiligheid vormen. b) Er staat geen apparatuur in de werkruimten (printers, kopieerapparatuur) zonder benodigde afzuiging. c) Aan medewerkers met verantwoordelijkheid voor gezondheid, welzijn en veiligheid (zoals BHV en ARBO) worden formele, regelmatige cursussen aangeboden. d) Jaarlijkse controle van brandhulpmiddelen 	G
6.	<p>Een actieve houding en gedrag door het huisvestingsconcept en de werkplek wordt ten minste op de volgende manieren gestimuleerd:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) Verschillende type werkplekken, zoals focusplekken, flexplekken, vergaderruimtes en/of kantoortuinen b) Indien aanwezig wordt er voorkeur gegeven aan het nemen van de trap boven de lift d.m.v. signalering, zicht op de trap of andere manieren. 	H
7.	<p>Er is beleid op het verminderen en voorkomen van materialen met toxische stoffen in afwerking en inrichting die minimaal betrekking hebben op kooldioxide en ten minste twee andere verontreinigende stoffen (bijvoorbeeld fijnstof, totale vluchtige organische stoffen (TVOC), formaldehyde, koolmonoxide, stikstofdioxide (NO_x) of radon). Dit geldt voor tenminste het meubilair en vloer-, wand- en plafondafwerkingen.</p> <p>Het beleid is gericht op het borgen van deze maatregel in selectiecriteria en/of het inkoopbeleid.</p>	I
8.	<p>Punten kunnen alleen worden toegekend als ten minste 4 maatregelen t.b.v. het stimuleren van gezonde voeding zijn uitgevoerd. Voorbeelden van stimulering zijn (maar niet uitputtend):</p> <ul style="list-style-type: none"> a) Er worden geen in olie gefrituurde snacks aangeboden. b) Aantal opties m.b.t. groeten en fruit en sappen wordt verhoogd. c) Gezonde voeding ligt op voorkeursplekken t.o.v. ongezonde producten. d) De versheid van de producten wordt gewaarborgd. e) Er is sprake van financiële stimulans, zoals het verlagen van de prijs van gezonde voedingsproducten. f) Er is aandacht voor een evenwichtig voedingsaanbod (eiwitten, koolhydraten, vetten, vitamines, etc.). g) Voeding met kunstmatige suikers en ingrediënten wordt beperkt. 	J
9.	<p>De organisatie beschikt over een formele regeling die de werknemers de mogelijkheid geeft om thuis gebruik te maken van ten minste een in hoogte te verstellen beeldscherm en ergonomische bureaustoel d.m.v. bruikleen of aanschaffing. De mogelijkheid hiervan is vastgelegd/gedocumenteerd.</p>	K

Maatregelen ten behoeve van fysieke gezondheid

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan. Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.
2, 3	Rapportage/documentatie die aantoont dat maatregelen zijn genomen.
2, 3	Kopie van de relevante feedback- of klachtenprocedure.
4, 9	Documentatie van de regeling en details over hoe relevante informatie toegankelijk is gemaakt voor medewerkers.
5, 6, 8	Een visuele inspectie van de assessor met fotografisch bewijsmateriaal van de fysieke voorzieningen.
5	Een exemplaar van de RI&E en plan van aanpak en documentatie die aantoont dat afspraken zijn opgevolgd.
7	Het gezondheidsplan, selectiecriteria of inkoopbeleid met daarin de stukken gemarkeerd die betrekking hebben het verminderen van toxische stoffen in materialen zoals afwerking en inrichting.

Toelichting**Risico-Inventarisatie & Evaluatie (RI&E)**

Een RI&E is een verplicht middel om de gezondheid en veiligheid in het bedrijf te bevorderen. Een RI&E en Plan van aanpak is verplicht voor alle bedrijven met personeel. Bedrijven met meer dan 25 werknemers in dienst moeten de RI&E en plan van aanpak laten toetsen.

Binnenklimaat

Het binnenklimaat omvat alle fysische, chemische en biologische factoren in een gebouw die invloed hebben op de gezondheid en welzijn van de gebruikers. Het binnenmilieu omvat in ieder geval;

- Thermisch binnenklimaat
- Binnenluchtkwaliteit
- Geluid en akoestiek
- Licht en uitzicht

Maatregelen ten behoeve van de mentale gezondheid

Het herkennen en stimuleren van maatregelen waarmee de mentale gezondheid van medewerkers wordt bewaakt en verbeterd.

HEA 28
Maatregelen ten behoeve van de mentale gezondheid

Beschikbare punten : 12

Verificatie op : Organisatie- of gebouwniveau

Vraag

Welke maatregelen zijn getroffen om de mentale gezondheid van medewerkers te bewaken en verbeteren?

Punten	Antwoord	Selecteer alle antwoordopties van C-F die van toepassing zijn. Alleen antwoordoptie G of H kan worden geselecteerd
0	A.	De vraag is niet beantwoord.
0	B.	Er zijn geen maatregelen getroffen.
2	C.	Er zijn gemeenschappelijke concentratiewerkplekken, rustruimten en rustige hoeken in het gebouw.
2	D.	Natuurlijke elementen zijn in de inrichting geïntegreerd.
2	E.	Er worden cursussen, lessen of trainingen aangeboden over/voor mentale gezondheid zoals mindfulness, omgang met stress, gestructureerd werken.
2	F.	Er zijn gedragsregels voor en tussen medewerkers vastgesteld.
2	G.	Er is in de afgelopen drie jaar onderzoek gedaan naar de gezondheid en productiviteit van de medewerkers en andere relevante gebouwgebruikers in relatie met in ieder geval bedrijfscultuur, voeding, binnenklimaat en inrichting.
4	H.	Er is in de afgelopen drie jaar onderzoek gedaan naar de gezondheid en productiviteit van de medewerkers en andere relevante gebouwgebruikers in relatie met in ieder geval bedrijfscultuur, voeding, binnenklimaat en inrichting. Maatregelen die uit het onderzoek volgen zijn geïmplementeerd.

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1.	Als een ruimte wordt gebruikt als gemeenschappelijke rustruimte, is het niet toegestaan de ruimte te gebruiken voor formele vergaderingen.	C
2.	Alle concentratiewerkplekken en rustruimten moeten: <ol style="list-style-type: none"> Voldoende omvang hebben voor het aantal gebouwgebruikers, zoals bepaald door de Assessor en wanneer er geen bewijs is van de gebouwgebruikers dat de ruimte te klein is. Toegankelijk zijn voor alle reguliere gebouwgebruikers (bijv. personeel), inclusief personen met beperkingen. Beschikbaar en gratis toegankelijk zijn gedurende de openingstijden van de asset en geen andere gebruiksfunctie (bijv. een vergaderzaal) hebben. Een verbod op roken hebben. 	C

Maatregelen ten behoeve van de mentale gezondheid

3.	Natuurlijke elementen zijn geïntegreerd in lijn met de principes van Biophilic Design. De doorgevoerde maatregelen kunnen betrekking hebben op een direct of indirect contact met de natuur of het beleven van plaats en ruimte en natuurlijke ruimtelijke condities (zie de Toelichting). Natuurlijke elementen hebben betrekking op verblijfsgebieden in het hele gebouw. Enkel de integratie van natuurlijke elementen bij de entree is niet voldoende. Of er voldoende natuurlijke elementen zijn toegepast is ter beoordeling van de assessor.	D
4.	Cursussen, lessen of trainingen moeten worden aangeboden aan alle gebouwgebruikers.	E
5.	Gedragsregels beschrijven expliciet de normen en waarden voor het gedrag van bepaalde beroepen of bij het optreden van organisatie in specifieke situaties. De gedragsregels kunnen betrekking hebben op het volgende: <ul style="list-style-type: none"> - Respect (bijvoorbeeld t.a.v. identiteit, werkzaamheden, werkplek en milieu) - Integriteit (bijvoorbeeld t.a.v. betrouwbaarheid en privacy) - Betrokkenheid (bijvoorbeeld t.a.v. werkklimaat, communicatie) 	F
6.	De organisatie beschikt over een formele documentatie die toegankelijk is voor de medewerkers.	F
7.	Onderzoeken moeten ten minste één keer in de drie jaar worden uitgevoerd.	G, H

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan. Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.
Alle	Rapportage/documentatie die aantoont dat maatregelen zijn genomen.
1, 2, 3	Fotografisch bewijsmateriaal van de fysieke voorzieningen en/of een handleiding voor het gebruik van de ruimte.
4.	Documentatie, communicatie, foto of ander bewijs dat cursussen, lessen of trainingen zijn aangeboden.
5, 6.	Documentatie en details over hoe relevante informatie toegankelijk is gemaakt voor medewerkers.
7.	Een kopie van het gezondheids- en productiviteitsonderzoek inclusief een aantal ingevulde formulieren.

Toelichting**Biophilic Design**

Direct contact met de natuur of natuurlijke elementen:

- Directe visuele verbinding: zicht op natuurlijke, levende ecosystemen en natuurlijke elementen, materialen en processen.
- Niet-visuele verbinding met de natuur. Deze verbinding wordt gelegd met de andere zintuigen, zoals auditieve tastbare, geur of smaak stimuleren die verwijzing naar de natuur, levende ecosystemen of natuurlijke elementen, materialen en processen.
- Niet-ritmische zintuiglijke prikkels: prikkels uit de natuur die statistisch kunnen worden geanalyseerd, maar niet precies kunnen worden voorspeld.
- Warmte en lucht variabiliteit: subtiele veranderingen in de lucht temperatuur, relatieve vochtigheid, luchtstroom over de huid die natuurlijke omgevingen nabootst.
- Aanwezigheid van water: het zien, horen of aanraken van (bewegend) water.

Maatregelen ten behoeve van de mentale gezondheid

- Dynamisch en diffuus licht: wisselende intensiteit van licht en schaduw die de natuurlijke omstandigheden creëren en/of nabootsen.
- Natuurlijke systemen: bewustwording van natuurlijke processen, seizoensgebonden en tijdelijke veranderingen van een ecosysteem.

Indirect contact met de natuur, voorstellingen van de natuur:

- Biomorfische vormen en patronen: symbolische verwijzingen naar de contouren, patronen, texturen of numerieke regelingen orde die blijven bestaan in de natuur.
- Materialen: natuurlijke materialen die de lokale ecologie en geologie weerspiegelen.
- Complexiteit en orde: zintuiglijke informatie vergelijkbaar met de ruimtelijke hiërarchie in de natuur.

Het beleven van plaats en ruimte, natuurlijke ruimtelijke condities:

- Toevluchtsoord: een plek waar je je kan terugtrekken en bescherming vindt.
- Vergezicht: een onbelemmerd uitzicht over een afstand, waardoor je de beleving hebt van overzicht en daarmee een veiliger gevoel ervaart.
- Onbekendheid: de belofte van meer ontdekkingen en informatie, door dieper in de omgeving te willen opgaan.
- Risico en gevaar: een identificeerbare dreiging in combinatie met een betrouwbare beveiliging.

Binnenklimaat

Het binnenklimaat omvat alle fysische, chemische en biologische factoren in een gebouw die invloed hebben op de gezondheid en welzijn van de gebruikers. Het binnenmilieu omvat in ieder geval;

- Thermisch binnenklimaat
- Binnenluchtkwaliteit
- Geluid en akoestiek
- Licht en uitzicht

Maatregelen ten behoeve van de sociale gezondheid

Het herkennen en stimuleren van maatregelen waarmee de sociale gezondheid van medewerkers wordt bewaakt en verbeterd.

HEA 29

Maatregelen ten behoeve van de sociale gezondheid

Beschikbare punten : 7

Verificatie op : Organisatie- of gebouwniveau

Vraag

Welke maatregelen zijn getroffen om de sociale gezondheid van medewerkers te bewaken en verbeteren?

Punten	Antwoord	Selecteer alle antwoordopties die van toepassing zijn
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	B.	Weet niet
4	C.	Sociale activiteiten worden gesteund, bijvoorbeeld teambuilding, personeelsvereniging of een sociaal evenement.
2	D.	Het huisvestingsconcept ondersteunt sociale (informele) ontmoetingen en/of kennisuitwisseling.
1	E.	Er is een mentor/- ondersteuningssysteem aanwezig dat onafhankelijk is van de prestaties van de medewerkers.

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1.	De organisatie beschikt over een formele regeling die toegankelijk is voor de medewerkers.	C, E
2.	(Grotere) sociale activiteiten vinden minimaal twee keer per jaar plaats	C
3.	Plekken die sociale (informele) ontmoetingen en/of kennisuitwisseling stimuleren, moeten: <ol style="list-style-type: none"> Voldoende omvang hebben voor het aantal gebouwgebruikers, zoals bepaald door de assessor en wanneer er geen bewijs is van de gebouwgebruikers dat de ruimte te klein is. Toegankelijk zijn voor alle reguliere gebouwgebruikers (bijv. personeel), inclusief personen met beperkingen. Beschikbaar en gratis toegankelijk zijn gedurende de openingstijden van de asset. Een verbod op roken hebben. 	D
4.	Voorbeelden van plekken die sociale (informele) ontmoetingen en/of kennisuitwisseling stimuleren zijn (maar zijn niet beperkt tot): <ul style="list-style-type: none"> - Loungeplekken - Kantinefaciliteiten met zitplaatsen - Koffiecorners en/of pantry's met zitplekken - Een grotere ruimte of i-room voor kennisuitwisseling 	D
5.	Plekken en/of ruimtes zijn beschikbaar en/of kunnen gereserveerd worden.	D

Maatregelen ten behoeve van de sociale gezondheid

6.	Als er een thuiswerkregeling of beleid aanwezig is, dan moeten er maatregelen getroffen zijn om online sociale ontmoetingen en/of kennisuitwisseling te faciliteren.	D
7.	Het mentor/- ondersteuningssysteem is aanwezig voor alle medewerkers. Er is een vertrouwenspersoon aangewezen.	E

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan. Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.
1, 5, 6	Documentatie van de regeling en details over hoe relevante informatie toegankelijk is gemaakt voor medewerkers.
1	Bewijs dat sociale activiteiten worden gesteund door bijvoorbeeld agenda, foto's, uitnodigingen, etc.
2 – 4	Een visuele inspectie van de assessor met fotografisch bewijsmateriaal van de fysieke voorzieningen.

Behaald resultaat duurzaam personeelsbeleid

Het bevorderen dat verbeteringen op het gebied van gezondheid en welzijn worden doorgevoerd en doelstellingen worden behaald.

HEA 30

Behaald resultaat duurzaam personeelsbeleid

Beschikbare punten : 4

Verificatie op : Organisationsniveau

Vraag

Welk percentage doelstellingen uit het duurzaam personeelsbeleid is behaald?

Punten	Antwoord	Selecteer één antwoordoptie
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	B.	Er zijn geen doelstellingen bepaald of bereikt.
0	C.	< 25%
1	D.	≥ 25% tot < 50%
2	E.	≥ 50 tot < 75%
3	F.	≥ 75% tot < 100%
4	G.	≥ 100%

Criteria

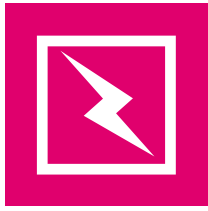
#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1.	De doelstellingen die in deze credit worden beoordeeld moeten betrekking hebben op- en impact hebben op de gezondheid en het welzijn van de gebouwgebruikers. De doelstellingen hebben betrekking op (maar zijn niet beperkt tot) de onderwerpen die vermeld staan in HEA 25 en HEA 26.	Alle
2.	De data wordt jaarlijks aan het hoger kader van het management of de raad van bestuur van de asset gepresenteerd.	Alle
3.	Het hoger kader van het management of de raad van bestuur van de asset evalueert en onderschrijft jaarlijkse doelen voor de asset met betrekking tot gezondheid en welzijn.	Alle
4.	De beoordeling vindt plaats op basis van het afgelopen kalenderjaar.	Alle

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan. Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.
1	Een rapportage/beleidsstuk met de doelstellingen op het gebied van welzijn en gezondheid van het afgelopen jaar.

Behaald resultaat duurzaam personeelsbeleid

1, 2, 4	Een rapport of documentatie/overzicht waarmee aangetoond wordt dat de doelstellingen zijn behaald.
2	Een kopie van het gecommuniceerde document/de presentatie. Een verklaring van het hoger kader van het management of de raad van bestuur dat het document is ontvangen OF notulen waaruit blijkt dat het management aanwezig was bij de presentatie van de data.
3	Een kopie van het document waarin de doelen zijn vastgesteld. Een verklaring OF notulen waaruit blijkt dat het hoger kader van het management of de raad van bestuur de doelen heeft beoordeeld en onderschreven.
2, 3	Documentatie van de namen en/of functietitels van de directie/het hoger management.

Energie

Overzichtstabel categorie		Beschikbare punten	Aanvullende punten voor musea
ENE 67	Reikwijdte energiebeleid	6	
ENE 68	Opnemen energiebeleid in de organisatie	11	
ENE 69	Maatregelen ten behoeve van energiebesparend gedrag	12	
ENE 70	Maatregelen ten behoeve van energiebesparende apparatuur en installaties	22	24
ENE 71	Maatregelen ten behoeve van het opwekken en gebruiken van hernieuwbare energie	6	
ENE 72	Behalen energiedoelen en monitoren, beoordelen en delen van meetgegevens energiegebruik	8	
ENE 73	Behaalde reductie energiegebruik	9	
Totaal beschikbaar aantal punten		74	98

Het waarderen en stimuleren van een integraal energiebeleid, om conform de trias energetica te komen tot vermindering en verduurzaming van het energiegebruik.

ENE 67

Reikwijdte energiebeleid

Beschikbare punten : 6

Verificatie op : Organisatieniveau,
met verificatie op
gebouwniveau

Vraag

Welke van de volgende onderwerpen zijn opgenomen in het energiebeleid?

Punten	Antwoord	Selecteer alle antwoordopties die van toepassing zijn
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	B.	Er is geen energiebeleid opgesteld.
2	C.	Beperken van de energievraag (voorkomen van verspilling)
2	D.	Hernieuwbare energiebronnen (op het perceel en lokaal)
2	E.	Efficiënte opwekking

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1.	Het energiebeleid moet: 1 Door het hoger kader van het management of de raad van bestuur zijn goedgekeurd. 2 Actief worden geïmplementeerd door toegewezen medewerkers binnen de organisatie.	C - E
2.	Het beperken van de energievraag (gebouw- en gebruikersgebonden), door bijvoorbeeld: - Het verbeteren van de gebouwschil. - Het toepassen van aanwezigheidsdetectie op verlichting. - Het informeren van de gebruiker over het efficiënt gebruik van het pand, bijvoorbeeld het niet openen van ramen in de zomer als er koeling aanwezig is.	C
3.	Hernieuwbare energiebronnen, zoals gedefinieerd in de Renewable Energy Directive (2009/28/EC) van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2009, zijn of worden op of nabij het perceel geïnstalleerd en de opgewekte energie wordt gebruikt door de te beoordelen asset.	D
4.	Fossiele brandstoffen worden efficiënt gebruikt, om in de energiebehoefte te voorzien, door bijvoorbeeld: - Hoog rendementsinstallaties - Lage temperatuurverwarming en hoge temperatuur koeling - Het toepassen van energiezuinige verlichting.	E

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan. Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.
Alle	Energiebeleid of kopie van relevante stukken uit het milieubeleid met daarin de stukken gemarkeerd die betrekking hebben op de betreffende onderwerpen.
Alle	(Kopie van) een plan van aanpak voor het uitvoeren van de 'erkende maatregelen' (indien van toepassing).

Toelichting

- De onderwerpen uit het energiebeleid hebben een relevante en significante invloed op het totale energiegebruik van de asset. Zie bijvoorbeeld criteria 1 uit ENE68.
- Als de asset een vestiging betreft die valt onder het Activiteitenbesluit en voor de betreffende bedrijfstak 'erkende maatregelen' zijn opgesteld, bevat het beleid minimaal een plan van aanpak die het uitvoeren van de 'erkende maatregelen' binnen een periode van 3 jaar borgt.

Definities

Erkende maatregelen

In de activiteitenregeling milieubeheer is een overzicht gegeven van erkende maatregelen voor verschillende bedrijfstakken. Erkende maatregelen zijn maatregelen die een terugverdientijd hebben van kleiner dan of gelijk aan 5 jaar. Zie www.rvo.nl voor meer informatie over welke vestigingen onder het activiteitenbesluit vallen.

Opnemen energiebeleid in de organisatie

Bevorderen dat het beleid gericht op het reduceren en/of beheersen van het energiegebruik en de opwekking van hernieuwbare energie in de organisatie wordt opgenomen.

ENE 68
Opnemen energiebeleid in de organisatie

Beschikbare punten : 11

Verificatie op : Organisatieniveau, met verificatie op gebouwniveau

Vraag

Hoe is het energiebeleid in de organisatie geborgd?

Punten	Antwoord	Selecteer alle antwoordopties die van toepassing zijn
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	B.	Er is geen borging van het energiebeleid in de organisatie.
1	C.	Doelstellingen op het gebied van energie zijn vastgesteld.
1	D.	Doelstellingen op langere termijn worden omgezet in jaarlijkse actieplannen met concrete maatregelen ter verwezenlijking.
1	E.	De doelstellingen en acties op het gebied van energie worden gemonitord.
1	F.	Er zijn procedures in werking gesteld om feedback op het gebied van energie van gebouwgebruikers en andere relevante stakeholders op te nemen in de strategie.
1	G.	Er zijn afzonderlijke medewerkers en/of koplopers aangewezen die verantwoordelijk zijn voor de implementatie van het beleid, de doelstellingen en de streefcijfers voor energie.
1	H.	De aangewezen medewerkers en/of koplopers hebben relevante opleiding genoten en houden hun kennis op niveau.
4	I.	Er is een externe certificering van kracht voor het energiebeleid. Deze wordt onafhankelijk gecontroleerd of gecertificeerd.
1	J.	De organisatie voert een dialoog met belanghebbenden binnen de overheid en NGO's over haar CO ₂ -reductiedoelstellingen en -strategie.

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1.	Doelstellingen en acties/actieplannen voortkomend uit het energiebeleid moeten: a) Aantoonbaar in lijn zijn met de CO ₂ -reductiedoelen volgens het Klimaatakkoord van Parijs (2050) en de EU Green Deal (2030). b) Worden geïmplementeerd en het evaluatieproces moet ervoor zorgen dat doelen worden gesteld en actieplannen worden uitgevoerd. c) De reikwijdte, doelstellingen en doelen bevatten. d) Moet beschikbaar en toegankelijk zijn voor alle gebouwgebruikers.	C – E
2.	Voor de geselecteerde onderwerpen zijn beleidsmaatregelen en initiatieven met concrete doelstellingen vastgelegd, en er is aangegeven dat de implementatie wordt bewaakt.	C – E
3.	Beleidsmaatregelen kunnen zijn opgenomen in een separaat document, of zijn onderdeel van het algemeen beleid.	C – E

Opnemen energiebeleid in de organisatie

4.	Er vindt regelmatige terugkoppeling plaats op basis waarvan het hoger kader van het management of een raad van bestuur de energiebeleidsmaatregelen kan evalueren, en verbeterpunten kan meegeven.	C - E
5.	Een procedure moet beschrijven hoe feedback opgenomen wordt in de strategie.	F
6.	Rollen, verantwoordelijkheden en bevoegdheden zijn vastgelegd en gecommuniceerd met goedkeuring van het hoger kader van het management of een raad van bestuur.	G, H
7.	Opleiding kan betrekking hebben op facility management of is gerelateerd aan onderwerp energie. Kennis kan op peil worden gehouden door bijvoorbeeld het bijwonen van relevante seminars/cursussen of aansluiting bij kennis-, expert- en/of werkgroepen.	H
8.	Het energiebeleid is gecertificeerd conform een energiebeheernorm zoals ISO 50001:2011 of gelijkwaardig. Als het energiebeleid is gecertificeerd, dan hoeft de Assessor de inhoud en structuur niet te controleren.	I
9.	Het energiebeleid bevat doelen over het voeren van dialogen met belanghebbenden binnen de (landelijke, regionale of landelijke) overheid en NGO's over haar CO ₂ -reductiedoelstellingen en strategie.	J

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan. Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.
Alle	Het energiebeleid of -plan, met daarin de stukken gemarkeerd die betrekking hebben op de relevante antwoordopties.
1 – 3	Relevante documentatie waaruit blijkt welke beleidsmaatregelen zijn vastgelegd en welk effect deze hebben op de ontwikkeling van het energiegebruik.
1 – 3	De beschrijving van het energiemonitoringsproces en een overzicht van de streefcijfers, het referentiejaar en de monitoringsgegevens (indien van toepassing).
4	Een verklaring OF notulen waaruit blijkt dat er regelmatige terugkoppeling plaats vindt met hoger kader van het management of een raad van bestuur.
5	Kopie of beschrijving van relevante procedure.
6	Documentatie van functietitels en/of namen van afzonderlijke medewerkers en/of koplopers die verantwoordelijk zijn voor de implementatie van het beleid, de doelstellingen en de streefcijfers voor energie.
7	Kopie van relevante documenten, kwalificaties, CV of lidmaatschap.
8	Als het energiebeleid door een derde partij is gecertificeerd, moet het certificaat worden verstrekt.
9	Een verklaring OF notulen waaruit blijkt dat organisatie een reguliere dialoog voert met belanghebbenden binnen de overheid en NGO's over haar CO ₂ reductiedoelstellingen en strategie.

Definities**Klimaatakkoord van Parijs**

Een internationaal verdrag om de opwarming van de aarde tegen te gaan. Het akkoord is op 12 december 2015 gepresenteerd op de klimaatconferentie van Parijs. Daarin hebben 195 landen, inclusief Nederland, afgesproken om in 2050 de stijging van de gemiddelde wereldtemperatuur te beperken tot ruim onder 2 graden Celsius, en zo mogelijk 1,5 graden Celsius.

Opnemen energiebeleid in de organisatie

EU Green Deal en Europees Klimaatakkoord

Met het klimaatdoelstellingsplan en de EU Green Deal voor 2030 stelt de Europese Commissie voor om de ambitie van de EU op te schroeven en de uitstoot van broeikasgassen uiterlijk in 2030 terug te brengen tot minstens 55% onder het niveau van 1990 (het zogeheten 'fit for 55' pakket). De Europese Commissie stelt vast dat in 2030 een CO₂-reductie van 48% in Nederland in de zogeheten 'ESR (Effort Sharing Regulation) sectoren', waaronder gebouwen vallen, nodig is. Daarnaast is de doelstelling om tegen 2050 het eerste klimaat-neutrale continent te zijn. Meer informatie is te vinden op de website van de Europese Commissie.

Het herkennen en stimuleren van maatregelen, waarmee het energiebesparend gedrag van gebouwgebruikers wordt bewaakt en verbeterd.

ENE 69 Maatregelen ten behoeve van energiebesparend gedrag

Beschikbare punten : 12

Verificatie op : Organisatie- of gebouwniveau

Vraag

Welke maatregelen zijn getroffen om het energiebesparend gedrag van gebouwgebruikers te stimuleren?

Punten	Antwoord	Selecteer één antwoordoptie
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	B.	Er zijn geen maatregelen getroffen.
8	C.	Er worden minstens vier maatregelen ten behoeve van energiebesparend gedrag getroffen.
12	D.	Er wordt minstens zes maatregelen ten behoeve van energiebesparend gedrag getroffen.

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1.	Maatregelen ten behoeve van energiebesparend gedrag zijn: <ul style="list-style-type: none"> - Er wordt informatie beschikbaar gesteld of voorlichting gegeven aan alle gebouwgebruikers om inzicht te geven in energiegebruik en energiezuinigheid. - Er wordt aan alle gebouwgebruikers voorlichting gegeven (mag digitaal) over het gebruikmaken van daglicht in relatie tot de lichtwering. - Er wordt voorlichting gegeven (mag digitaal) over het gebruik van de verwarming en de koeling. - Er staan energiebesparingstips op de ICT-apparatuur - Er worden jaarlijks één of meerdere promotie/campagnes georganiseerd of bij aangesloten om het energiebewustzijn te vergroten. - Er wordt de voorkeur gegeven aan het uitschakelen van apparatuur in plaats van gebruik te maken van de slaap- of sluimerstand. - Andere maatregelen die energiebesparend gedrag van gebouwgebruikers bevorderen. 	C- D
2.	Er is geen verplicht format voor de beschikbare informatie of voorlichting (indien van toepassing).	C-D
3.	Promotie of campagne kan betrekking hebben op warme truien dag, participatie bij Earth Hour etc. Promotie of campagne moet ten minste één keer per jaar worden uitgevoerd (indien van toepassing).	C-D
4.	Voorkeur voor uitschakelen wordt aangegeven d.m.v. beleid of zichtbare signalering (indien van toepassing).	C-D
5.	Niet eerdergenoemde relevante maatregelen die organisatie heeft getroffen om energiebesparend gedrag van gebouwgebruikers te stimuleren (indien van toepassing).	C-D

Maatregelen ten behoeve van energiebesparend gedrag

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan. Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.
1, 2	Details over hoe relevante informatie toegankelijk is gemaakt voor gebouwgebruikers. Voorbeelden hiervan zijn (maar is niet beperkt tot): <ul style="list-style-type: none"> - E-mails naar gebouwgebruikers - Datum en presentatie van bijeenkomst met gebouwgebruikers - Documentatie beschikbaar gesteld op intranet
1, 2, 4, 5	Een visuele inspectie van de assessor met fotografisch bewijsmateriaal, indien van toepassing.
1, 3	Documentatie, communicatie, foto of ander bewijs dat promotie of campagne is uitgevoerd.

Toelichting

- In ENE 67 is een energiebeleid opgesteld, met als doel het waarderen en stimuleren van meerdere initiatieven, om volgens de trias energetica te komen tot vermindering en verduurzaming van het energiegebruik. De maatregelen genoemd in ENE 69 zijn maatregelen gericht op de organisatie en aanvullend op het energiebeleid zoals geformuleerd in ENE 67.
- Alleen apparatuur die onder beheer staat en/of is aangebracht door de gebruiker moet worden beoordeeld.

Het herkennen en stimuleren van de toepassing van energiebesparend apparatuur en installaties en het bevorderen van inzicht in ruimere minima en maxima binnen de temperatuur en relatieve vochtigheid, waardoor het benodigde energiegebruik wordt verminderd.

ENE 70
Maatregelen ten behoeve van energiebesparende apparatuur en installaties

Beschikbare punten : 22

Verificatie op : Gebouwniveau

Vraag 1

Welke maatregelen zijn getroffen om de toepassing van energiebesparend apparatuur en installaties te stimuleren?

Punten	Antwoord	Selecteer alle antwoordopties die van toepassing zijn. Alleen antwoordoptie G of H kan geselecteerd worden
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	B.	Er zijn geen maatregelen getroffen.
4	C.	Er wordt gebruikgemaakt van 'best practices' van computers, laptops en beeldschermen op het gebied van energiezuinigheid.
2	D.	Er wordt gebruikgemaakt van 'best practices' van witgoed op het gebied van energiezuinigheid.
2	E.	Er zijn geen losse verwarmers, koelers of ventilatoren in het gebouw aanwezig/in gebruik.
2	F.	Er zijn maatregelen getroffen om sluijverbruik te minimaliseren.
2	G.	> 50% van gebruikspecifieke verlichting is energiezuinig.
6	H.	Alle gebruikspecifieke verlichting is energiezuinig.
4	I.	Er wordt gebruikgemaakt van 'best practices' van servers op het gebied van energiezuinigheid en/of er wordt gebruik gemaakt van virtualisering van servers (het delen en benutten van capaciteit van servers waardoor er minder nodig zijn).
2	J.	Andere maatregelen die de toepassing van energiebesparende apparatuur en installaties bevorderen.

Vraag 2

Is de mogelijkheid voor het variëren van het klimaat (oprekken van de bandbreedte) en het optimaal plaatsen van de collectie in musea onderzocht en zijn de maatregelen geïmplementeerd?

Punten	Antwoord	Selecteer antwoordoptie M of N. Antwoordoptie O kan afzonderlijk geselecteerd worden
0	K.	Vraag niet beantwoord
0	L.	Nee, er is geen onderzoek gedaan en maatregelen zijn niet geïmplementeerd.
10	M.	Ja, er is overleg met de gebouw- en collectiebeheerder en er is een onderzoek verricht naar de mogelijkheden voor klimaatschommelingen.
20	N.	Ja, en de mogelijkheid voor klimaatschommelingen is geïmplementeerd.
4	O.	Ja, er is rekening gehouden met de klimaateisen bij het plaatsen van de collectie.

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1.	Filter Als er geen witgoed in beheer of eigendom van de organisatie in de asset aanwezig is, dan kan de antwoordoptie uit het assessment gefilterd worden.	D
2.	Filter Als er geen gebruikspecifieke verlichting aanwezig is, dan kan de antwoordoptie uit het assessment gefilterd worden.	G, H
3.	Filter Als er geen collectie (ter tentoonstelling in een museum) aanwezig is, dan kan de antwoordoptie uit het assessment gefilterd worden.	K – O
4.	De geselecteerde maatregelen zijn vastgelegd en implementatie wordt bewaakt.	C-O
5.	Beleidsmaatregelen zijn gedocumenteerd en in te zien, als dat van toepassing is.	C-O
6.	Best practices moeten zijn gericht op de meest energiezuinige apparatuur en/of witgoed die gangbaar is voor de werkzaamheden. Energiezuinige apparatuur en witgoed heeft betrekking op het apparaat en/of witgoed in eigendom of onder het beheer van de gebruiker.	C, D
7.	Maatregelen om sluipverbruik te minimaliseren zijn, maar niet gelimiteerd tot: <ul style="list-style-type: none"> - Tijdschakelaars of aanwezigheidsschakelaars ingesteld bij relevante apparatuur - Stand-by killers voor relevante apparatuur - Uitschakelen van apparaten/ installaties buiten gebruiks-/ openingstijden 	F
8.	Deze credit heeft betrekking op gebruikspecifieke verlichting. Onder energiezuinige verlichting wordt verstaan: verlichting met een energielabel A (van de verlichting). Specifiek voor aanlichtverlichting geldt een minimum lichtrendement van ≥ 60 lumen/Watt en de gemiddelde vermogensdichtheid van $0,5 \text{ W/m}^2$ mag niet overschreden worden. Voor collectieverlichting geldt een specifieke lichtopbrengst van minimaal 50 lumen/Watt en minimaal 25.000 branduren volgens de fabrikant.	G, H
9.	De servers in de asset maken gebruik van best practices op het gebied van energiezuinigheid en/of er wordt gebruikgemaakt van virtualisering van servers (het delen en benutten van capaciteit van servers waardoor er minder nodig zijn). Als er geen servers in de asset staan, maar gebruik wordt gemaakt van servers in datacenters, dan moet energie van de datacenters op het perceel lokaal worden opgewekt.	I
10.	Niet eerdergenoemde relevante maatregelen die de organisatie heeft getroffen op het gebied van energiebesparende apparatuur en installaties.	J
11.	Voor de tentoonstellingen van musea wordt gesteld dat er een constante temperatuur en een relatieve vochtigheid heerst in de ruimten. De onderzoeken of implementaties hebben betrekking op het verhogen van de bandbreedte voor relatieve luchtvochtigheid en temperatuur in tentoonstellingsruimte van musea.	M, N
12.	Er is in de afgelopen drie jaar een gesprek geweest met de gebouw- en collectie-beheerder.	M

13.	Dat rekening is gehouden met de klimaateisen van de collectie kan blijken uit (maar niet beperkt tot) het feit dat: <ul style="list-style-type: none"> - Het minder klimaatgevoelige gedeelte van de collectie is geplaatst langs de gevel. - De collectie is verdeeld in noord en zuid. - De collectie is gecompartmenteerd. 	0
-----	--	---

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan. Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.
Alle	Een exemplaar van het energiebeleid voorzien van bedrijfsregels (referentie- en uitgavennummers) en met de relevante clausules.
Alle	Een visuele inspectie van de assessor met fotografisch bewijsmateriaal, indien van toepassing.
Alle	Documenten die aantonen welke energiemaatregelen zijn doorgevoerd. Bijvoorbeeld specificaties, energielabels, GBS gegevens en/of onderzoeksrapport.
8.	Een opgave van het energielabel voor de verlichting, de specifieke lichtopbrengst en branduren door de fabrikant. Het aantal en type lamp(en) kan steekproefsgewijs worden gecontroleerd tijdens een visuele inspectie door de Assessor.
11-13.	Documenten die aantonen dat voldaan wordt aan de vereisten. Bijvoorbeeld GBS-gegevens en een onderzoeksrapport en/of notulen van een gesprek met de gebouw- en collectiebeheerder.

Toelichting

Energiebeleid

In ENE 67 is een energiebeleid opgesteld, met als doel het waarderen en stimuleren van meerdere initiatieven, om volgens de trias energetica te komen tot vermindering en verduurzaming van het energiegebruik. De maatregelen genoemd in ENE 70 zijn maatregelen gericht op de organisatie en aanvullend op het energiebeleid zoals geformuleerd in ENE 67.

Gebruikspecifieke verlichting

Voorbeelden van gebruikspecifieke verlichting zijn:

- Etalage of productverlichting in winkels
- Sfeerverlichting bij hotels
- Collectieverlichting bij musea

Klimaatschommelingen

Het doel van het onderzoek naar klimaatschommelingen en het nemen van desbetreffende maatregelen is het bevorderen van inzicht in ruimere minima en maxima binnen de temperatuur en relatieve vochtigheid, waardoor het benodigde energiegebruik wordt verminderd.

Best practices voor witgoed

De methodiek voor het vaststellen van energielabels voor witgoed is aangepast (vanaf maart 2021) en wordt verder aangescherpt binnen de EU, waarbij de oorspronkelijke schaal van D tot A+++ wordt veranderd naar G tot A.

Definities

Best practices

Een techniek, werkmethode of activiteit die zich als effectiever heeft bewezen dan enige andere techniek, methode etc. Best Practices is een relatief begrip en slaat op vernieuwende en duurzame praktijken die door benchmarking worden geïdentificeerd.

Referenties

- Europese Commissie – Aanpassing energielabels voor onder andere witgoed

Het stimuleren van de lokale opwekking van hernieuwbare energie en afstemming van de vraag naar energie op het aanbod van hernieuwbare energie.

ENE 71
Maatregelen ten behoeve van opwekken en gebruiken van hernieuwbare energie

Beschikbare punten : 6

Verificatie op : Gebouwniveau

Vraag

Welke maatregelen zijn getroffen om de opwekking van hernieuwbare energie en het balanceren van de vraag en aanbod van hernieuwbare energie te stimuleren?

Punten	Antwoord	Selecteer alle antwoordopties die van toepassing zijn
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	B.	Er zijn geen maatregelen getroffen.
4	C.	De gebruiker werkt actief met de gebouweigenaar samen om hernieuwbare energie op het gebouw en/of het perceel op te wekken.
2	D.	Maatregelen die de vraag naar energie afstemmen op het aanbod van hernieuwbare energie.

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1.	Filter Als de gebruiker ook de eigenaar is van de asset, dan wordt de antwoordoptie uit het assessment gefilterd.	C
2.	Gebruiker en eigenaar hebben gezamenlijk (bijv. door cofinanciering of contractuele afspraken) lokale hernieuwbare energieopwekking gerealiseerd OF er zijn uitvoeringsplannen om de realisatie binnen een jaar te bewerkstelligen.	C
3.	Maatregelen die de vraag naar energie op het aanbod van hernieuwbare energie zijn (maar niet beperkt tot): <ul style="list-style-type: none"> - Een uurmatching systeem dat minimaal per uur inzicht geeft in de vraag naar energie (gebouw- en gebruikersgebonden), het aanbod van hernieuwbare energie en de maatregelen die zijn getroffen om vraag en aanbod te balanceren. - Digitale slimme apparaten of elektrische boilers voor warm-tapwater die vraag en aanbod van elektriciteit afstemmen. - Oplaadpunten voor elektrisch vervoer of andere laadpunten die geschikt zijn voor het balanceren van het elektriciteitsnet (zoals bidirectioneel laden). 	D

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan. Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.
2.	Documentatie waaruit de samenwerking tussen gebouweigenaar en gebruiker en de realisatie van de hernieuwbare energieopwekking blijkt.
3.	Documenten die aantonen welke maatregelen voor het afstemmen van de vraag naar energie op het aanbod van hernieuwbare energie zijn doorgevoerd.

Toelichting

Uurmatching

Dit is de zoektocht naar een oplossing voor de mismatch per uur tussen enerzijds het verbruik van duurzame elektriciteit en anderzijds het aanbod van duurzaam opgewekte elektriciteit. Deze mismatch wordt veroorzaakt doordat duurzame bronnen niet altijd voldoende elektriciteit produceren of elektriciteit produceren op momenten dat er geen behoefte is. Deze mismatch wordt vaak opgevuld door fossiele energie. Door middel van uurmatching komt er zicht op welke verschillende hernieuwbare energiebronnen de organisatie kan gebruiken, zodat de energiestroom 100% van de tijd groen is.

Het bevorderen dat doelstellingen vanuit het energie-beleid zijn behaald en het stimuleren van de voortdurende monitoring, verbetering en datadeling (transparantie) van het energiegebruik en de energiedoelstellingen.

ENE 72
Behalen energiedoelen en monitoren, beoordelen en delen van meetgegevens energiegebruik

Beschikbare punten : 8

Verificatie op : Gebouwniveau

Vraag 1

Welk percentage van de energiedoelstellingen is het afgelopen kalenderjaar bereikt?

Punten	Antwoord	Selecteer één antwoordoptie
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	B.	Er zijn geen energiedoelstellingen bepaald of minder dan 25% van de energiedoelstellingen zijn bereikt.
1	C.	> 25% tot 50% van energiedoelstellingen bereikt
2	D.	> 50% tot 75% van energiedoelstellingen bereikt
3	E.	> 75% tot 100% van energiedoelstellingen bereikt
4	F.	100% van energiedoelstellingen bereikt

Vraag 2

Hoe vaak worden de energiegebruiksgegevens beoordeeld en vergeleken met historische gegevens en doelstellingen en worden energiegebruiksgegevens gedeeld?

Punten	Antwoord	Selecteer antwoordoptie I of J. Antwoordoptie K kan afzonderlijk worden geselecteerd
0	G.	Vraag niet beantwoord
0	H.	Energiegebruiksgegevens worden niet beoordeeld, vergeleken en gedeeld.
1	I.	Minimaal eens per jaar worden de energiegebruiksgegevens beoordeeld en vergeleken met historische gegevens en doelstellingen.
2	J.	Minimaal twee keer per jaar worden de energiegebruiksgegevens beoordeeld en vergeleken met historische gegevens en doelstellingen.
2	K.	Er is aan derden (anders dan de energieleverancier) toestemming verleend de energiegebruiksgegevens in te zien en/of de gegevens worden gedeeld met derden.

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1.	De data worden jaarlijks aan de directie/het hoger management van de organisatie gepresenteerd.	C – F
2.	De directie/het hoger management van de organisatie evalueert en onderschrijft jaarlijkse doelen voor de asset voor het reduceren van energie, een hoger aandeel hernieuwbare energie.	C – F
3.	De doelstellingen hebben betrekking op (maar zijn niet beperkt tot) de onderwerpen die vermeld staan in 'ENE 67 – Energiebeleid'.	C - F

4.	De beoordeling vindt plaats op basis van het afgelopen boekjaar.	C – F
5.	Al het energiegebruik binnen de asset wordt gemeten en vergeleken met historische gegevens en doelstellingen, gecorrigeerd naar klimaatinvloeden.	I, J
6.	Voor het verlenen van toestemming aan derden om de energiegebruiksgegevens in te zien en/of deze te delen kan aan de volgende instanties gedacht worden (maar niet uitputtend): <ul style="list-style-type: none"> - Vastgoedeigenaren - Taxateur - Beheerder - Database(s) 	K

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan. Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.
1	Een kopie van het gecommuniceerde document/ de presentatie. Een verklaring van directie/ het hoger management dat het document is ontvangen OF notulen waaruit blijkt dat het management aanwezig was bij de presentatie van de data.
2	Een kopie van het document waarin de doelen zijn vastgesteld. Een verklaring OF notulen waaruit blijkt dat directie/ het hoger management de doelen heeft beoordeeld en onderschreven.
1, 2	Documentatie van de namen en/of functietitels van de directie/het hoger management.
2, 3, 4	Een rapportage/beleidsstuk met de gestelde doelstellingen en streefcijfers op het gebied van energie voor het afgelopen jaar.
3	Een rapport of documentatie/overzicht waarmee aangetoond wordt dat de doelstellingen zijn behaald.
5.	Een relevant rekenblad of een ander gegevensoverzicht waarmee de ontwikkeling van de energieprestatie wordt geïdentificeerd.
6.	Officiële documentatie en/of overzichten waaruit blijkt dat de energiegebruiksgegevens met derden zijn gedeeld of toestemming is verleend deze in te zien.

Toelichting

Uurmatching

Corrigeren naar klimaatinvloeden: Om het laatste jaarverbruik van energie goed te vergelijken met de daarop voorgaande kalenderjaren wordt het energieverbruik gecorrigeerd met graaddagen die zijn vastgesteld door het KNMI voor dat betreffende jaar. Het verbruik wordt gedeeld door het aantal gewogen graaddagen in dat jaar, het verbruik is dus m³ gas/energie per graaddag.

Een voorbeeldberekening voor de jaren 2017 en 2018 is als volgt:

- Via een graaddagen calculator wordt voor 2017 op een bepaalde locatie 2685 graaddagen vastgesteld. Dat jaar was uw verbruik 3000 m³ gas. Het verbruik gedeeld door het aantal gewogen graaddagen in 2017 is $3000/2685 = 1,1173$ m³/grd. Het verbruik is dus 1,1173 m³ gas per graaddag.
- Via diezelfde calculator en locatie is voor 2018 2675 graaddagen vastgesteld. Het verbruik gedeeld door het aantal gewogen graaddagen in 2018 is $3000/2675 = 1,1215$ m³/grd. Het verbruik is dus 1,1215 m³ gas per graaddag.
- Het verbruik (m³/grd) 2018 ten opzichte van 2017 is $1,1215/1,1173 = 1,004$. Dit komt overeen met 100,4%. De besparing is dan $100\% - 100,4\% = -0,4\%$. (Nu is 2017 het referentiejaar en is dus gesteld op 100%). Dit betekent een toename in gasverbruik in 2018 van 0,4% ten opzichte van 2017.

Behaalde reductie energiegebruik

Het inzichtelijk maken van energiebesparing bij de afzonderlijke energiebronnen en systemen binnen de asset, waarmee verdere energiebesparing wordt bevorderd.

ENE 73

Behaalde reductie energiegebruik

Beschikbare punten : 9

Verificatie op : Gebouwniveau

Vraag

Wat was de energiebesparing van de asset in het afgelopen jaar?

Punten	Antwoord	Selecteer alle antwoordopties die van toepassing zijn
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	B.	Er is geen energie bespaard.
1	C.	Op elektriciteit voor de asset is..... kWh/jaar/m ² bespaard.
1	D.	Op aardgas voor de asset is kWh/jaar/m ² bespaard.
1	E.	Op het gebruik van olie voor de asset is kWh/jaar/m ² bespaard.
1	F.	Op het gebruik van vaste brandstoffen voor de asset is kWh/jaar/m ² bespaard.
1	G.	De lokaal opgewekte hernieuwbare energie is toegenomen met ... kWh/jaar/m ² .
1	H.	Op de afname van warmte bij centrale warmtelevering is kWh/jaar/m ² bespaard.
1	I.	Op de afname van koude bij centrale koudelevering is kWh/jaar/m ² bespaard.
2	J.	De besparing over het totale energiegebruik van de asset bedraagt kWh/jaar/m ² .

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1.	Filter Als er geen gebruik wordt gemaakt van centrale warmte- of koudelevering kunnen deze antwoordopties uit de credit gefilterd worden.	H - I
2.	Het energiegebruik is berekend over het afgelopen kalenderjaar en de besparing is berekend ten opzichte van het voorgaande jaar.	C - J
3.	De besparing moet worden gecorrigeerd naar klimaatinvloeden.	C - J
4.	De punten kunnen worden toegekend bij een besparing, ongeacht de mate van besparing (bv 2% of 50%).	C - J
5.	De data worden jaarlijks aan de directie/het hoger management van de asset gepresenteerd.	C - J
6.	Indien er over het afgelopen kalenderjaar geen aardgas, olie en/of vaste brandstoffen worden gebruikt, dan kunnen automatisch hiervoor punten worden toegekend.	D - F

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan. Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.
Alle	Een dossier van de energiefacturen van voorgaande jaren, de meetwaarden en analyse van de energiebesparing en de invloed van klimaatfactoren.
Alle	Toegepaste hernieuwbare energietechnologie (indien van toepassing) en opbrengsten.
5.	Een kopie van het gecommuniceerde document/ de presentatie. Een verklaring van directie/ het hoger management dat het document is ontvangen OF notulen waaruit blijkt dat het management aanwezig was bij de presentatie van de data.
5.	Documentatie van de namen en/of functietitels van de directie/het hoger management.

Toelichting

Besparingen worden ingevoerd in kWh/jaar/m², daarmee wordt de mate van besparing ten opzichte van de andere energiebronnen inzichtelijk gemaakt. Vaak wordt op de afrekening van de energieleverancier het energiegebruik ook in de eenheid kWh weergegeven. Zie BREEAM.nl/hulp voor omrekenfactoren. Als het gebouw over een jaar gezien evenveel energie op locatie duurzaam opwekt (zie definitie zoals gedefinieerd in de Renewable Energy Directive (2009/28/EC) van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2009 voor duurzame technieken) als het gebruikt, kan het maximaal aantal punten worden toegekend.

Referenties

- WEii - WEii Rekentool

Transport

Overzichtstabel categorie

TRA 05	Reikwijdte transportbeleid	12
TRA 06	Opnemen van transportbeleid in de organisatie	10
TRA 07	Maatregelen verduurzamen woon-werkverkeer	19
TRA 08	Maatregelen beperken milieueffecten goederenverkeer	5
TRA 09	Maatregelen beperken milieueffecten reizen van klanten en bezoekers	4
TRA 10	Maatregelen beperken milieueffecten van zakenreizen	8
TRA 11	Milieubelasting woon-werkverkeer medewerkers	4
TRA 12	Milieubelasting zakelijk vervoer	4
TRA 13	Milieubelasting goederentransport	4
TRA 14	Behaald resultaat beperken milieueffecten vervoersstromen	6
Totaal beschikbaar aantal punten		76

Het waarderen en stimuleren van het reduceren en/of beheersen van vervoersstromen van en naar de asset.

**TRA 05
Reikwijdte
transportbeleid**

Beschikbare punten : 12

Verificatie op : Organisatieniveau,
met verificatie op
gebouwniveau

Vraag

Welke van de volgende onderwerpen zijn opgenomen in het transportbeleid?

Punten	Antwoord	Selecteer alle antwoordopties die van toepassing zijn
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	B.	Er is geen beleid op het gebied van transport.
2	C.	Reizen van klanten/bezoekers
2	D.	Leveringen van leveranciers
4	E.	Woon-werkverkeer medewerkers
4	F.	Zakenreizen

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1.	De milieu-impact gerelateerd aan de relevante vervoersstromen is vastgesteld en gereduceerd en/of beheerst. De milieu-impact omvat bijvoorbeeld (maar is niet beperkt tot): <ul style="list-style-type: none"> - Het gebruik van fossiele brandstoffen - Emissies gerelateerd aan vervoer - Vervuiling gerelateerd aan vervoer - Geluid 	C - F
2.	Transportbeleid is/zijn opgenomen in een separaat document (vervoersplan) of opgenomen in een algemeen beleidsdocument.	C - F

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan. Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.
Alle	Organisatie specifieke transportbeleid gerelateerd aan de milieu-impact van vervoersstromen.
Alle	Een onderzoek/beoordeling van het locatie specifieke transport.
2	Een beleidsdocument/procedures voor de vervoersstromen.
1	Fotografisch bewijsmateriaal waarmee het doorvoeren van maatregelen volgens beleid wordt bevestigd.

Definities

Vervoersplan

Een plan van aanpak voor het beheren en beheersen van de relevante vervoersstromen om de bereikbaarheid van een gebied te behouden of te verbeteren (bevordering van selectief autogebruik). Het vervoersplan moet gericht zijn op de volgende aspecten:

- Het voorkomen van vervoer (bijv. stimuleer telewerken).
- Het voorkomen van autogebruik (bijv. stimuleer gebruik van fiets, openbaar vervoer en andere alternatieven).
- Het verbeteren van het vervoermiddel (zoals zuinige auto's, cruise control).
- Het verbeteren van het gebruik van het vervoermiddel (bijv. door rijstijltraining, carpoolen en betere beladingsgraad).

Het vervoersplan bevat tenminste (maar is niet beperkt tot):

- Het besparingspotentieel
- Een inventarisatie van maatregelen
- Een motivatie van de keuze
- Planning en verantwoordelijken

Het vervoersplan kan zo simpel of complex zijn als het gebouw en het gebruik vereist.

Opnemen van transportbeleid in de organisatie

Bevorderen dat het beleid gericht op het reduceren en/of beheersen van de vervoersstromen in de organisatie is opgenomen.

TRA 06

Opnemen van transportbeleid in de organisatie

Beschikbare punten : 10

Verificatie op : Organisatieniveau, met verificatie op gebouwniveau

Vraag

Hoe is de implementatie van het transportbeleid in de interne organisatie geborgd?

Punten	Antwoord	Selecteer alle antwoordopties die van toepassing zijn
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	B.	Er is geen beleid op het gebied van transport.
1	C.	Er zijn doelstellingen op het gebied van vervoersstromen vastgesteld.
1	D.	Doelstellingen op langere termijn worden omgezet in jaarlijkse actieplannen met concrete maatregelen ter verwezenlijking.
1	E.	Doelstellingen en acties op het gebied van vervoersstromen worden gemonitord.
1	F.	Er zijn procedures in werking gesteld om feedback van gebouwgebruikers en andere relevante stakeholders op te nemen in de strategie.
1	G.	Er zijn afzonderlijke medewerkers en/of koplopers aangewezen die verantwoordelijk zijn voor de implementatie van het beleid, de doelstellingen en de streefcijfers voor vervoersstromen.
1	H.	De aangewezen medewerkers en/of koplopers die een verantwoordelijkheid hebben worden regulier en formeel getraind.
4	I.	Er is een externe certificering conform ISO 14001 van kracht, hierin is transport onderdeel van de scope. Deze wordt onafhankelijk gecontroleerd of gecertificeerd.

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1.	Een vervoersbeleid of -plan moet: a) Zijn geïmplementeerd en het evaluatieproces moet ervoor zorgen dat doelen worden gesteld en actieplannen worden voltooid b) De reikwijdte, doelstellingen en doelen bevatten. c) Moet beschikbaar en toegankelijk zijn voor alle gebouwgebruikers. d) De vereiste gedetailleerdheid van het milieubeleid of -plan is afhankelijk van de grootte en complexiteit van de vervoersstromen.	C, D, E
2.	Het actieprogramma omvat maatregelen die aansluiten bij de doelstellingen zoals benoemd in antwoordoptie D.	E
3.	Alle uitstoot van vervoersstromen wordt gemeten en vergeleken met historische gegevens en doelstellingen.	F
4.	Er vindt regelmatige terugkoppeling plaats op basis waarvan het hoger kader van het management of een raad van bestuur de milieumaatregelen voor vervoersstromen kan evalueren, en verbeterpunten kan meegeven.	C, D en E

Opnemen van transportbeleid in de organisatie

5.	Een procedure moet beschrijven hoe feedback opgenomen wordt in de strategie. Feedback dient eenvoudig te kunnen worden ingediend.	F
6.	Rollen, verantwoordelijkheden en bevoegdheden zijn vastgelegd en gecommuniceerd met goedkeuring van het hoger kader van het management of een raad van bestuur.	G
7.	Opleiding kan betrekking hebben op facility management of is gerelateerd aan onderwerp vervoer. Kennis kan op peil worden gehouden door bijvoorbeeld het bijwonen van relevante seminars/cursussen of het verdiepen in naslagwerken.	H
8.	Het vervoersbeleid is onderdeel van het conform ISO 14001 gecertificeerde milieumanagementsysteem. Als het milieumanagementsysteem is gecertificeerd, dan hoeft de assessor enkel te controleren of vervoersstromen hier onderdeel van zijn.	I

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan. Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.
1,2	Relevante documentatie waaruit blijkt welke vervoersmaatregelen zijn doorgevoerd en welk effect deze hebben op het verminderen van vervoersstromen.
3	De beschrijving van het monitoringsproces van vervoersstromen (indien van toepassing).
3	Een overzicht van de streefcijfers, het referentiejaar en de monitoringsgegevens (indien van toepassing).
4	Een verklaring OF notulen waaruit blijkt dat er regelmatige terugkoppeling plaatsvindt met hoger kader van het management of een raad van bestuur.
5	Kopie of beschrijving van relevante procedure.
6	Documentatie van functietitels en/of namen van afzonderlijke medewerkers en/of koplopers die verantwoordelijk zijn voor de implementatie van het beleid, de doelstellingen en de streefcijfers.
7	Kopie van relevante documenten, kwalificaties, CV of lidmaatschap.
8	Als het vervoersbeleid door een derde partij is gecertificeerd, moet het certificaat worden verstrekt.

Het waarderen en stimuleren van maatregelen gericht op het beperken van de milieueffecten van woon-werkverkeer, en het verhogen van het bewustzijn van de impact.

TRA 07

Maatregelen verduurzamen woon-werkverkeer

Beschikbare punten : 19

Verificatie op : Organisatie- of gebouwniveau

Vraag

Welke maatregelen zijn getroffen om de doelstellingen voor woon-werkverkeer te behalen?

Punten	Antwoord	Selecteer alle antwoordopties die van toepassing zijn
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	B.	Er zijn geen initiatieven ontplooid.
4	C.	Verduurzamen van woon-werk verkeer wordt gestimuleerd via financiële incentives (mobiliteitsbudget).
2	D.	Er zijn parkeercriteria op basis van functionele behoefte (of soort auto).
2	E.	Er is betaald parkeren ingevoerd op de locatie.
2	F.	Er is een thuiswerkregeling/er kan thuis gewerkt worden.
4	G.	Er gaan bussen/shuttles naar OV verbindingknooppunten/treinstation.
2	H.	Er is een carpoolregeling/autodeelregeling.
2	I.	Alle huurauto's en leasewagens zijn emissiearm.
1	J.	Er worden CO ₂ -verantwoorde transportmiddelen aan medewerkers aangeboden.

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1.	Het verduurzamen van woon-werkverkeer wordt gestimuleerd door het beschikbaar stellen van een mobiliteitsbudget. Dit kan gebruikt worden voor: <ul style="list-style-type: none"> - Het aanschaffen en onderhouden van een fiets. - Het maken van reizen met het openbaar vervoer. 	C
2.	Er zijn criteria opgesteld voor voorwaarden waaronder er geparkeerd kan worden, bijvoorbeeld: <ul style="list-style-type: none"> Parkeerruimte is aanwezig voor medewerkers in de buitendienst en medewerkers die op meer dan 10 km van de locatie wonen. 	D
3.	Gebouwgebruikers moeten betalen om te parkeren. Dit geldt ook voor medewerkers van de asset.	E
4.	Thuiswerken is mogelijk voor minimaal 80% van het personeel doordat: <ul style="list-style-type: none"> - Dit expliciet in het beleid is opgenomen. - Er fysiek is voorzien in het beschikbaar stellen van faciliteiten voor thuiswerken. 	F
5.	Binnen maximaal 500 meter van de ingang van de asset vetrekken bussen richting het treinstation. Is er een treinstation binnen 1 km van de hoofdingang van de asset, dan kan het criterium worden goedgekeurd. <p>Voor beide afstanden geldt dat het een veilige looproute betreft.</p>	G

Maatregelen verduurzamen woon-werkverkeer

6.	Het gebruik van carpoolen wordt door het bedrijf gestimuleerd door een goede regeling, waarmee dit financieel aantrekkelijk is.	H
7.	Deelauto's zijn beschikbaar voor alle medewerkers.	H
8.	Alle huurauto's en leasewagens hebben een CO ₂ uitstoot van maximaal 85 h/km. De uitstoot van auto's wordt berekend conform de richtlijn 1999/94/EG en is te vinden op het energielabel van het voertuig.	I
9.	Voorbeelden van CO ₂ verantwoorde transportmiddelen zijn: <ul style="list-style-type: none"> - Leenfietsen - Elektrische taxi's - NS-businesscard 	J

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan. Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.
1, 4, 6, 7, 8 en 9	Mobiliteitsregeling van de organisatie.
2, 5	Plattegronden waaruit de afstand ten opzichte van OV en het aantal parkeervoorzieningen is te bepalen.
3,7 en 9	Fotografisch bewijsmateriaal van de getroffen maatregelen
8	Een overzicht van alle beschikbare leaseauto's.

Definities

Faciliteiten voor thuiswerken

Met faciliteiten voor thuiswerken wordt onder andere bedoeld:

- Het werken op laptops.
- Het beschikbaar stellen van een bureau, stoel, tweede scherm, toetsenbord en andere faciliteiten die nodig zijn voor het inrichten van een goede werkplek in huis.

Maatregelen beperken milieueffecten goederenverkeer

Het waarderen en stimuleren van maatregelen gericht op het beperken van de milieueffecten van leveringen van leveranciers, en het verhogen van het bewustzijn van de impact.

TRA 08

Maatregelen beperken milieueffecten goederenverkeer

Beschikbare punten : 5

Verificatie op : Organisatie- of gebouwniveau

Vraag

Welke maatregelen zijn er getroffen om de doelstellingen voor leveringen van leveranciers te behalen?

Punten	Antwoord	Selecteer alle antwoordopties die van toepassing zijn
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	B.	Er zijn geen maatregelen getroffen ten aanzien van leveringen.
2	C.	De organisatie stimuleert leveranciers om de CO ₂ -footprint van hun goederentransport te minimaliseren.
1	D.	Leveringen worden zo gepland, dat overlast voor de medewerkers of de burens (omgeving) wordt beperkt.
2	E.	Er is een lokale samenwerking/ voorziening om (de milieueffecten van) goederenverkeer in de omgeving te beperken.

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1.	Stimulering van leveranciers vindt plaats door dit op te nemen in de selectie van leveranciers en jaarlijkse evaluatiegesprekken met leveranciers over dit onderwerp.	C
2.	Het plannen van leveringen vindt alleen plaats: <ul style="list-style-type: none"> - Tussen 7 en 19 uur - Niet tijdens momenten dat (groepen) medewerkers aankomen, danwel vertrekken - Routes voor leveringen zijn zo ontworpen dat de overlast op de omgeving wordt beperkt. 	D
3.	De lokale samenwerking/voorziening heeft als doel om de broeikasgasemissies en het aantal vervoersstromen van goederenverkeer te beperken. Bijvoorbeeld door gezamenlijk in te kopen, schonere transportmiddelen te gebruiken of in de vorm van een (collectieve) logistieke hub.	E

Maatregelen beperken milieueffecten goederenverkeer

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan. Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.
1	Inkoopbeleid, waarin de voorwaarden voor leveringen zijn gemarkeerd
1 en 2	Afspraken met leveranciers over leveringen
1	Kopieën van verslagen van evaluatiegesprekken
3	Documentatie en/of fotografisch bewijsmateriaal van de lokale samenwerking/voorziening

Het waarderen en stimuleren van maatregelen gericht op het beperken van de milieueffecten van reizen van klanten en bezoekers, en het verhogen van het bewustzijn van de impact.

TRA 09
Maatregelen beperken milieueffecten reizen van klanten en bezoekers

Beschikbare punten : 4

Verificatie op : Organisatie- en gebouwniveau

Vraag

Welke maatregelen zijn er getroffen om de doelstellingen voor reizen van klanten en bezoekers te behalen?

Punten	Antwoord	Selecteer alle antwoordopties die van toepassing zijn
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	B.	Er zijn geen maatregelen getroffen voor bezoekers.
2	C.	Er worden CO ₂ -verantwoorde transportmiddelen aan klanten en bezoekers aangeboden (bijvoorbeeld leenfietsen, elektrische taxi).
2	D.	Verduurzamen van reizen van klanten en bezoekers wordt gestimuleerd via financiële incentives.

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1	Aan klanten en bezoekers worden CO ₂ -verantwoorde transportmiddelen gratis of zeer voordelig aangeboden.	C
2	Er zijn financiële incentives om de reizen van klanten en bezoekers te verduurzamen.	D

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan. Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.
Alle	Fotografisch bewijsmateriaal, waaruit beschikbaarheid blijkt.
Alle	Kopie van relevante documenten waaruit maatregelen blijken.

Definities

CO₂-verantwoorde transportmiddelen

Onder CO₂-verantwoorde transportmiddelen worden onder andere verstaan:

- Leenfietsen
- Shuttlebussen
- Elektrische taxi's

Financiële incentives

Onder financiële incentives worden verstaan:

- Vergoeden van OV-kosten
- Betaald parkeren

Maatregelen beperken milieueffecten van zakenreizen

Het waarderen en stimuleren van maatregelen gericht op het beperken van de milieueffecten van zakenreizen, en het verhogen van het bewustzijn van de impact.

TRA 10

Maatregelen beperken milieueffecten van zakenreizen

Beschikbare punten : 8

Verificatie op : Organisatie- en gebouwniveau

Vraag

Welke maatregelen zijn er getroffen om de doelstellingen voor reizen van klanten en bezoekers te behalen?

Punten	Antwoord	Selecteer alle antwoordopties die van toepassing zijn
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	B.	Er zijn geen maatregelen getroffen voor zakenreizen.
4	C.	Er zijn faciliteiten voor video-conference en er is voldoende ruimte beschikbaar hiervoor.
2	D.	De organisatie stimuleert carpooling voor zakelijke ritten of OV-gebruik.
2	E.	Alle carpool auto's en deelauto's zijn volledig elektrisch aangedreven.

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1	Audiovisuele middelen, waaronder televisiescherm, camera en microfoon of headset is beschikbaar.	C
2	Er is ruimte beschikbaar waar verschillende medewerkers videoconferentie gesprekken kunnen voeren.	C
3	Het gebruik van carpoolen en OV wordt door het bedrijf gestimuleerd door een financieel aantrekkelijke regeling.	D
4	De carpool- en deelauto's zijn beschikbaar voor alle medewerkers.	E

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan. Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.
1, 2	Fotografisch bewijsmateriaal
3, 4	Vervoersbeleid

Milieubelasting woon-werkverkeer medewerkers

Het stimuleren van het registreren van de jaarlijks afgelegde afstanden of CO₂-emissie voor relevante vervoersstromen, om kwantitatieve doelstellingen vast te kunnen stellen.

TRA 11
Milieubelasting
woon-werkverkeer
medewerkers

Beschikbare punten : 4

Verificatie op : Gebouwniveau

Vraag

Wat is het totaal aan woon- en werkverkeer per vervoersmiddel (in brandstof of CO₂) van de medewerkers in het afgelopen kalenderjaar?

Punten	Antwoord	Selecteer één antwoordoptie
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	B.	Er wordt geen afstand, brandstof of CO ₂ -emissie geregistreerd.
1	C.	25% van de relevante vervoersmiddelen is geregistreerd.
2	D.	50% van de relevante vervoersmiddelen is geregistreerd.
4	E.	Alle relevante vervoersmiddelen zijn geregistreerd.

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1	Het percentage wordt bepaald op basis van de vervoersmiddelen benoemd in tabel TRA 11.1. Wordt er van een vervoersmiddel geen gebruik gemaakt, dan hoeft deze niet in de berekening te worden opgenomen.	B - E
2	CO ₂ -emissies zijn bepaald op basis van de kengetallen van CO2emissiefactoren.nl.	C - E

Tabellen en checklist

Tabel TRA 11.1

Type vervoersmiddel	Aantal kilometer	Hoeveelheid brandstof	CO ₂ -emissies
Auto			
Trein			
Metro/tram			
Bus			
Motorfiets			
(Elektrische) Fiets			

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan. Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.
1-2	Afschriften van registraties

Het stimuleren van het registreren van de jaarlijks afgelegde afstanden of CO₂-emissie voor relevante vervoersstromen, om kwantitatieve doelstellingen vast te kunnen stellen.

TRA 12
Milieubelasting zakelijk vervoer

Beschikbare punten : 4

Verificatie op : Gebouwniveau

Vraag

Wat is het totaal aan zakelijk verkeer per vervoersmiddel (in brandstof of CO₂) van de medewerkers in het afgelopen kalenderjaar?

Punten	Antwoord	Selecteer één antwoordoptie
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	B.	Er wordt geen afstand, brandstof of CO ₂ -emissie geregistreerd.
1	C.	25% van de relevante vervoersmiddelen is geregistreerd.
2	D.	50% van de relevante vervoersmiddelen is geregistreerd.
4	E.	Alle relevante vervoersmiddelen zijn geregistreerd.

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1	Het percentage wordt bepaald op basis van de vervoersmiddelen benoemd in tabel TRA 12.1. Wordt er van een vervoersmiddel geen gebruik gemaakt, dan hoeft deze niet in de berekening te worden opgenomen.	B - E
2	CO ₂ -emissies zijn bepaald op basis van de kengetallen van CO2emissiefactoren.nl.	C - E

Tabellen en checklist

Tabel TRA 12.1

Type vervoersmiddel	Aantal kilometer	Hoeveelheid brandstof	CO ₂ -emissies
Vliegtuig			
Auto			
Trein			
Metro/tram			
Bus			
Motorfiets			
(Elektrische) Fiets			

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan. Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.
1-2	Afschriften van registraties.

Milieubelasting goederentransport

Het stimuleren van het registreren van de jaarlijks afgelegde afstanden of CO₂-emissie voor relevante vervoersstromen, om kwantitatieve doelstellingen vast te kunnen stellen.

TRA 13
Milieubelasting goederentransport

Beschikbare punten : 4

Verificatie op : Gebouwniveau

Vraag

Wat is het totaal aan goederentransport per vervoersmiddel (in brandstof of CO₂) in het afgelopen kalenderjaar?

Punten	Antwoord	Selecteer één antwoordoptie
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	B.	Er wordt geen brandstof of CO ₂ -emissie geregistreerd.
1	C.	25% van de relevante vervoersmiddelen is geregistreerd.
2	D.	50% van de relevante vervoersmiddelen is geregistreerd.
4	E.	Alle relevante vervoersmiddelen zijn geregistreerd.

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1	Percentage wordt bepaald op basis van de vervoersmiddelen benoemd in tabel TRA 13.1. Wordt er van een vervoersmiddel geen gebruik gemaakt, dan hoeft deze niet in de berekening te worden opgenomen.	B - E
2	CO ₂ -emissies zijn bepaald op basis van de kengetallen van CO2emissiefactoren.nl.	C - E

Tabellen en checklist

Tabel TRA 13.1

Type vervoersmiddel	Aantal kilometer	Hoeveelheid brandstof	CO ₂ -emissies
Vliegtuig			
(Vracht)auto			
Trein			
Boot			

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan. Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.
1-2	Afschriften van registraties.

Het zekerstellen dat doelstellingen gerelateerd aan transport zijn behaald, waardoor nieuwe streefcijfers kunnen worden gesteld en de continue vermindering van de milieueffecten van transport wordt geborgd.

TRA 14
Behaald resultaat beperken milieueffecten vervoersstromen

Beschikbare punten : 6

Verificatie op : Gebouwniveau

Vraag

Welke reductie op het gebied van vervoersstromen is in het afgelopen kalenderjaar bereikt?

Punten	Antwoord	Selecteer antwoordoptie C of D, E of F en/of G of H
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	B.	Er zijn geen doelstellingen voor transport bepaald of bereikt.
1	C.	Woon-werk verkeer is met > 10% gereduceerd
2	D.	Woon-werk verkeer is met > 25% gereduceerd
1	E.	Goederentransport is met > 10% gereduceerd
2	F.	Goederentransport is met > 25% gereduceerd
1	G.	Zakenreizen is met > 10% gereduceerd
2	H.	Zakenreizen is met > 25% gereduceerd

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1	Voor de gekozen vervoersstroom moeten alle relevante vervoersmiddelen zoals omschreven in TRA 11, TRA 12 en TRA 13 zijn geregistreerd voor de laatste 3 jaar.	C-H
2	De reductie van CO ₂ of brandstof moet gebaseerd zijn op de invoergegevens die in TRA 11 t/m TRA 13 is ingevuld.	C-H
3	De reductie wordt bepaald per kalenderjaar en is behaald ten opzichte van 3 jaar terug.	C-H

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan. Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.
1-3	Afschriften van registraties en vergelijkingen tussen verschillende jaren

Water

Overzichtstabel categorie

WAT 18	Reikwijdte waterbeleid	4
WAT 19	Opnemen van het waterbeleid in de organisatie	10
WAT 20	Maatregelen ten behoeve van het reduceren en/of beheersen van het waterverbruik	27
WAT 21	Waterverbruik afgelopen kalenderjaar	2
WAT 22	Reductie waterverbruik	4
Totaal beschikbaar aantal punten		47

Het waarderen en stimuleren van het reduceren en/of beheersen van het waterverbruik.

WAT 18
Reikwijdte waterbeleid

Beschikbare punten : 4

Verificatie op : Organisatieniveau,
met verificatie op
gebouwniveau

Vraag

Welke van de volgende onderwerpen zijn opgenomen in het waterbeleid?

Punten	Antwoord	Selecteer alle antwoordopties die van toepassing zijn
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	B.	Er is geen waterbeleid aanwezig.
2	C.	Voorkomen en reduceren van waterverbruik
2	D.	Opvang en gebruik van hemel- of grijswater

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1	Het voorkomen en reduceren van de watervraag (gebouw- en gebruikersgebonden), door bijvoorbeeld: <ul style="list-style-type: none"> - Het toepassen van waterbesparend sanitair. - Het toepassen van beplanting met geringe waterbehoefte. - Het informeren van de gebruiker over het efficiënt gebruik van water. 	C
2	In het gebouw wordt gebruik gemaakt van hemel- of grijswater wat lokaal wordt opgevangen.	D
3	Het waterbeleid moet: <ul style="list-style-type: none"> - Door het hoger kader van het management of de raad van bestuur zijn goedgekeurd. - Actief worden geïmplementeerd door toegewezen medewerkers binnen de organisatie. 	C en D

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan. Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.
Alle	Een kopie van het waterbeleid of kopieën van relevante stukken uit het milieubeleid met daarin de stukken gemarkeerd die betrekking hebben op de verbeterdoelen.

Opnemen van het waterbeleid in de organisatie

Bevorderen dat het beleid gericht op het reduceren en/of beheersen van het waterverbruik in de organisatie is opgenomen.

WAT 19

Opnemen van het waterbeleid in de organisatie

Beschikbare punten : 10

Verificatie op : Organisatieniveau,
met verificatie op
gebouwniveau

Vraag

Hoe is de implementatie van het waterbeleid in de interne organisatie geborgd?

Punten	Antwoord	Selecteer alle antwoordopties die van toepassing zijn
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	B.	Er is geen beleid op het gebied van waterverbruik.
1	C.	Er zijn beleid en doelstellingen op het gebied van water vastgesteld.
1	D.	Doelstellingen op langere termijn worden omgezet in jaarlijkse actieplannen met concrete maatregelen ter verwezenlijking.
1	E.	Doelstellingen en acties op het gebied van water worden gemonitord.
1	F.	Er zijn procedures in werking gesteld om feedback van gebouwgebruikers en andere relevante stakeholders op te nemen in het waterbeleid
1	G.	Er zijn afzonderlijke medewerkers en/of koplopers aangewezen die verantwoordelijk zijn voor de implementatie van het beleid, de doelstellingen en de streefcijfers voor water.
1	H.	De aangewezen medewerkers en/ of koplopers, als bedoeld in antwoordoptie G, hebben relevante opleiding genoten en houden hun kennis op niveau.
4	I.	Er is een externe certificering van kracht. Deze wordt onafhankelijk gecontroleerd of gecertificeerd.

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1	Een waterbeleid moet: a) Zijn geïmplementeerd en het evaluatieproces moet ervoor zorgen dat doelen worden gesteld en actieplannen worden voltooid. b) De reikwijdte, doelstellingen en doelen bevatten. c) Moet beschikbaar en toegankelijk zijn voor alle gebouwgebruikers. d) De vereiste gedetailleerdheid van het waterbeleid of -plan is afhankelijk van de grootte en complexiteit van de asset.	C - E
2	Het actieprogramma omvat maatregelen die aansluiten bij de doelstellingen zoals benoemd in antwoordoptie D	E
3.	Al het waterverbruik binnen de asset wordt gemeten en vergeleken met historische gegevens en doelstellingen.	E
4.	Er vindt regelmatige terugkoppeling plaats op basis waarvan het hoger kader van het management of een raad van bestuur de waterbeleidsmaatregelen kan evalueren, en verbeterpunten kan meegeven.	D - F

Opnemen van het waterbeleid in de organisatie

5.	Een procedure moet beschrijven hoe feedback opgenomen wordt in de strategie. Feedback dient eenvoudig te kunnen worden ingediend.	F
6.	Rollen, verantwoordelijkheden en bevoegdheden zijn vastgelegd en gecommuniceerd met goedkeuring van het hoger kader van het management of een raad van bestuur.	G
7.	Opleiding kan betrekking hebben op facility management of is gerelateerd aan het onderwerp water, waterreductie/ -beheersing. Kennis kan op peil worden gehouden door bijvoorbeeld het bijwonen van relevante seminars/cursussen of het verdiepen in naslagwerken.	H
8.	Het waterbeleid is gecertificeerd conform een waterbeheernorm zoals ISO 46001 of gelijkwaardig. Als het waterbeleid is gecertificeerd, dan hoeft de Assessor de inhoud en structuur niet te controleren.	I

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan. Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.
1,2	Relevante documentatie waaruit blijkt welke watermaatregelen zijn doorgevoerd en welk effect deze hebben op de ontwikkeling van het waterverbruik.
3	De beschrijving van het watermonitoringsproces (indien van toepassing).
3	Een overzicht van de streefcijfers, het referentiejaar en de monitoringsgegevens (indien van toepassing).
4	Een verklaring OF notulen waaruit blijkt dat er regelmatige terugkoppeling plaats vindt met hoger kader van het management of een raad van bestuur.
5	Kopie of beschrijving van relevante procedure.
6	Documentatie van functietitels en/of namen van afzonderlijke medewerkers en/of koplopers die verantwoordelijk zijn voor de implementatie van het beleid, de doelstellingen en de streefcijfers voor water. Documentatie van het opleidingsniveau en gevolgde cursussen/ seminars van de aangewezen medewerkers/ koplopers.
7	Kopie van relevante documenten, kwalificaties, CV of lidmaatschap. (Een kopie van het) exemplaar van het ISO 46001 certificaat.
8	Als het waterbeleid door een derde partij is gecertificeerd, moet het certificaat worden verstrekt.

Het waarderen en stimuleren van maatregelen gericht op het beperken van (de milieueffecten) van het waterverbruik en het verhogen van het bewustzijn van de impact het waterverbruik op het milieu.

WAT 20
Maatregelen ten behoeve van het reduceren en/ of beheersen van het waterverbruik

Beschikbare punten : 27

Verificatie op : Gebouwniveau

Vraag

Welke maatregelen zijn getroffen om de (milieueffecten) van het waterverbruik te reduceren en/of beheersen?

Punten	Antwoord	Selecteer alle antwoordopties die van toepassing zijn
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	B.	Er zijn geen maatregelen getroffen.
2	C.	Tips over waterbesparing zijn toegepast.
5	D.	Apparaten/sanitaire toepassingen zijn waterbesparend of er zijn maatregelen genomen om het waterverbruik te beperken.
3	E.	Waterverbruik van externe groenvoorzieningen wordt beperkt door opvang en het vasthouden van hemelwater.
3	F.	Er wordt beplanting toegepast welke minder water nodig heeft.
7	G.	De waterdruk in het gebouw wordt verlaagd om het waterverbruik te verminderen.
2	H.	De toegepaste waterontharders hebben een vraag-gestuurde werking.
3	I.	Waterontharders worden alleen toegepast als dit noodzakelijk is.
1	J.	Apparaten/sanitaire toepassingen die zuinig met water omgaan worden ingekocht/ gebruikt.
1	K.	De gebruiker hanteert een proactief onderhoudsbeleid voor de watervoorzieningen.

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1	Met tekst en logo's wordt over waterbesparing geadviseerd. In ieder geval ter plaatse van spoelknoppen van toiletten en kranen.	C
2	Apparaten en sanitaire toepassingen zijn waterbesparend als wordt voldaan aan de criteria van WAT 02 t/m WAT 06 van BREEAM-NL In-Use V6.0.0.	D
3	Maatregelen om waterverbruik te beperken zijn onder andere volumebeperking of doorstroombeperking.	D
4	Voor het opvangen en vasthouden van hemelwater wordt een bodem bedekkende laag gebruikt. Die kan bestaan uit grove compost, stro, hooi, bladeren, gemaaid gras, houtsnippers of grind.	E
5.	Beplanting welke minder water nodig heeft is: <ul style="list-style-type: none"> - Externe beplanting: inheemse planten die volledig afhankelijk is van plaatselijke neerslag gedurende alle seizoenen van het jaar. - Binnen beplanting: planten die het goed doen in drogere omstandigheden of interne beplanting die geen aanvullende watervraag heeft (bijvoorbeeld moswanden). 	F

6.	Als er geen waterontharders zijn toegepast kunnen de punten van antwoord-opties H en I worden toegekend.	H en I
7.	Vraaggestuurde werking betekent dat de regeling is gebaseerd op het waterverbruik in plaats van voorgeprogrammeerde tijdsinstellingen.	H
8.	Er zijn alleen apparaten die 'zachter' water nodig hebben dan wat op de locatie wordt aangeboden, aangesloten op een waterontharder.	I
9.	Er is een inkoopbeleid waarin staat dat bij de aanschaf van water verbruikende faciliteiten rekening wordt gehouden met het minimaliseren van het waterverbruik.	J
10.	Een proactief onderhoudsbeleid is aanwezig en het wordt uitgevoerd. Zo wordt de bedrijfszekerheid en goede werking van het watersysteem geborgd. Dit beleid bestaat normaal gesproken uit twee delen: <ul style="list-style-type: none"> - Preventief onderhoud: onderhoud, metingen, inspecties, testen, vervangingen etc. om te voorkomen dat er gebreken ontstaan. - Predictief onderhoud: onderhoud technieken die zijn ontworpen om de staat van de voorzieningen of het systeem te controleren en om te kunnen voorspellen wanneer onderhoud moet worden gepleegd. 	K

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan. Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.
1-5	Een visuele inspectie van de Assessor met fotografisch bewijsmateriaal.
1-3, 6-8	Specificaties over het waterverbruik en aansluitingen van apparaten/sanitaire toepassingen.
4 en 5	Documentatie van een ecooloog of hovenier dat aangeeft dat beplanting aan de criteria voldoet.
9	Een kopie van het onderhoudsbeleid

Toelichting

De drinkwaterleidingbedrijven hanteren in Nederland de volgende indeling voor de hardheid van water:

- Zeer zacht water: tot 4 oD
- Zacht water: 4 tot 8 oD
- Gemiddeld water: 8 tot 12 oD
- Vrij hard water: 12 tot 18 oD
- Hard water: 18 tot 30 oD

Waterverbruik afgelopen kalenderjaar

Het zekerstellen dat gebruikers van de asset zich bewust zijn van het waterverbruik in het afgelopen jaar.

WAT 21
Waterverbruik afgelopen kalenderjaar

Beschikbare punten : 2

Verificatie op : Gebouwniveau

Vraag

Hoeveel water (in kubieke meters) is er in het afgelopen kalenderjaar verbruikt?

Punten	Antwoord	Selecteer één antwoordoptie
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	B.	Weet niet
2	C.	Het waterverbruik in het afgelopen kalenderjaar bedroeg:m ³

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1	Het waterverbruik is op basis van meetgegevens bepaald.	C
2	Het waterverbruik is vergeleken met de benchmark. Als het waterverbruik aanzienlijk hoger ligt dan kunnen alleen punten worden toegekend zodra er punten zijn toegekend voor antwoord C, D en E van WAT19	C

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan. Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.
1	Watermeetgegevens van het afgelopen kalenderjaar.
1	Een factuur van het waterverbruik

Toelichting

Benchmarkgegevens

Er zijn diverse bronnen met benchmarkgegevens. Bijvoorbeeld op de website van de Milieubarometer en waterwerkblad WB 2.1 B van de samenwerkende drinkwaterbedrijven.

Referenties

Kentallen voor verbruik, o.a. water staan op:

- <http://www.milieubarometer.nl/kantoor>.
- Waterwerkblad WB 2.1 B via <https://www.infodwi.nl/waterwerkbladen>

Het bevorderen dat waterbeleidsdoelstellingen zijn behaald, nieuwe streefcijfers worden geïntroduceerd en het watermanagement continu wordt verbeterd.

WAT22

Reductie waterverbruik

Beschikbare punten : 4

Verificatie op : Gebouwniveau

Vraag

Welk percentage van de doelstellingen voor watermanagement zijn het afgelopen kalenderjaar behaald?

Punten	Antwoord	Selecteer één antwoordoptie
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	C.	Er zijn geen doelstellingen bepaald of bereikt voor watermanagement.
0	D.	< 25%
1	E.	≥ 25% tot < 50%
2	F.	≥ 50% tot < 75%
3	G.	≥ 75% tot < 100%
4	H.	100%

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1	De doelstellingen hebben betrekking op (maar zijn niet beperkt tot) de onderwerpen die vermeld staan in WAT 18 – Reikwijdte waterbeleid.	C - H
2	De in deze credit beoordeelde doelstellingen hebben een relevante en significante impact op de vermindering van het leidingwaterverbruik.	C - H
3	De berekening is gebaseerd op reductie ten opzichte van drie jaar geleden.	C - H

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan. Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.
1 - 3	Watermeetgegevens van het afgelopen kalenderjaar
1, 2	Documentatie van het beleid voor water waarin de relevante doelstellingen en streefcijfers zijn gemarkeerd.
1, 2	Een rapportage of document waaruit blijkt welke doelen zijn behaald.
1, 2	Onderbouwing van de relevantie van de doelstellingen.

Materiaalstromen

Overzichtstabel categorie

RSC 07	Reikwijdte duurzaam en circulair materiaalstromen beleid	16
RSC 08	Opnemen beleid materiaalstromen in de organisatie	6
RSC 09	Maatregelen ten behoeve van het reduceren van de vraag naar materialen en producten	10
RSC 10	Maatregelen ten behoeve van duurzaam en circulair inkopen	14
RSC 11	Maatregelen ten behoeve van toekomstig hergebruik van materialen en afval	23
RSC 12	Maatregelen ten behoeve van het benutten van afval	8
RSC 13	Selectiecriteria leveranciers	5
RSC 14	Kwaliteitsmanagementsysteem leveranciers	8
RSC 15	Milieumanagementsysteem leveranciers	8
RSC 16	Circulaire herkomst inkomende producten en materialen	8
RSC 17	Resultaten beleidsmaatregelen materialenstromen	8
Totaal beschikbaar aantal punten		114

Het waarderen en stimuleren van een duurzaam en circulair beleid rondom materiaalstromen, zodat bestaande materialen en producten worden behouden en zo hoogwaardig mogelijk worden hergebruikt en nieuwe materialen en producten duurzaam worden ingekocht.

RSC 07
Reikwijdte duurzaam en circulair materiaalstromen beleid

Beschikbare punten : 16

Verificatie op : Organisatieniveau, met verificatie op gebouwniveau

Vraag

Welke onderwerpen zijn in het beleid met betrekking tot de in- en uitvoer van materiaalstromen en verwerking van afval opgenomen?

Punten	Antwoord	Selecteer alle antwoordopties die van toepassing zijn
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	B.	Geen van onderstaande onderwerpen is opgenomen.
4	C.	Behoud van bestaande materialen en producten
4	D.	Reduceren van de vraag naar materialen en producten
4	E.	Duurzaam inkopen van materialen en producten
2	F.	Borgen van toekomstig hergebruik van materialen, producten en afval
2	G.	Minimaliseren en benutten van afvalstromen

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1	Het beleid moet: - Door het hoger kader van het management of de raad van bestuur zijn goedgekeurd. - Actief worden geïmplementeerd door toegewezen medewerkers binnen de organisatie.	C – G
2	Onder het beleid vallen in ieder geval materialen en producten van de losse inventaris en relevante goederen die nodig zijn voor het uitvoeren van de bedrijfsactiviteiten in de asset. Indien van toepassing, dan zijn ook overige gebouwelementen onderdeel van het beleid.	C – E
3	Bij duurzaam inkopen zijn zowel milieuaspecten, zoals recyclebaarheid, energiezuinigheid, herbruikbaarheid, impact op het milieu (levenscyclus), als sociale aspecten, zoals werkcondities, veiligheidstandaarden en mensenrechten, onderdeel van het selectieproces. Zie als voorbeeld RSC 10.	E
4	Het beleid van de organisatie toont aan hoe de aanpak van afval in lijn is gebracht met de 'duurzame strategieën'.	F, G
5.	Het beleid van de organisatie gaat over het afval van producten die zijn gebruikt of geproduceerd door de organisatie.	F, G

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan. Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.
Alle	Beleid of kopie van relevante stukken uit het beleid met daarin de stukken gemarkeerd die betrekking hebben op de verbeterdoelen.

Toelichting

Duurzame strategieën

De antwoordopties zijn duurzame strategieën waarbij producten en materialen optimaal worden benut en afval wordt voorkomen. Hierin is een hiërarchische volgorde van toepassing. Het start bij het behouden van materialen en producten, waar in laatste instantie (als er geen andere mogelijkheden zijn) de uitstroom wordt benut. Hieronder staan de duurzame strategieën uitgelegd:

1. Behoud: maximaliseer de gebruiksduur van bestaande stromen en voorraden zolang dit veilig en verantwoord is en resulteert in optimale prestaties.
2. Reduceer vraag: vermijd een nieuwe instroom, door het gebruik van de huidige stromen te intensiveren, de behoefte weg te nemen of te minimaliseren.
3. Duurzame instroom (inkoop): zorg voor een instroom die gebruikt of hernieuwbaar is, geen negatieve gevolgen heeft voor mens, en binnen de grenzen van het herstellend vermogen van de aarde blijft.
4. Borg toekomstig hergebruik: zorg voor inzicht in de stromen. Maak alleen gebruik van stromen die na de gebruiksfase hoogwaardig hergebruikt of volledig zonder negatieve consequenties terug de natuur in kunnen. Anticipeer op toekomstige ontwikkelingen en innovaties en zorg voor prikkels voor hergebruik.
5. Benut uitstroom: zorg voor optimale benutting van vrijkomende stromen, waarbij de waarde van deze stromen maximaal wordt behouden.

Overige gebouwelementen

Overige gebouwelementen zoals de afbouw en afwerkingen, zijn onderdeel van het materiaalstromen beleid als de huurder zorg over deze elementen draagt.

Definities

Losse inventaris

Het volgende is onderdeel van de losse inventaris:

- Losse verkeersinventaris
- Losse gebruikersinventaris (zoals stoffering en meubilair)
- Losse keukeninventaris
- Losse sanitaire inventaris
- Losse schoonmaak inventaris
- Losse opslaginventaris

Relevante goederen die nodig zijn voor het uitvoeren van de bedrijfsactiviteiten

Goederen met een hoge omloopsnelheid (van aanschaf tot uitvoer) en/of hoge aanschaffrequentie die nodig zijn voor het uitvoeren van bedrijfsactiviteiten in de asset, waaronder goederen ter ondersteuning van het primaire proces en goederen voor bedrijfs- en productieprocessen.

Materialen

Materiaal is een natuurlijke of kunstmatig geproduceerde stof, bestemd om verwerkt te worden tot bruikbare producten. Een materiaal is dus een stoffelijke zaak, geselecteerd op basis van zijn eigenschappen met het oog op een bepaalde toepassing. De term materiaal wordt gewoonlijk alleen gebruikt als de verwerkte stof nog aan te wijzen is in onderdelen van het eindproduct. Anders spreekt men eerder van grondstof of ingrediënt. Het materiaal is daarom een (samenvoeging van) grondstof(fen) met als specifiek doel om toe te passen in een bouwproduct.

Bevorderen dat het beleid rondom duurzame en circulaire materiaalstromen in de organisatie is opgenomen.

**RSC 08
Opnemen van beleid
materiaalstromen in de
organisatie**

Beschikbare punten : 6

Verificatie op : Organisatieniveau,
met verificatie op
gebouwniveau

Vraag

Hoe is het beleid rondom duurzame en circulaire materiaalstromen in de interne organisatie geborgd?

Punten	Antwoord	Selecteer alle antwoordopties die van toepassing zijn
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	B.	Er is geen borging van het beleid rondom duurzame en circulaire materiaalstromen in de organisatie.
1	C.	De doelstellingen op het gebied van de inkoop en uitvoer van materialen en de verwerking van afval zijn vastgesteld.
1	D.	Doelstellingen op langere termijn worden omgezet in jaarlijkse actieplannen met concrete maatregelen ter verwezenlijking.
1	E.	De doelstellingen en acties op het gebied van duurzame en circulaire materiaalstromen worden gemonitord.
1	F.	Er zijn procedures in werking gesteld om feedback van gebouwgebruikers en andere relevante stakeholders op te nemen in de strategie.
1	G.	Er zijn afzonderlijke medewerkers en/of koplopers aangewezen die verantwoordelijk zijn voor de implementatie van het beleid, de doelstellingen en de streefcijfers voor materiaalstromen.
1	H.	De aangewezen medewerkers en/ of koplopers die een verantwoordelijkheid hebben op het gebied van duurzame en circulaire materiaalstromen worden regulier en formeel getraind.

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1	Doelstellingen en acties/actieplannen voortkomend uit het beleid voor duurzame en circulaire materiaalstromen moeten: a) Worden geïmplementeerd en het evaluatieproces moet ervoor zorgen dat doelen worden gesteld en actieplannen worden uitgevoerd. b) De reikwijdte, doelstellingen en doelen bevatten. c) Moet beschikbaar en toegankelijk zijn voor alle gebouwgebruikers.	C - E
2	Voor de geselecteerde onderwerpen zijn beleidsmaatregelen en initiatieven met concrete doelstellingen vastgelegd, en er is aangegeven dat de implementatie wordt bewaakt.	C - E
3	Beleidsmaatregelen kunnen zijn opgenomen in een separaat document, of zijn onderdeel van het algemeen beleid.	C - E

4	Er vindt regelmatige terugkoppeling plaats op basis waarvan het hoger kader van het management of een raad van bestuur de maatregelen kan evalueren, en verbeterpunten kan meegeven.	C - E
5.	Een procedure moet beschrijven hoe feedback opgenomen wordt in de strategie.	F
6.	Rollen, verantwoordelijkheden en bevoegdheden zijn vastgelegd en gecommuniceerd met goedkeuring van het hoger kader van het management of een raad van bestuur.	G
7.	Opleiding kan betrekking hebben op facility management, inkoopmanagement of is gerelateerd aan het onderwerp materiaalstromen en afval. Kennis kan op peil worden gehouden door bijvoorbeeld het bijwonen van relevante seminars/cursussen of aansluiting bij kennis-, expert- en/of werkgroepen.	H

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan. Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.
1-6	Het beleid met daarin de stukken gemarkeerd die betrekking hebben op de relevante antwoordopties.
2	De uitkomsten van onderzoek, registratie en monitoring (indien van toepassing).
4	Een verklaring OF notulen waaruit blijkt dat er regelmatige terugkoppeling plaatsvindt met het hoger kader van het management of een raad van bestuur.
5	Kopie of beschrijving van relevante procedure.
6	Documentatie van de functietitels en/of namen van afzonderlijke medewerkers en/of koplopers die verantwoordelijk zijn voor de implementatie van het beleid, de doelstellingen en de streefcijfers voor gezondheid.
7	Kopie van relevante documenten, kwalificaties, CV of lidmaatschap

Het herkennen en stimuleren van maatregelen waarmee de vraag naar materialen en producten wordt gereduceerd.

RSC 09

Maatregelen ten behoeve van het reduceren van de vraag naar materialen en producten

Beschikbare punten : 10

Verificatie op : Gebouw- of organisatieniveau

Vraag

Welke maatregelen zijn geïmplementeerd om de vraag naar materialen en producten te reduceren?

Punten	Antwoord	Selecteer alle antwoordopties die van toepassing zijn
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	B.	Er zijn geen maatregelen getroffen.
2	C.	In overleg met leveranciers wordt er gewerkt aan het beperken van (niet herbruikbare) verpakkingen.
2	D.	Er zijn maatregelen getroffen om ruimten, producten en diensten te delen.
2	E.	Er zijn maatregelen getroffen om geen overmatig voedsel in te kopen.
2	F.	Er zijn maatregelen getroffen om facilitaire stromen te minimaliseren.
2	G.	Er zijn maatregelen getroffen zodat de afwerking, inrichting, gebruikersinstallaties en meubilering van de gebruiker aanpasbaar zijn, en toekomstige veranderingen eenvoudig mogelijk zijn.

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1.	Overleg met leveranciers heeft betrekking op ten minste drie relevante materiaalstromen.	C
2.	Organisatie beschikt over een formele regeling die toegankelijk is voor de medewerkers en de organisatie met wie zij de ruimten, producten en/of diensten delen.	D
3.	Om overmatig inkoop van voedsel te voorkomen kan gedacht worden aan (maar niet beperkt tot): <ul style="list-style-type: none"> - Overleg met de cateraar voor het specificeren van het juiste hoeveelheid voedsel; - Mogelijkheden om versheid van producten te verlengen of lang houdbare producten in te kopen. 	E
4.	Getroffen maatregelen moeten relevant zijn en door alle gebouwgebruikers te gebruiken. Minimaal drie maatregelen moeten zijn getroffen. Enkele voorbeelden van maatregelen om facilitaire stromen te minimaliseren zijn (maar niet uitputtend): <ul style="list-style-type: none"> - Standaard dubbelzijdig printen - Printen wordt ontmoedigd of voorkomen. - Elektronische hulpmiddelen en/of documenten beschikbaar stellen aan medewerkers t.b.v. papierloosheid - Gebruik van herbruikbaar servies en bestek - Kantoorartikelen zoals mappen en insteekhoezen worden hergebruikt. 	F

RSC 09 - Maatregelen ten behoeve van Materiaalstromen

het reduceren van de vraag naar materialen en producten

5.	<p>Er wordt voldaan aan de volgende criteria voor “flexibiliteit en aanpasbaarheid” en dit wordt onderbouwd met bewijslast.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Er zijn meerdere indelingsvarianten mogelijk met de gekozen inrichting, gebruikersinstallaties en meubilering. - De gekozen infrastructuur is berekend op mogelijke wijzigingen van indeling, verschuivingen van intensiteit en capaciteit van gebruik en eventuele uitbreidingen (overmaat). - Eventuele afscheidingen, vaste meubels en balies, zijn eenvoudig te demonteren en verplaatsen zonder dat daarbij schade (bijvoorbeeld aan (vloer)afwerking) ontstaat. 	G
----	---	---

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	<p>De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 ‘Type bewijsmateriaal’ voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan.</p> <p>Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.</p>
Alle	<p>Bewijs voor de geselecteerde beheersmaatregelen kan zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Audits - Procedures - Strategiedocumentatie - Interviews - Een andere door de assessor als geschikt beoordeelde onderbouwing.

Het herkennen en stimuleren van inkoopcriteria waarmee duurzaam en circulair wordt ingekocht.

RSC 10
Maatregelen ten behoeve van duurzaam en circulair inkopen

Beschikbare punten : 14

Verificatie op : Organisatieniveau, met verificatie op gebouwniveau

Vraag

Welke inkoopcriteria zijn in het inkoopbeleid opgenomen om duurzaam en circulair in te kopen?

Punten	Antwoord	Selecteer antwoordoptie C of D. Antwoordoptie E en F kunnen afzonderlijk worden geselecteerd
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	B.	Er zijn geen duurzame inkoopcriteria opgenomen in het huidige inkoopbeleid.
4	C.	Er zijn minstens 4 indicatoren opgenomen in het duurzaam inkoopbeleid.
8	D.	Er zijn minstens 8 indicatoren opgenomen in het duurzaam inkoopbeleid.
2	E.	De duurzame inkoop van materialen gebeurt volgens de criteria voor maatschappelijk verantwoord inkopen (MVI).
4	F	Er is sprake van een levenskostencyclus benadering op basis van Total Cost of Ownership.

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1.	<p>In het duurzaam en/of circulair inkoopbeleid zijn prestatiebeschrijvingen van de onderstaande indicatoren opgenomen om te stimuleren dat zo duurzaam mogelijk wordt ingekocht en leveranciers in inkooptrajecten worden uitgedaagd een zo hoog mogelijke prestatie te behalen.</p> <p>Voor 4 (antwoord C) of 8 (antwoord D) indicatoren kan gekozen worden uit de volgende:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Het aandeel hernieuwbare grondstoffen - Het aandeel secundaire materialen - Het aandeel hergebruikte producten - De milieuprestatie van producten en materialen - De losmaakbaarheid van producten - Kritieke en schaarse grondstoffen - Toxische stoffen - Het verlengen van de levensduur van producten - Het waarde behoud van materialen na gebruik - Social Return on Investment 	C, D
2.	Onder het inkoopbeleid vallen in ieder geval materialen en producten van de losse inventaris en relevante goederen die nodig zijn voor het uitvoeren van de bedrijfsactiviteiten in de asset. Indien van toepassing, zijn ook overige gebouw-elementen onderdeel van het beleid.	C, D

3.	Naast de prijs van producten en materialen spelen de effecten van de inkoop op milieu en sociale aspecten een rol. Koopt de organisatie volledig duurzaam in volgens de gestelde criteria voor duurzaam inkopen/maatschappelijk verantwoord inkopen (MVI) zoals gepubliceerd op www.pianoo.nl , dan kan het maximaal aantal punten worden toegekend.	E
4.	Beoordelingsproces op basis van Total Cost of Ownership (TCO) voor producten en materialen, waarbij het volgende wordt beschouwd: <ul style="list-style-type: none"> - De levensduur – Er wordt gekozen voor een lange levensduur. - Onderhoudbaarheid – Er wordt gekozen voor producten en materialen die makkelijk schoon zijn te maken of zelfreinigend zijn. - Upcycling – Er wordt gekozen voor producten en materialen die (modulair) te hergebruiken zijn. 	F

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan. Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.
Alle	Een exemplaar van het duurzaam en circulair inkoopbeleid.
Alle	Documentatie van afgelopen drie jaar waaruit blijkt dat het duurzaam en circulair inkoopbeleid in werking is getreden en in de praktijk is gebracht. Bewijs waaruit blijkt dat het inkoopbeleid ook wordt toegepast, bijvoorbeeld een overzicht van recente aankopen waaruit blijkt dat de inkoop volgens het inkoopbeleid heeft plaatsgevonden.
Alle	Eventueel overeenkomsten met leveranciers of verklaringen waarmee geselecteerde antwoordopties worden aangetoond (i.e. Programma van Eisen).
1 – 3	Eventuele deelnemingsbewijzen aan programma's voor duurzame materialen (zoals FSC of PEFC, of voor overheden het intekenbewijs voor duurzaam inkopen). Een C2C-certificaat van ingekochte materialen dient ook als bewijsmateriaal.
4	Documentatie waaruit blijkt dat het beoordelingsproces op basis van TCO plaatsvindt.

Toelichting

Overige gebouwelementen

Overige gebouwelementen zoals de afbouw en afwerkingen, zijn onderdeel van het materiaalstromen beleid als de huurder zorgd raagt over deze elementen draagt.

Definities

Losse inventaris

Het volgende is onderdeel van de losse inventaris:

- Losse verkeersinventaris
- Losse gebruikersinventaris (zoals stoffering en meubilair)
- Losse keukeninventaris
- Losse sanitaire inventaris
- Losse schoonmaak inventaris
- Losse opslaginventaris

Relevante goederen die nodig zijn voor het uitvoeren van de bedrijfsactiviteiten

Goederen met een hoge omloopsnelheid (van aanschaf tot uitvoer) en/of hoge aanschaffrequentie die nodig zijn voor het uitvoeren van bedrijfsactiviteiten in de asset, waaronder goederen ter ondersteuning van het primaire proces en goederen voor bedrijfs- en productieprocessen.

Hernieuwbare grondstoffen

Grondstof uit een bron die wordt geteeld, natuurlijk aangevuld of natuurlijk gereinigd op een menselijke tijdschaal.

Secundaire materialen

Materiaal afkomstig uit eerder gebruik of uit reststromen van een ander productsysteem, dat primaire materialen of andere secundaire materialen vervangt.

Hergebruikte producten

Producten opnieuw gebruiken in dezelfde functie, al dan niet na bewerking.

Milieu-impact

Verandering in het milieu, ongunstig of gunstig, geheel of gedeeltelijk als gevolg van de activiteiten of producten van een organisatie.

Milieuprestatie

Prestaties met betrekking tot milieueffecten en milieuaspecten.

Losmaakbaarheid

De losmaakbaarheid is de mate waarin objecten demontabel zijn op alle schaalniveaus, zonder afbreuk te doen aan de functie van het object of omliggende objecten om zo de bestaande waarde te beschermen

Schaarse materialen

Beperkt beschikbaar, op basis van de grootte van de voorraad van een grondstof of materiaal, de winbaarheid en de leveringszekerheid bij geopolitieke of maatschappelijke veranderingen

Kritieke materialen

Materiaal met een groot economisch belang en een lage leveringszekerheid

Social Return on Investment

Aanduiding die in brede zin wordt gebruikt voor de maatschappelijke meerwaarde die met genomen of te nemen maatregelen wordt bereikt, zoals betere naleving van grondrechten en beginselen van gelijkheid en non-discriminatie, en versterking sociale cohesie en solidariteit.

Maatschappelijk verantwoord inkopen (MVI)

Dit betreft de door de overheid ontwikkelde duurzaamheidscriteria en informatiedocumenten. Deze zijn te vinden op de website van PIANOo, het expertisecentrum aanbesteden. Bij MVI worden producten en diensten getoetst op het effect dat ze hebben op bijvoorbeeld het milieu, de welvaart en de gezondheid. Criteria als duurzaam grondstoffengebruik, de uitstoot van broeikasgassen en sociale voorwaarden worden zo onderdeel van het inkoopbeleid. Dit kan uiteenlopen van kantoorartikelen tot het gebruik van bouwmaterialen bij nieuwbouw en renovatie. De overheid heeft hiervoor duurzaamheidscriteria en informatiedocumenten ontwikkeld.

Referenties

- CB'23, Lexicon Circulaire Bouw – Eenduidige termen en definities, 2 juli 2020
- DGBC, Een meetmethode voor Losmaakbaarheid 2.0, 2021

Het herkennen en stimuleren van maatregelen om een toekomstig hergebruik van materialen en afval te borgen.

RSC 11 Maatregelen ten behoeve van toekomstig hergebruik materialen en afval

Beschikbare punten : 23

Verificatie op : Organisatie- of gebouwniveau

Vraag

Welke maatregelen zijn geïmplementeerd om materialen en afval te beheren, monitoren en zo hoogwaardig mogelijk te hergebruiken?

Punten	Antwoord	Selecteer alle antwoordopties die van toepassing zijn. Antwoordoptie D of E kan geselecteerd worden. Antwoordoptie I of J kan geselecteerd worden.
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	B.	Weet niet of niet van toepassing
1	C.	Er is een afvalmanagementsysteem in werking.
2	D.	Alle afvalstromen die volgens het Landelijk afvalbeheerplan moeten worden gescheiden, worden gescheiden.
4	E.	Alle afvalstromen die volgens het Landelijke afvalbeheerplan moeten worden gescheiden en twee additionele afvalstromen worden gescheiden.
2	F.	Er wordt intern (ook bij gebruikers) onderzoek gedaan naar manieren om afval te minimaliseren, recyclen en managen.
4	G.	Er is voor minstens 3 type producten in het meubilair en inrichting een circulair verdienmodel toegepast.
4	H.	Ja, er is een inventarislijst van relevante facilitaire producten en er zijn procedures aanwezig om de inventarislijsten up-to-date te houden.
4	I.	De in- en uitvoer van materiaalstromen is inzichtelijk gemaakt.
8	J.	De in- en uitvoer van materiaalstromen is inzichtelijk gemaakt en naar de milieu-impact vertaald.

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1.	Het afvalmanagementsysteem omvat de registratie, monitoring, preventie, scheiding en communicatie van afval.	C
2.	Het afvalmanagementsysteem omvat een benchmark met vergelijkbare organisatie op het gebied van afval.	C

RSC 11 – Maatregelen ten behoeve van Materiaalstromen

toekomstig hergebruik materialen en afval

3.	<p>Alle bedrijfsafvalstoffen die volgens het Landelijk afvalbeheerplan (LAP3) gescheiden moeten worden, worden gescheiden. De volgende bedrijfsafvalstoffen (maar niet beperkt tot) moeten, indien aanwezig, in ieder geval gescheiden worden:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Batterijen en accu's - Elektrische en elektronische apparatuur - Brandblussers - Gevaarlijke afvalstoffen <p>Alle bedrijfsafvalstoffen die volgens het Landelijk afvalbeheerplan (LAP3) vanaf bepaalde hoeveelheden gescheiden moeten worden, zie hiervoor de Toelichting. In ieder geval moeten minimaal drie van de volgende afvalstromen worden gescheiden:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Glas - Papier en karton - GFT/swill - Houtafval - Kunststof (folie) - Textiel - Klein gevaarlijk afval (KGA), zoals verf, spaarlampen, TI-buizen - Andere recyclebare afvalstromen, specifiek voor de asset <p>Inzamelingsmiddelen zijn in het gebouw in voldoende mate aanwezig, zodat gebouwgebruikers op de juiste wijze afval scheiden. Dit is ter beoordeling van de Assessor.</p>	D, E
4.	Inzamelingsmiddelen zijn goed zichtbaar gemaakt door verschillende kleuren en/of tekst en alleen geregistreerde afvalverwerkers mogen afval ophalen en verwerken.	D, E
5.	Onderzoek is tenminste in de afgelopen drie jaar uitgevoerd en maatregelen die uit het onderzoek volgen zijn toegepast.	F
6.	De gebruiker heeft een circulair verdienmodel gebruikt om met een contractuele overeenkomst de producent/leverancier een financiële prikkel te geven om een circulair product te leveren. Naast het inrichten van een financiële circulaire prikkel is er vastgelegd hoe het product zo hoogwaardig mogelijk wordt hergebruikt wanneer deze na gebruik terugkomt bij de (product)leverancier.	G
7.	<p>Er is een inventarislijst van de aanwezige relevante facilitaire producten van de gebruiker aanwezig. Type producten die tenminste moeten worden opgenomen zijn de volgende:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Meubilair en interieur - ICT-apparatuur (zoals laptops, printers en beeldschermen) - Witgoed - Keukenapparatuur <p>Er zijn procedures aanwezig om de inventarislijsten actueel te houden bij mutaties en wijzigingen. In de procedures zijn ten minste de onderdelen opgenomen zoals vermeld onder "Methodiek". Hierbij wordt ook ingegaan op het volgen van de stromen bij afdanking van producten.</p>	H

RSC 11 – Maatregelen ten behoeve van Materiaalstromen

toekomstig hergebruik materialen en afval

8.	De in- en uitvoer van relevante materiaalstromen zijn inzichtelijk gemaakt en hebben betrekking op tenminste de volgende type facilitaire stromen: <ul style="list-style-type: none"> - Meubilair en interieur - ICT-apparatuur (zoals laptops, printers en beeldschermen) - Witgoed - Keukenapparatuur - Catering 	I
9.	De in- en uitvoer van relevante materiaalstromen zijn inzichtelijk gemaakt en de milieu-impact van de gehele levensduur van het product is vastgelegd. De materiaalstromen hebben betrekking op tenminste de volgende type facilitaire stromen: <ul style="list-style-type: none"> - Meubilair en interieur - ICT-apparatuur (zoals laptops, printers en beeldschermen) - Witgoed - Keukenapparatuur - Catering <p>Voor het bepalen van de milieu-impact van meubilair en inrichting kan bijvoorbeeld INSIDE/INSIDE gebruikt worden, zie onder Referenties de desbetreffende link.</p>	J

Methodiek

Procedure voor het actueel houden van de inventarislijst en het volgen van de stromen bij afdanking van een product:

- De wijze waarop data wordt verzameld (fysiek en/of digitaal) en bijgehouden is vastgelegd
- Bij aanschaf/inkoop van producten wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met de voor de inventarislijst benodigde informatie en deze informatie wordt mee opgevraagd bij de leverancier.
- Bij mutaties en wijzigingen wordt dit aangepast in de inventarislijst. Aanpassingen worden bijgehouden, gegevens van nieuwe producten worden toegevoegd en gegevens van af te danken producten worden verwijderd (of in een aparte map geplaatst) nadat de doorlooptijd van het afdankscenario is afgerond. Het afdankscenario wordt gevolgd, waarbij per definitie gestreefd wordt naar een zo hoogwaardig mogelijk hergebruik c.q. waarde behoud van producten en componenten.

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan. Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.
Alle	Relevante contracten of documenten waaruit blijkt dat aan de criteria wordt voldaan.
1, 2	Een visuele inspectie van de assessor met fotografisch bewijsmateriaal.
6	Kopie inventarislijst die betrekking hebben op de relevante stromen
6	Kopie van de Procedures voor het bijhouden en up-to-date houden van de materialenpaspoorten en inventarislijsten en het volgen van de stromen bij afdanking van een product.
7, 8	Overzicht van de in- en uitvoer van materiaal- en afvalstromen, inclusief de milieu-impact wanneer gekozen is voor de relevante antwoordoptie.

Toelichting

Scheiding bedrijfsafvalstoffen vanaf bepaalde hoeveelheden

In het Landelijke Afvalbeheerplan 2017-2029 is vastgelegd welke afvalstoffen gescheiden moeten worden. Voor sommige bedrijfsafvalstoffen wordt afvalscheiding vanaf een bepaalde hoeveelheid voorgeschreven. Zie hiervoor Tabel RSC 11.1:

Tabel RSC 11.1: Bedrijfsafvalstoffen waarvan gescheiden houden alleen in specifieke gevallen wordt gevergd

Afvalstoffencategorieën	Gescheiden houden en gescheiden afgeven wordt gevergd als:
Papier en karton	Wekelijks ontstaat.
Bioafval en daarmee vergelijkbaar biologisch afbreekbaar bedrijfsafval	Vrijkomt bij landbouw OF Dagelijks ontstaat bij een bedrijf met een professionele keuken OF Dagelijks ontstaat bij handel/verkoop (incl. veilingen)
Glazen verpakkingen	Dagelijks ontstaat
Kunststof	Landbouwplastic: - Vrijkomt bij landbouw OF Folie: - Wekelijks ontstaat OF - Incidenteel 400 liter of meer vrijkomt
EPS (piepschuim) verpakkingen	Wekelijks ontstaat OF Incidenteel 1000 liter of meer vrijkomt.
A- en B-hout of houten verpakkingen	Maandelijks 3 m ³ of meer vrijkomt OF Incidenteel 3 m ³ of meer vrijkomt
Groenafval	Vrijkomt bij landbouw, bos en natuur of openbaar groen, OF Wekelijks vrijkomt, OF Incidenteel 3 m ³ of meer vrijkomt.
Textiel	Als bedrijfskleding, linnengoed en of onverkoopbaar textiel: Wekelijks ontstaat, OF Incidenteel 1 m ³ of meer vrijkomt
Matrassen	Incidenteel in hoeveelheden van 10 stuks of meer vrijkomen.

Circulaire verdienmodellen

Onder circulaire verdienmodellen verstaan we de volgende schema's:

1. Verkoop + full service contract + terugkoop: verkoop met full-service contract en afspraken over terugkoop.
2. Verhuur: de gebruiker betaalt een vaste vergoeding aan de producent voor beschikbaarheid van het product. De producent loopt het financiële risico.
3. Pay-per-use: de gebruiker betaalt een variabele vergoeding aan de producent voor gebruik van het product (de prijs is gekoppeld aan een gebruiks- en/of prestatiefactor). De producent loopt het financiële risico.

Referenties

INSIDE/INSIDE (zie <https://www.insideinside.nl/en/>)

Het onderkennen en stimuleren van effectief afvalbeheer, met als doel afval en de afvoer hiervan te verminderen en hieraan gerelateerde negatieve milieueffecten te minimaliseren.

RSC 12
Maatregelen ten behoeve van het benutten van afval

Beschikbare punten : 8

Verificatie op : Organisatieniveau, met verificatie op gebouwniveau

Vraag

Welke maatregelen zijn geïmplementeerd om afval en de afvoer hiervan te minimaliseren?

Punten	Antwoord	Selecteer alle antwoordopties die van toepassing zijn
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	B.	Weet niet of niet van toepassing
2	C.	Er zijn beleidsmaatregelen die hergebruik op gelijkwaardig of hoogwaardiger (upcycling) niveau omvatten.
2	D.	Er zijn beleidsmaatregelen die recycling omvatten.
2	E.	Medewerkers die verantwoordelijk zijn voor afvalmanagement werken intensief samen met afvalwerkers voor een effectief afvalbeheer (er is regulier overleg/ communicatie).
2	F.	Transportbewegingen voor het afvoeren van afval worden geminimaliseerd.

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1.	Afval wordt zo hoogwaardig mogelijk hergebruikt, in lijn met de afvalhiërarchie. Voorbeelden die hergebruik van producten omvatten zijn bijvoorbeeld het toepassen van take-back systemen of de in- en verkoop van tweedehands producten. Voorbeelden die recycling van producten omvatten zijn bijvoorbeeld het deponeren van ICT apparatuur/meubilair aan scholen, goede doelen of maatschappelijke organisaties.	C, D
2.	Het afvalbeleid van de organisatie gaat over het afval van producten die zijn gebruikt of geproduceerd door de organisatie.	C, D
3.	Overleg vindt minstens eens per zes maanden plaats.	E
4.	Transportbewegingen voor het afvoeren van afval worden geminimaliseerd, bijvoorbeeld door: - Emissievrije transportmiddelen - Meer afval (door bijv. persen van afval) vervoeren met minder transportbewegingen - Lokale samenwerking voor het minimaliseren van transportbewegingen	F

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan. Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.
1, 2	Beleid en resultaten kunnen met een contract of rapport van de afvalverwerker worden aangetoond.
3	Documentatie zoals interviews, notulen of vergaderingen waaruit blijkt dat medewerkers intensief samen werken met afvalverwerkers.

Toelichting

Afvalhiërarchie

In de Europese richtlijn (2008/98/EC - waste framework directive) wordt de toepassing van de 'afvalhiërarchie' aangemoedigd, als prioriteitsvolgorde bij het opstellen van wetgeving en beleidsinitiatieven voor de preventie en het beheer van afvalstoffen. De 'afvalhiërarchie' betreft het volgende:

1. Preventie
2. Voorbereiding voor hergebruik
3. Recycling
4. Andere nuttige toepassing, bv. energierecuperatie
5. Verwijdering

De afvalhiërarchie legt een volgorde van prioriteiten vast voor de vraag wat over het geheel genomen de beste milieuopty is. In bovenstaand overzicht is optie 1 het meest milieuvriendelijk, optie 5 het minst. In Nederland wordt ook de Ladder van Lansink gebruikt als standaard voor afvalbeheer. Die is gestoeld op hetzelfde principe.

Het onderkennen en stimuleren van het contracteren van leveranciers die werken met een ethisch en duurzaam beleid.

**RSC 13
Selectiecriteria leveranciers**

Beschikbare punten : 5

Verificatie op : Organisationsniveau

Vraag

Op welke van de volgende wijzen wordt het ethisch en duurzaam beleid van de leveranciers beoordeeld?

Punten	Antwoord	Selecteer alle antwoordopties die van toepassing zijn
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	B.	Leveranciers worden niet beoordeeld op ethisch en duurzaam beleid.
2	C.	Leverancier worden beoordeeld via een leveranciersonderzoek of een enquête.
3	D.	In beleid is voorgeschreven dat bij selectie van de leverancier ethiek en duurzaamheid een belangrijke rol spelen. Dit wordt aangetoond door de laatste 3 aanbestedingen van leveranciers.

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1.	De beoordeling van de leveranciers vindt jaarlijks plaats en op het moment dat een leverancier wijzigt	C
2.	De beoordeling omvat minimaal het ethisch en duurzaam beleid van de leverancier.	D

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan. Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.
1	Een verslag/rapport van een recente leveranciersbeoordeling of enquête.
1, 2	Documentatie die naar de leveranciers is gestuurd.
2	Deelnameverklaring, een vermelding op website van branche- of belangengroep.

Toelichting

Organisaties kunnen hun leveranciers vragen om volledige informatie beschikbaar te stellen over hun ethisch en duurzaam beleid. Daarnaast kunnen bijvoorbeeld locatiebezoeken worden georganiseerd om de voortgang (of het gebrek aan voortgang) van de leverancier te monitoren wat betreft doelstellingen. Het evalueren van deze informatie kan onderdeel zijn van de beoordeling van de aanvaardbaarheid van de leverancier.

Het bevorderen dat leveranciers een (gecertificeerd) kwaliteitsbeleid hebben en zich inzetten voor kwaliteit.

RSC 14 Kwaliteitsmanagement- systeem leveranciers

Beschikbare punten : 8

Verificatie op : Organisationsniveau

Vraag

Welk percentage van de leveranciers heeft een (gecertificeerd) kwaliteitsbeleid?

Punten	Antwoord	Selecteer één antwoordoptie
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	B.	Geen of minder dan 25% van de leveranciers heeft een kwaliteitsbeleid.
1	C.	≥ 25% van de leveranciers heeft een niet gecertificeerd kwaliteitsbeleid.
2	D.	≥ 50% van de leveranciers heeft een niet gecertificeerd kwaliteitsbeleid en/of ≥ 25% heeft een gecertificeerd kwaliteitsbeleid.
4	E.	≥ 75% van de leveranciers heeft een niet gecertificeerd kwaliteitsbeleid en/of ≥ 50% heeft een gecertificeerd kwaliteitsbeleid.
6	F.	≥ 90% van de leveranciers heeft een niet gecertificeerd kwaliteitsbeleid en/of ≥ 75% heeft een gecertificeerd kwaliteitsbeleid.
8	G.	≥ 90% van de leveranciers heeft een gecertificeerd kwaliteitsbeleid.

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1.	De leveranciers hebben een kwaliteitsbeleid geformuleerd, geïmplementeerd (er wordt aantoonbaar uitvoering aan gegeven) en geborgd (er is een methodiek om het beleid systematisch te herzien).	C – G
2.	De leveranciers hebben een gecertificeerd kwaliteitssysteem zoals ISO 9001, of gelijkwaardig.	D – G
3.	De organisatie controleert jaarlijks of de leveranciers een kwaliteitsbeleid hebben. Ook wordt er gecontroleerd op het moment dat er een leverancier wijzigt.	C – G

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan. Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.
Alle	Een brief of berichtgeving die aan de leveranciers is verspreid, waarin wordt gevraagd om een kwaliteitsbeleid.
Alle	Een recent overzicht (niet ouder dan 1 jaar) van alle leveranciers, waarin is aangegeven welke een kwaliteitsbeleid en welke een certificaat van een kwaliteitssysteem hebben. Ook moet uit dit overzicht blijken dat het geselecteerde percentage wordt behaald.

Kwaliteitsmanagementsysteem leveranciers

Alle	Een verwijzing naar het certificaat van kwaliteitssysteem van de leverancier. Is het kwaliteitsbeleid niet door een derde beoordeeld, dan moet een exemplaar van het beleid worden bijgevoegd.
------	--

Toelichting

Het betreft leveranciers van zowel goederen als diensten die ten minste de bovenste 80% van het geheel aan geleverde goederen en diensten omvatten, uitgedrukt in volume of geld, naar keuze van de organisatie, en altijd inclusief de regelmatige leveranciers. Hiermee vallen bijvoorbeeld de eenmalige of enkele leveringen doorgaans buiten de scope, maar de jaarlijkse accountantsdienst en de leasemaatschappij vallen erbinnen.

Referenties

- NEN-EN-ISO 9001: specificeert eisen voor een kwaliteitsmanagementsysteem van een organisatie.

Milieumanagementsysteem leveranciers

Het waarborgen dat leveranciers hun activiteiten en processen managen om schadelijke milieueffecten te voorkomen of verminderen.

RSC 15
Milieumanagement-
systeem leveranciers

Beschikbare punten : 8

Verificatie op : Organisationsniveau

Vraag

Welk percentage van de leveranciers heeft een (gecertificeerd) milieumanagementsysteem?

Punten	Antwoord	Selecteer één antwoordoptie
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	B.	Geen of minder dan 25% van de leveranciers heeft een milieumanagementsysteem.
1	C.	≥ 25% van de leveranciers heeft een niet gecertificeerd milieumanagementsysteem.
2	D.	≥ 50% van de leveranciers heeft een niet gecertificeerd milieumanagementsysteem EN/OF ≥ 25% heeft een gecertificeerd milieumanagementsysteem.
4	E.	≥ 75% van de leveranciers heeft een niet gecertificeerd milieumanagementsysteem EN/OF ≥ 50% heeft een gecertificeerd milieumanagementsysteem.
6	F.	≥ 90% van de leveranciers heeft een niet gecertificeerd milieumanagementsysteem EN/OF ≥ 75% heeft een gecertificeerd milieumanagementsysteem.
8	G.	≥ 90% van de leveranciers heeft een gecertificeerd milieumanagementsysteem.

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1.	De leveranciers hebben een gecertificeerd milieumanagementsysteem, zoals ISO 14001 of gelijkwaardig.	D – H
2.	De leveranciers hebben wel een milieumanagementsysteem, maar zijn niet gecertificeerd: <ul style="list-style-type: none"> - De leveranciers hebben een milieumanagementsysteem geformuleerd, geïmplementeerd (er wordt aantoonbaar uitvoering aan gegeven) en geborgd (er is een methodiek om het beleid systematisch te herzien). - Een leverancier beschikt over een gecertificeerde MVO-prestatieladder (elk niveau), als het milieubeleid er deel van uitmaakt. - Een ISO 26000 zelfverklaring voldoet in beginsel niet, tenzij criterium a) er onderdeel van uitmaakt. 	C – G
3.	In het milieumanagementsysteem van de leverancier zijn de significante milieuaspecten geïdentificeerd die van toepassing zijn op hun organisatie. Dit zijn aspecten waar ze direct en indirect invloed op kunnen hebben.	C – G
4.	De organisatie controleert jaarlijks of de leveranciers een milieumanagementsysteem hebben en op het moment dat er een leverancier wijzigt.	C – G

Milieumanagementsysteem leveranciers

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan. Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.
Alle	Een brief of berichtgeving die aan de leveranciers is verspreid, waarin wordt gevraagd om een milieumanagementsysteem.
Alle	Een recent overzicht (niet ouder dan 1 jaar) van alle leveranciers, waarin is aangegeven welke een (certificaat van een) milieumanagementsysteem hebben. Ook moet uit dit overzicht blijken dat het geselecteerde percentage wordt behaald.
Alle	Een verwijzing naar het certificaat van milieumanagementsysteem van de leverancier. Als het milieumanagementsysteem niet door een derde is beoordeeld, dan moet een exemplaar van het beleid worden bijgevoegd.

Toelichting

Het betreft leveranciers van zowel goederen als diensten die ten minste de bovenste 80% van het geheel aan geleverde goederen en diensten omvatten, uitgedrukt in volume of geld, naar keuze van de organisatie, en altijd inclusief de regelmatige leveranciers. Hiermee vallen bijvoorbeeld eenmalige of enkele leveringen doorgaans buiten de scope, maar de jaarlijkse accountantsdienst en de leasemaatschappij vallen erbinnen.

Het maximaliseren van de circulaire herkomst van inkomende producten en materialen.

RSC 16 Circulaire herkomst van inkomende producten en materialen

Beschikbare punten : 8

Verificatie op : Gebouwniveau

Vraag

Wat is het aandeel circulaire herkomst van inkomende producten en materialen ten opzichte van het totaal?

Punten	Antwoord	Selecteer één antwoordoptie
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	B.	Er zijn geen producten en materialen ingekocht met een circulaire herkomst.
4	C.	20% van de inkoopovereenkomsten beschrijft materialen en producten met een circulaire herkomst.
8	D.	40% van de inkoopovereenkomsten beschrijft materialen en producten met een circulaire herkomst.

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1.	De gebruiker heeft inzichtelijk gemaakt hoe de informatie is verkregen, zie de Methodiek.	C, D
2.	De beoordeling vindt plaats op basis van de afgelopen drie jaar.	C, D
3.	Onder circulaire herkomst wordt verstaan: <ul style="list-style-type: none"> - Hernieuwbare grondstoffen (biobased) - Secundaire materialen - Hergebruikte producten 	C, D

Methodiek

Er dient per product een materiaallijst ('Bill of Materials') of vergelijkbaar te worden gemaakt welke beschikbaar is voorafgaand aan de selectie van het product. Deze materiaallijst kan ook dienen voor de input van een materiaalpaspoort, Zie RSC 03 van BREEAM-NL In-Use V6.0.0.

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan. Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.
Alle	Documentatie van de inkoopovereenkomsten van de afgelopen drie jaar.
Alle	Een materiaallijst of vergelijkbaar van het product, zie RSC 03
Alle	Onderbouwing van verantwoorde herkomst op basis van EPD's, C2C-certificaten of vergelijkbaar, bijvoorbeeld via een INSIDE/INSIDE platform.

Definities

Hernieuwbare grondstoffen

Grondstof uit een bron die wordt geteeld, natuurlijk aangevuld of natuurlijk gereinigd op een menselijke tijdschaal.

Secundaire materialen

Materiaal afkomstig uit eerder gebruik of uit reststromen van een ander productsysteem en dat primaire materialen of andere secundaire materialen vervangt.

Hergebruikte producten

Producten opnieuw gebruiken in dezelfde functie, al dan niet na bewerking.

Referenties

- Lexicon Circulaire Bouw – Eenduidige termen en definities, 2 juli 2020
- CB'23 – Leidraad Paspoorten voor de Bouw

Resultaten beleidsmaatregelen materiaalstromen

Het bevorderen dat doelstellingen uit het beleid rondom materiaalstromen zijn behaald en het stimuleren van voortdurende verbetering.

RSC 17
Resultaten beleidsmaatregelen materiaalstromen

Beschikbare punten : 4

Verificatie op : Gebouwniveau

Vraag

Welk percentage van de geformuleerde doelstellingen in het beleid rondom duurzame en circulaire materiaalstromen en de verwerking van afval is in het afgelopen kalenderjaar bereikt?

Punten	Antwoord	Selecteer één antwoordoptie
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	B.	Er zijn geen of minder dan 25% van de doelstellingen bepaald of bereikt.
1	C.	≥ 25% tot < 50%
2	D.	≥ 50% tot < 75%
3	E.	≥ 75% tot < 100%
4	F.	100%

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1.	De data worden jaarlijks aan de directie/het hoger management van de organisatie gepresenteerd.	C – F
2.	De directie of het hoger management van de organisatie evalueert en onderschrijft jaarlijkse doelen voor de asset.	C – F
3.	De inkoopdoelen zijn conform, maar niet beperkt tot, wat beschreven staat bij credits RSC08 – RSC16.	C – F
4.	De beoordeling vindt plaats op basis van het afgelopen jaar.	C – F
5.	De in deze credit beoordeelde doelstellingen hebben een relevante en significante impact op het gebruik van duurzame en circulaire materiaalstromen.	C – F

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan. Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.
1	Een kopie van het gecommuniceerde document/ de presentatie. Een verklaring van directie/ het hoger management dat het document is ontvangen OF notulen waaruit blijkt dat het management aanwezig was bij de presentatie van de data.
	Een materiaallijst of vergelijkbaar van het product, zie RSC 03

Resultaten beleidsmaatregelen materiaalstromen

2	Een kopie van het document waarin de doelen zijn vastgesteld. Een verklaring OF notulen waaruit blijkt dat directie/ het hoger management de doelen heeft beoordeeld en onderschreven.
1, 2	Documentatie van de namen en/of functietitels van het directie/hoger management.
3, 4, 5	Documentatie met doel- en taakstellingen op het gebied van materiaalstromen.
3, 4,	Documentatie die aantoont welk percentage van de materiaal inkoopdoelen is bereikt.
5	Onderbouwing van de relevantie van de doelstellingen.

Bestendigheid

De categorie bestendigheid maakt geen onderdeel uit van deze beoordelingsrichtlijn.

Landgebruik en ecologie

Overzichtstabel categorie

LUE 06	Sponsoring & actieve ondersteuning	3
LUE 07	Bijdrage aan behoud en versterken van ecosystemen	6
Totaal beschikbaar aantal punten		9

Sponsoring & actieve ondersteuning

Het stimuleren van organisaties om bij te dragen aan verbetering van (lokale) ecologie en/of biodiversiteit.

LUE 06

Sponsoring & actieve ondersteuning

Beschikbare punten : 3

Verificatie op : Organisatie- of gebouwniveau

Vraag

Draagt de organisatie door sponsoring of actieve ondersteuning bij aan verbetering van de ecologie en/of biodiversiteit?

Punten	Antwoord	Selecteer één antwoordoptie
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	B.	Er is geen actieve ondersteuning of sponsoring op het gebied van verbetering van de ecologie of biodiversiteit.
1	C.	Er is actieve ondersteuning en/of sponsoring van internationale natuur- of milieuorganisaties.
2	D.	Er is actieve ondersteuning en/of sponsoring van regionale/landelijke natuur- of milieuorganisaties.
3	E.	Er is actieve ondersteuning en/of sponsoring van lokale natuur- of milieuorganisaties.

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1	Sponsoring kan bestaan uit een financiële bijdrage of een sponsoring in natura, door het structureel beschikbaar stellen van ruimte of middelen.	C – E
2	Actieve ondersteuning bestaat uit deelneming in de natuur- of milieuorganisatie door medewerkers van de organisatie tijdens werkuren.	C – E
3	Het betreft sponsoring of actieve ondersteuning van organisaties die zich specifiek voor ecologie of biodiversiteit inzetten. Voorbeelden hiervan zijn natuurverenigingen, vogelverenigingen of imkers. Met lokaal wordt bijvoorbeeld een grootstedelijk gebied of een specifiek natuurgebied bedoeld.	C – E

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan. Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.
Alle	Onderbouwing van de betrokkenheid
Alle	Documentatie waarmee de betrokkenheid (financieel, in natura, deelnemen door medewerkers, lidmaatschap medewerker) wordt aangetoond.

Sponsoring & actieve ondersteuning

Toelichting

Sponsoring en actieve ondersteuning

Sponsoring en actieve ondersteuning worden als meest waardevol beoordeeld, wanneer ze op een lokaal niveau bijdragen. Daarom wordt aan sponsoring of ondersteuning van internationale natuur- of milieuorganisatie niet het maximaal aantal punten toegekend.

Een medewerker die zich actief inzet voor een lokale milieuorganisatie levert hiermee een actieve ondersteuning.

Het verminderen van de schadelijke impact op landgebruik en ecologie en het behouden of versterken van ecosystemen door de bedrijfsvoering.

LUE 07

Bijdrage aan behoud en versterken van ecosystemen

Beschikbare punten : 6

Verificatie op : Organisatieniveau

Vraag

Is het verminderen van de schadelijke impact op landgebruik en ecologie en het behouden of versterken van ecosystemen integraal onderdeel van de bedrijfsvoering?

Punten	Antwoord	Selecteer één antwoordoptie
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	B.	Nee
2	C.	Nee, maar er heeft een ecologische impactstudie plaatsgevonden.
4	D.	Nee, maar er heeft een ecologische impactstudie plaatsgevonden en er zijn uitvoeringsplannen voor de implementatie van verbetermaatregelen opgesteld.
6	E.	Ja, bij elke strategische beslissing.

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1	In de ecologische impactstudie zijn de volgende onderdelen aan bod gekomen: <ul style="list-style-type: none"> - De impact op ecosystemen als gevolg van de belangrijkste onderdelen van de bedrijfsvoering is in kaart gebracht. - Voor de verschillende onderdelen van de bedrijfsvoering is in kaart gebracht op welke wijze de impact op ecosystemen kan worden gereduceerd en kan worden naar een versterking van ecosystemen. 	C – E
2	De impactstudie is vertaald in een uitvoeringsplan die gefaseerd wordt geïmplementeerd.	D
3	De impactstudie is vertaald in een uitvoeringsplan en wordt gebruikt bij elke strategische beslissing.	E

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan. Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.
Alle	Ecologische impactstudie
2-3	Uitvoeringsplan en officiële documenten over strategische beslissingen waaruit blijkt dat impact op ecosystemen een rol heeft gespeeld.

Toelichting

Impactstudie

In de ecologische impactstudie wordt het effect van de bedrijfsvoering op de ecosystemen geanalyseerd. Zowel negatieve als positieve invloeden worden hierin benoemd. De impactstudie kan als breder instrument worden uitgevoerd, zie ook de benodigde impactstudie voor POL15. Een voorbeeld van een beoordelingsinstrument is het Biodiversity Footprint for Financial Institutions (BFFI).

Referenties

- Biodiversity Footprint for Financial Institutions
<https://www.government.nl/documents/reports/2021/07/29/biodiversity-footprint-for-financial-institutions>

Vervuiling

Overzichtstabel categorie

POL 15	Reikwijdte beleid voor minimaliseren van vervuiling	11
POL 16	Opnemen van het milieubeleid in de organisatie	6
POL 17	Maatregelen ter beperking van milieuvervuiling en hinder	25
POL 18	Behaald resultaat klachten en incidenten milieuvervuiling	4
Totaal beschikbaar aantal punten		46

Reikwijdte beleid voor minimaliseren van vervuiling

Het voorkomen of het minimaliseren van vervuiling en hinder door het gebruik van de asset.

POL 15

Reikwijdte: beleid voor minimaliseren van vervuiling

Beschikbare punten : 11

Verificatie op : Organisatieniveau, met verificatie op gebouwniveau

Vraag

Welke onderwerpen zijn onderdeel van het beleid voor het beperken van vervuiling?

Punten	Antwoord	Selecteer alle antwoordopties die van toepassing zijn
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	B.	Er is geen beleid aanwezig.
2	C.	Er is een impactstudie uitgevoerd naar milieuvervuiling.
3	D.	Controle voor CO ₂ -, CO- en NO _x - emissies
2	E.	Minimaliseren milieuvervuiling naar de externe omgeving
4	F.	Alternatieven voor onderhoud, beheer en vervangingsmomenten

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1.	In de impactstudie zijn de volgende onderdelen aan bod gekomen: <ul style="list-style-type: none"> - De impact van vervuiling als gevolg van de belangrijkste onderdelen van bedrijfsvoering is in kaart gebracht. - De impact van vervuiling richt zich op ecologie, bedrijvigheid, leefbaarheid en gezondheid van de omgeving. - Voor de verschillende onderdelen van de bedrijfsvoering is in kaart gebracht op welke wijze de impact kan worden gereduceerd. 	C
2.	Er wordt gebruik gemaakt van monitoring voor CO ₂ -, CO- en NO _x emissies in de asset: <ul style="list-style-type: none"> - De monitoring is aanwezig en aangesloten op een centraal monitoringssysteem of een gebouwbeheersysteem. - Er zijn procedures op navolging van alarmering wanneer de emissies boven een vooraf ingesteld maximum uitkomt. 	D
3.	CO ₂ , NO _x en CO emissies als gevolg van de interne bedrijfsvoering zijn in kaart gebracht en worden geminimaliseerd: <ul style="list-style-type: none"> - De emissies worden geminimaliseerd, bijvoorbeeld door alternatieven voor processen toe te passen. - De emissies als gevolg van interne bedrijfsvoering worden afgevangen. 	D
4.	Milieuvervuiling naar de externe omgeving wordt gereduceerd en effectief beheerst op het terrein van: milieu-, geur-, geluid- en lichtvervuiling.	E
5.	Er worden niet vervuilende/niet giftige alternatieven toegepast voor onderhoud, beheer en vervangingsmomenten. Dit zijn in ieder geval (voor zover van toepassing): schoonmaakmiddelen, koudemiddelen, smeermiddelen, oliën, hydraulische vloeistoffen, verf, lijm, meubilair en batterijen.	F

Reikwijdte beleid voor minimaliseren van vervuiling

6.	Beheersmaatregelen en processen moeten jaarlijks worden geëvalueerd, maar ook op het moment dat er veranderingen worden doorgevoerd aan een systeem of gebouwelementen.	F
----	---	---

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan. Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.
1	Een exemplaar van de impactstudie
1 - 5	Beleid, bedrijfsregels of kopie van relevante stukken uit het milieubeleid met daarin de stukken gemarkeerd die betrekking hebben op het minimaliseren van vervuiling.
1 - 5	Een beschrijving van de formele processen waarmee de onderwerpen worden beheerst, met voorbeelden van bijvoorbeeld dossiers van de beoordelingscycli. De assessor controleert (steekproefsgewijs) dat de dossiers worden geactualiseerd.
1 - 5	Visuele inspectie van de assessor met fotografisch bewijsmateriaal

Definities

Emissies als gevolg van interne bedrijfsvoering – Bedrijfsprocessen anders dan gebouweigen processen die schadelijke emissies uitstoten, bijvoorbeeld branders in laboratoria, productieprocessen in een gebouw of intralogistiek.

Bevorderen dat het beleid gericht op het minimaliseren en/of beheersen van vervuiling wordt geïmplementeerd.

POL 16
Opnemen van beleid minimaliseren vervuiling in de organisatie

Beschikbare punten : 6

Verificatie op : Organisatieniveau, met verificatie op gebouwniveau

Vraag

Hoe is het duurzaam beleid voor het minimaliseren van vervuiling in de interne organisatie geborgd?

Punten	Antwoord	Selecteer alle antwoordopties die van toepassing zijn
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	B.	Er is geen beleid op het gebied van vervuiling
1	C.	Er is beleid en doelstellingen op het gebied van vervuiling vastgesteld.
1	D.	Doelstellingen op langere termijn worden omgezet in jaarlijkse actieplannen met concrete maatregelen ter verwezenlijking.
1	E.	De doelstellingen en acties op het gebied van vervuiling worden gemonitord.
1	F.	Er zijn procedures in werking gesteld om feedback van gebouwgebruikers en andere relevante stakeholders op te nemen in de strategie.
1	G.	Er zijn afzonderlijke medewerkers en/of koplopers aangewezen die verantwoordelijk zijn voor de implementatie van het beleid, de doelstellingen en de streefcijfers voor het minimaliseren van vervuiling.
1	H.	De aangewezen medewerkers en/ of koplopers, als bedoeld in antwoordoptie G, hebben relevante opleiding genoten en houden hun kennis op niveau.

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1.	Een milieubeleid op het gebied van vervuiling moet: a) Worden geïmplementeerd en het evaluatieproces moet ervoor zorgen dat doelen worden gesteld en actieplannen voltooid. b) De reikwijdte, doelstellingen en doelen bevatten c) Moet beschikbaar en toegankelijke zijn voor alle gebouwgebruikers d) De vereiste gedetailleerdheid van het milieubeleid of -plan is afhankelijk van de grootte en complexiteit van de asset.	C – E
2.	De actieplannen omvatten maatregelen die aansluiten bij de doelstellingen zoals benoemd in antwoordoptie C.	D
3.	Alle vormen van vervuiling binnen de asset worden gemeten en vergeleken met historische gegevens en doelstellingen.	E
4.	Er vindt regelmatige terugkoppeling plaats op basis waarvan het hoger kader van het management of een raad van bestuur de beleidsmaatregelen m.b.t. vervuiling kan evalueren, en verbeterpunten kan meegeven.	C – F
5.	Een procedure moet beschrijven hoe feedback opgenomen wordt in de strategie. Feedback dient eenvoudig kunnen worden ingediend.	F

6.	Rollen, verantwoordelijkheden en bevoegdheden zijn vastgelegd en gecommuniceerd met goedkeuring van het hoger kader van het management of een raad van bestuur.	G, H
7.	Opleiding kan betrekking hebben op facility management of is gerelateerd aan onderwerp vervuiling. Kennis kan op peil worden gehouden door bijvoorbeeld het bijwonen van relevante seminars/cursussen of het verdiepen in naslagwerken.	H

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan. Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.
1,2	Relevante documentatie waaruit blijkt welke maatregelen zijn doorgevoerd en welk effect deze hebben op het minimaliseren van vervuiling.
3	De beschrijving van het monitoringsproces (indien van toepassing).
3	Een overzicht van de streefcijfers, het referentiejaar en de monitoringsgegevens (indien van toepassing).
4	Een verklaring OF notulen waaruit blijkt dat er regelmatige terugkoppeling plaats vindt met hoger kader van het management of een raad van bestuur.
5	Kopie of beschrijving van relevante procedure
6	Documentatie van functietitels en/of namen van afzonderlijke medewerkers en/of koplopers die verantwoordelijk zijn voor de implementatie van het beleid, de doelstellingen en de streefcijfers.
7	Kopie van relevante documenten, kwalificaties, CV of lidmaatschap

Het herkennen en stimuleren van beleid gericht op reductie en preventie van vervuiling en hinder, en het verhogen van het bewustzijn over verontreinigende stoffen.

POL 17

Maatregelen ter beperking van milieuvervuiling en hinder

Beschikbare punten : 25

Verificatie op : Organisatie- of gebouwniveau

Vraag

Welke van de volgende beleidsmaatregelen/initiatieven ter voorkoming van milieuvervuiling en hinder zijn er genomen?

Punten	Antwoord	Selecteer alle antwoordopties die van toepassing zijn
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	B.	Er zijn geen initiatieven ontplooid.
1	C.	Risiconiveaus en incidenten van milieuvervuiling en hinder worden geregistreerd.
1	D.	Risiconiveaus en incidenten van milieuvervuiling en hinder worden bewaakt.
1	E.	Er is regelmatige inspectie van, en periodiek onderhoud aan installaties/machines/apparaten met als doel het voorkomen van milieuvervuiling en hinder.
4	F.	Er zijn procedures en trainingen voor de omgang met milieu-incidenten, overeenkomstig nationale of internationale richtlijnen.
6	G.	Er is zeker gesteld dat water met reinigingsmiddel wordt afgevoerd naar de vuilwaterput (en niet naar hemelwaterafvoer of naar het oppervlaktewater).
6	H.	Er zijn oliefilters aanwezig, en worden onderhouden.
6	I.	Een drainageplan van de locatie is aanwezig en beschikbaar

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1.	Risicoanalyse, preventieplan of milieubeleid van milieuvervuiling geeft aan hoe registratie, bewaking en/of inspectie van risiconiveaus en incidenten plaatsvindt.	C – F
2.	Procedures en trainingen hebben betrekking op milieuvervuiling of zijn gerelateerd aan het onderwerp vervuiling. Kennis kan op peil worden gehouden door bijvoorbeeld het bijwonen van relevante seminars/cursussen of het verdiepen in naslagwerken.	F
3.	De locaties van afvoer, vuilwaterput en/of oliefilters zijn opgenomen in een drainageplan.	G – I
4.	Oliefilters zijn aanwezig in gebieden die vervuiling kunnen veroorzaken als parkeerplaatsen, garage, keukens en evt. tankplaatsen.	H
5.	De oliefilters worden onderhouden.	H
6.	Het drainageplan van de locatie is toegankelijk voor de gebruikers.	I

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan. Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.
1	Risicoanalyse, preventieplan of milieubeleid
2	Kopie of beschrijving van relevante procedure
3 - 6	Drainageplan
5	Onderhouds- of beheerbeleid waaruit blijkt dat oliefilters worden onderhouden.
5	Documentatie en details over hoe relevante informatie toegankelijk is gemaakt voor medewerkers.

Behaald resultaat klachten en incidenten milieuvervuiling

Het beperken van overlast op de omgeving door goede registratie en opvolging van vervuilingsincidenten en klachten.

POL 18

Behaald resultaat klachten en incidenten milieuvervuiling

Beschikbare punten : 4

Verificatie op : Gebouwniveau

Vraag

Hoeveel klachten/meldingen zijn ontvangen over vervuiling?

Punten	Antwoord	Selecteer alle antwoordopties die van toepassing zijn. Antwoordoptie C of E kan geselecteerd worden. Antwoordoptie D of F kan geselecteerd worden.
0	A.	Vraag niet beantwoord
0	B.	Er is geen opvolging van het verwerken van meldingen/ klachten.
1	C.	Er zijn meldingen/klachten ontvangen, maar deze zijn naar tevredenheid afgerond.
1	D.	Er zijn vervuilingsincidenten, maar negatieve effecten zijn voorkomen of hersteld.
2	E.	Er zijn geen meldingen/klachten ontvangen.
2	F.	Er zijn geen vervuilingsincidenten.

Criteria

#	Criteria	Toepasbaar op antwoord
1.	Er is een klachtenprocedure van kracht waar meldingen, klachten en incidenten worden gemeld en geregistreerd.	C – F
2.	De klachtenprocedure is zowel voor interne en externe meldingen.	C – F
3.	Meldingen of klachten worden direct of op korte termijn opgelost of deze worden op opgelost.	C – F
4.	De klachtenprocedure wordt regelmatig geactualiseerd.	C – F
5.	Een procedure of beleid beschrijft hoe om te gaan met vervuiling en incidenten.	C, D

Bewijsvoering

Criteria	Vereisten bewijsvoering
-	De hieronder genoemde bewijsvoering is niet uitputtend. Zie daarom ook paragraaf 4.2 'Type bewijsmateriaal' voor typen bewijsmateriaal die toegepast kunnen worden om aan te tonen dat aan de credit-eisen wordt voldaan. Specifiek voor deze credit kan onderstaande bewijsvoering gebruikt worden.
1-4	Kopie of beschrijving van klachtenregeling of -procedure met controle van klachtenportaal.
1-5	Kopie of beschrijving van (milieu)beleid waarin omgang met vervuiling en incidenten is opgenomen.

Definities

Vervuilingsincidenten

Vervuilingen incidenten als gevolg van het gebruik van de asset, denk daarbij aan vervuiling door interne bedrijfsprocessen als lekkages van schoonmaakmiddelen, lekkages van opslag, etc.

Wij borgen een
mooier morgen

BREEAM® NL

Zuid Hollandlaan 7
2596 AL Den Haag

T +31 (0)88 55 80 100
E helpdesk@dgb.nl

www.dgbc.nl
www.breem.nl